

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2
กรกฎาคม - ธันวาคม 2564

VOL.3 NO.2
JULY - DECEMBER 2021
ISSN 2697-5572
(ONLINE)

บทความวิจัย

- การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกำมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
- การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง
- การประยุกต์ลวดลายผ้าขึ้นต้นจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย
- การออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี
- การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา
- การศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในสถานการณ์ที่ต่างกันในประเทศไทย : กรณีคู่สนทนาที่มีสถานภาพและความสนิทสนมต่างกัน
- การศึกษาวิวัฒนาการการออกแบบตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ
- ทักษะของชุมชนในอำเภอหนองที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนกีฬาธรรมชาตินวม บรียัก ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564
- การพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ลูกช่างของเล่นของชาวตะวันตก: ประสบการณ์การเล่นและจินตนาการ

ชื่อวารสาร วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ (RMUTK Journal of Liberal Arts)

เจ้าของ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

วัตถุประสงค์ของวารสาร

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ (RMUTK Journal of Liberal Arts) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ ข้าราชการ นักวิชาการ ตลอดจน นิสิต นักศึกษา และบัณฑิต ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการใหม่ ๆ ที่หลากหลายจากสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์ความรู้ในสาขาศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลักษณะของวารสาร

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ เป็นวารสารที่รวบรวม เผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ ด้านศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ อาทิ ภาษา ภาษาศาสตร์ การท่องเที่ยว การโรงแรม อุตสาหกรรมบริการ ศิลปวัฒนธรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ การศึกษา หลักสูตรและการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา กฎหมาย สังคมวิทยา มนุษยวิทยา จิตวิทยา นานา และบริหารธุรกิจ

นโยบายการจัดพิมพ์วารสาร

1. เรื่องที่จะนำลงพิมพ์ในวารสารนี้ต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
2. เนื้อหา บทความ หรือข้อคิดเห็นที่พิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
3. เจ้าของบทความต้องรับรองเรื่องจริยธรรมนักวิจัยในเอกสารแบบฟอร์มรับรองสิทธิ์ก่อนส่งบทความ
4. ต้นฉบับจะต้องได้รับการส่งคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์

กำหนดออกวารสาร

ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- ส่งไฟล์ต้นฉบับในรูปแบบไฟล์ .doc และ .pdf
- ส่งผ่านระบบออนไลน์ สามารถเข้าไปได้ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/larts-journal> เท่านั้น
- เมื่อสมัคร (Register) และเข้าระบบ (Login) ให้กรอกข้อมูลประวัติ (View Profile) ประกอบด้วย ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ก่อนส่งเอกสาร
- เมื่อได้รับเอกสารตอบรับการพิจารณาบทความ ให้เจ้าของบทความส่ง แบบรับรองสิทธิ์บทความที่ลงพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

การติดต่อ

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

เลขที่ 2 ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 10120

โทรศัพท์ 02 287 9600 ต่อ 7330

ภาพถ่ายปก

นายเกียรติศักดิ์ แซ่ไคว่

ออกแบบปก

อาจารย์ ดร.ชนัญชิตา ยุกศิริรัตน์

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย	จันทร์มณี	รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัตร	คัมภีร์ภาพพัฒน	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำนง	แก้วเนียม	คณบดีคณะศิลปศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายชล	ชุตเจือจิ้น	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ผู้ทรงคุณวุฒิกองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อัจฉรา	วงศ์โสธร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย	ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์กิตติคุณ วัฒนะ	จุกะวิภาต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สุชาติ	เถาทอง	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา	รัตนอุบล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสวัตรี	ณ ถกลาง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โกณัฐ	ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์	เลาหะเพ็ญแสง	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส	พาวินนท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์	สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงค์	ฐานดี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วีไลวรรณ	ชนิษฐานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์	ฆังฆะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ	โชคเหมาะ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.รชพร	จันทร์สว่าง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร	คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	เมฆขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองศาสตราจารย์สถาพร	ดิบุญมี ณ ชุมแพ	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
รองศาสตราจารย์สุรสิทธิ์	วิทยารัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรดา	แพรวไบศรี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันทริน	รักษ์สาคร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริยา	คูหา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรแก้ว	ภาวิเศษ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาญ	อมรากุล	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์	สินธุ์ศักดิ์	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมสันต์	สุวรรณโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลพร	เลิศมหาเกียรติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติพงษ์	เกียรติวิภาค	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐภัทร	แก้วรัตนภัทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.ชนัญชิตา ยุกศิริรัตน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

รองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดัลลัด พุกาธร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดารัตน์ งามสุขเกษมศรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญาภัทร์ เลิศจันทรางกูร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทนา วงศ์หาญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชฎาจันทร์ โชคนิรันดรชัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญาภา แฉ่งสี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิ่นฉนวน วาจาจาม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์ธิดิกานต์ แสงอากาศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กรรมการตรวจรูปแบบ พิสูจน์อักษร และตรวจการอ้างอิง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดัลลัด พุกาธร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทนา วงศ์หาญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชฎาจันทร์ โชคนิรันดรชัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์ ดร.ปิยะรัตน์ พิพัฒนธาราสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์รัตนสุวรรณ ะวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์ Dermot P S White มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์ธิดิกานต์ แสงอากาศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กรรมการจัดการงานเอกสารและประสานงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญาภา แฉ่งสี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดารัตน์ งามสุขเกษมศรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิ่นฉนวน วาจาจาม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทนา วงศ์หาญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์อำไพ แสนหมื่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์อนุชา กลมเกลี้ยง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญาภัทร์ เลิศจันทรางกูร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กรรมการจัดการฐานข้อมูล

อาจารย์ธิดิกานต์ แสงอากาศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

อาจารย์อนุชา กลมเกลี้ยง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

นายเกียรติศักดิ์ แซ่ไคว่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาถึงปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2564 โดยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ได้ให้ความสำคัญต่อการวิจัย อันเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้ใหม่ในหลากหลายมิติ และภารกิจสำคัญของบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ องค์ความรู้อันเกิดจากงานวิจัยที่ได้ถูกถ่ายทอดผ่านบทความวิจัยและบทความวิชาการ ยังประโยชน์แก่การพัฒนาสังคม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้านสังคม การศึกษา นวัตกรรม ศิลปะ เป็นต้น จึงเป็นความจำเป็นยิ่งในการดำเนินการจัดทำวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ โดยคณะกรรมการกองบรรณาธิการวารสาร และผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขา ร่วมประเมินและพิจารณาคุณภาพบทความ

ทั้งนี้ วารสารฉบับนี้เป็นวารสารสายสังคมศาสตร์ จัดทำโดยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ได้รวบรวมบทความวิชาการและบทความวิจัย ทั้งบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความจะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณารายละ 2 คนที่มีความเชี่ยวชาญ หรือเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทความ ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้เสนอบทความ มีการประเมินแบบ Double-Blinded Review ทั้งบทความวิชาการ บทความวิจัยที่มีคุณภาพสูง มีประโยชน์ในวงการศึกษา จะได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ ในรูปแบบออนไลน์

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ได้มุ่งมั่นในการสร้างความเข้มแข็ง และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการในสายสาขาสังคมศาสตร์ อุตสาหกรรมบริการ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อเป็นฐานกำลังสำคัญต่อบทบาทของนักวิชาการไทย ทั้งนี้กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักการศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความสนใจ และร่วมบทความเพื่อตีพิมพ์ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการกลั่นกรองบทความคุณภาพ ทำให้วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์อย่างมีคุณค่ายิ่ง

ดร.ชนัญชิตา ยุกศิริตัน
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม DEVELOPMENT OF COCONUT BRANCH CRAFTSMANSHIP PRODUCT STYLE ACCORDING TO LOCAL CULTURE FUND CASE STUDY OF KASET SUAN NOK COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, BANG YI RONG SUB-DISTRICT, BANG KON TI DISTRICT, SAMUT SONGKRAM PROVINCE พรพิมล บาลี.....	1
การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง THE PROJECT OF DEVELOPMENT IN DECORATIONS BRASS PRODUCT วรุฒ วัฒนากิจจร, ภัทรนิษฐ์ กาแมน, คชา ม่วงเทศ, และ อนุชา กลมเกลี้ยง.....	13
การประยุกต์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย APPLICATION OF THE HIN JOK SARONG PATTERN, MAE CHAEM DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE FOR CONTEMPORARY FASHION CREATION ชุตินา งามพิพัฒน์.....	25
การออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี THE DESIGNING OF DRESS USING PATTERN MAGIC TECHNIQUES FROM MUDMEE FABRIC, LOPBURI PROVINCE สุภาพ ศรีวงษา, พรพิมล เผ่าภูรี, กันตรัตน์ โพธิ์เย็น, ดวงมล คำตะลีลา, และ แพรวรรรัตน์ แก่งศิลา.....	37
การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา A SYNTHESIS FACTORS OF CORRELATING WITH ORGANIZATION CITIZENSHIP BEHAVIOR OF TEACHER IN SCHOOL นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์ และ นันทกา พหลยุทธ์.....	49
การศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในสถานการณ์ที่ต่างกันในประเทศไทย : กรณีคู่ สนทนาที่มีสถานภาพและความสนิทสนมต่างกัน A STUDY OF LINGUISTIC STRATEGIES USED FOR THE SPEECH ACT OF MAKING CORRECTION OF HEARERS IN DIFFERENT SITUATIONS IN THAI: A CASE STUDY OF DIFFERENT SOCIAL STATUS AND INTIMACY INTERLOCUTORS สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์.....	61
การศึกษาวิวัฒนาการการออกแบบตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ A STUDY OF THE EVOLUTION OF PUBLIC TRANSPORT LOGO DESIGN LONDON UNDERGROUND, UNITED KINGDOM คนที่หนึ่ง แสงหิรัญ.....	77

สารบัญ (ต่อ)

ทัศนคติของชุมชนในอำเภอขนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564 KHANOM COMMUNITY'S ATTITUDES TOWARDS CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ACTIVITIES IMPLEMENTED BY KHANOM GAS SEPARATION PLANT OF PTT PUBLIC COMPANY LIMITED IN 2021 จิตติมา ชูพันธุ์, นภดล ศรีภักดี , และ เข้มมนที ศรีสุขล้อม.....	89
การพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย THE DEVELOPMENT OF 4 QUOTIENT BY USING THE QUESTIONING METHOD WITH LEARNING SKILLS AND INNOVATION ON FAMILY PLANNING IN HIGH SCHOOL STUDENTS ลัทธพล คำภีระปาวงค์, และ วิชญนาถ เรืองนาค.....	105
ลูกช่างของเล่นของชาวตะวันตก: ประสบการณ์การเล่นและจินตนาการ SPINNING TOP-A WESTERN TOY: IMAGINATION AND PLAYING EXPERIENCE สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ, นันทิยา ณ หนองคาย.....	119
ภาคผนวก	
ข้อมูลทั่วไปของวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ.....	133
รูปแบบและเกณฑ์ต้นฉบับวารสาร: วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ.....	133
การอ้างอิงในเนื้อเรื่องและรายการอ้างอิง.....	134
ขั้นตอนการจัดทำวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ.....	136
จริยธรรมในการตีพิมพ์.....	137

**การพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น
กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม**
**DEVELOPMENT OF COCONUT MIDRIB STICKS AS A HANDICRAFT PRODUCT
ACCORDING TO LOCAL CULTURE FUND: A CASE STUDY OF KASET SUAN NOK
COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, BANG YI RONG SUB-DISTRICT, BANG KON TI
DISTRICT, SAMUT SONGKRAM PROVINCE**

พรพิมล บาลี^{1*}
Pornpimon Balee^{1*}

^{1*} สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, ภาควิชาเทคโนโลยีสื่อสารและอุตสาหกรรม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, กรุงเทพฯ

^{1*} Industrial Product Design Department of Communication Technology and Industry
Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok

Received: August 21, 2020, Revised: September 9, 2020, Accepted: September 18, 2020

บทคัดย่อ

ตามแนวความคิดการเพิ่มและสร้างรายได้ของท้องถิ่นตามทรัพยากรที่ตนมีผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จัดเป็นกลุ่มสินค้าที่ช่วยตอบสนองต่อการผลิตแต่ด้วยรูปแบบที่คล้ายกันจึงเป็นเหตุของจุดอ่อนตัวของกลุ่มผู้ประกอบการประเภทนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) เพื่อพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 3) เพื่อสอบถามความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิตและกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริม การพัฒนาและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้หลากหลาย โดยเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่มุ่งเน้น การพัฒนาจากการมีส่วนร่วมปฏิบัติของชุมชนเพื่อสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน การพัฒนาอย่างแม่นยำและเชิงลึก ซึ่งจากการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก วิเคราะห์ผลอย่างมีกระบวนการและพัฒนาต้นแบบอย่างมีส่วนร่วมถึง 5 รอบเกิดารูปแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามกรอบทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น มีผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิตในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.21 และความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.38

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าว ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น

*Corresponding author. Tel.: 061 465 9235

Email address: pornpimon.bl@mail.rmutk.ac.th

Abstract

According to the concept of increasing and creating income for the local area by using the resources in the community as a One product One district (OTOP), it could be considered as a group of products that would support needs of production. However, similarities of the products caused a market maturity among the consumers of these products. Therefore, this research aims to 1) study to find methods to develop coconut midrib sticks as a handicraft product according to local culture fund, 2) develop the handicraft product of coconut midrib sticks according to local culture fund, and 3) investigate the satisfaction of the enterprise group on the production, and the consumers influencing the product style to promote the development and a variety of local products. This was participation research focusing on the development from participation of the community to create the body of knowledge together. The development process was accurate and in-depth. From the in-depth data collection in the area, with systematic analysis and five times of participation of the samples on the process of the development. The satisfaction evaluation of the enterprise group to the production was at a high level with the means of 4.19, meanwhile the standard deviation of 0.21 and the satisfaction of the consumer group was at the highest level with the means of 4.82 with the standard deviation of 0.38.

Keywords: Coconut branch craftsmanship product, Local culture fund

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจการค้าขายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP: One Tambon One Product) หรือแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านแต่ละท้องถิ่นมีผลิตภัณฑ์หลักเป็นของตนเอง ถูกผลักดันให้เกิดการพัฒนาโดยตลอด พบว่าจำนวนสินค้าโอท็อปในประเทศไทยมีทั้งหมด 127,063 รายการ มีผู้ผลิตจำนวน 31,740 ราย และเป็นสินค้าโอท็อป 5 ดาวทั้งหมด 3,254 รายการ แต่ยังคงพบว่ารูปแบบสินค้ามีความคล้ายคลึง หรือเหมือนกัน ถือเป็นการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืนเกิดจุดอึดตัวของ การบริโภค สินค้าล้นตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม เป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดย่อมที่มีการจัดการในชุมชนโดยใช้วัตถุดิบจากทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางความรู้ ภูมิปัญญา มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจากก้านมะพร้าวต่างภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวเดิม

ภาพถ่ายโดย: พรพิมล บาลี (2559)

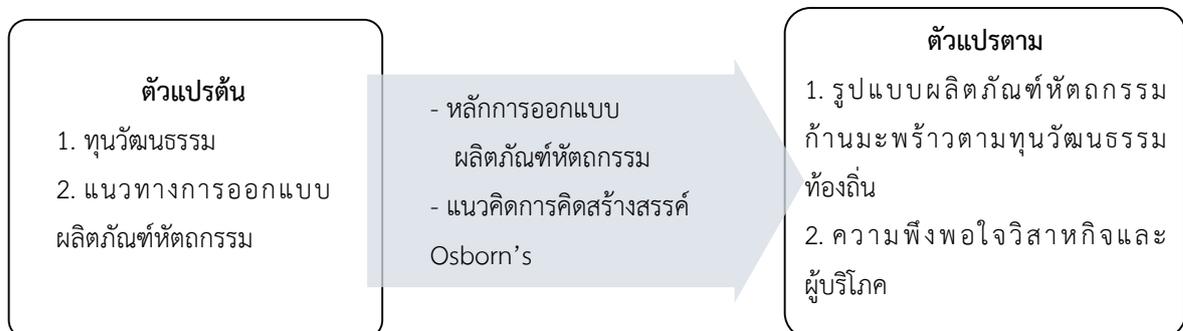
จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ผลิตภัณฑ์สินค้ายังไม่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มตลาดได้ในวงกว้างเนื่องจาก รูปแบบที่คล้ายคลึงกันและไม่มีความหลากหลายของประเภทสินค้าจึงส่งผลทำให้มีรูปแบบและประเภทของสินค้าจำหน่าย น้อย เกิดการลด หรือตัดราคาผลิตภัณฑ์สินค้าให้มีราคาถูกลงกว่าคู่แข่งขึ้นเพื่อเพิ่มยอดขายให้สูงขึ้น จึงทำให้คุณภาพ และราคาจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ลดลงตาม

ดังนั้น จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดที่สอดคล้องกับ หลักการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยปัจจุบันที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม “ทำน้อย ได้มาก” โดยหนึ่งใน แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ ทูทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยหลักในการสร้างคุณค่าให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ด้วยการนำหัตถกรรม ก้านมะพร้าวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม พัฒนาสร้างจุดเด่น ความแปลก ใหม่ และหลากหลายแก่รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าอย่างยั่งยืน

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
3. เพื่อสอบถามความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิตและกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มุ่งเน้น แก้ปัญหาและพัฒนาจากการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานจริงกับชุมชน ตามกระบวนการวิจัยที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ส่งเสริม การสร้างความรู้ใหม่ การพัฒนา การเสริมสร้างศักยภาพ การปรับปรุงคุณภาพชีวิตและการเปลี่ยนแปลงสังคมชุมชนให้น่าอยู่ มากยิ่งขึ้นตามบริบทต่าง ๆ ที่แตกต่างและหลากหลาย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. แนวคิดการสร้างรูปแบบหัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนทางวัฒนธรรม
2. การสร้างรูปแบบหัตถกรรมก้านมะพร้าวเกิดจากก้านมะพร้าวตามทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 1 รูปแบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานก้านมะพร้าวและผู้บริโภคผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม และบุคคล

ทั่วไปที่สนใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจำนวน 35 คน จากการสอบถามออนไลน์

พื้นที่ในการทำวิจัย

กลุ่มจักสานก้านมะพร้าว วิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ลงพื้นที่ครั้งที่ 1 เพื่อศึกษาคุณสมบัติทางกายภาพและลักษณะกรรมวิธีผลิตหัตถกรรมก้านมะพร้าวเดิมจากชุมชน
3. ศึกษาเอกสารและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างสรรค์ตามทุนทางวัฒนธรรม
4. นำผลมาวิเคราะห์หาแนวทางการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าว
5. สรุปแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนทางวัฒนธรรม
6. เมื่อได้ผลประเมินรูปแบบและกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาผลสรุป

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ก่อนพัฒนารูปแบบ

7. พัฒนาผลิตภัณฑ์มะพร้าวพร้อมทั้งทดลอง ทดสอบการขึ้นรูปและการพัฒนา
8. เมื่อได้รูปแบบที่ต้องการ ลงพื้นที่ครั้งที่ 2 เพื่อนำรูปแบบสอบถามและร่วมกันพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
9. นำผลการพัฒนาร่วมกับกลุ่มผลิตมาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมมะพร้าวอีกครั้ง
10. พัฒนาเสร็จลงพื้นที่ครั้งที่ 3 เพื่อร่วมพัฒนาและสรุปผลรูปแบบผลิตภัณฑ์กับกลุ่มชุมชนรอบสุดท้าย
11. ประเมินรูปแบบและกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาผลสรุป ความคิดเห็น

และข้อเสนอแนะ ก่อนพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จริง

12. เมื่อได้รูปแบบที่ต้องการ ลงพื้นที่ครั้งที่ 4 นำผลสรุปกลับไปยังกลุ่มผลิตเพื่อพัฒนาทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มสามารถผลิตได้อย่างสมบูรณ์
13. ลงพื้นที่ครั้งที่ 5 เพื่อสอบถามความพึงพอใจรูปแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าว
14. พร้อมทั้งสอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคสินค้าแบบออนไลน์ จำนวน 35 ชุด
15. วิเคราะห์และสรุปผลการสอบถาม
16. สรุปเล่มรายงานวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. แบบประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง
2. แบบสอบถามความพึงพอใจวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอกที่มีต่อการผลิต
3. แบบสอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จำนวน 3 ท่าน ใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประสบการณ์ในการทำงานเฉพาะทาง วิเคราะห์ผลด้วยการหาค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและเขียนสรุปผลเชิงบรรยาย

2. แบบสอบถามความพึงพอใจวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอกที่มีต่อการผลิต จำนวน 3 คน ใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดการผลิตต่อไปได้ วิเคราะห์ผลด้วยการหาค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเขียนสรุปผลเชิงบรรยาย

3. แบบสอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 35 คน ด้วยวิธีการสอบถามออนไลน์ ใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ระยะเวลา 1 วัน วิเคราะห์ผลด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเขียนสรุปผลเชิงบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมิน และ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติพื้นฐานทางการวิจัย โดยนำมาวิเคราะห์แปลผลเป็นตัวเลขทางสถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายความว่า	มีระดับความเหมาะสม/พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายความว่า	มีระดับความเหมาะสม/พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายความว่า	มีระดับความเหมาะสม/พึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายความว่า	มีระดับความเหมาะสม/พึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายความว่า	มีระดับความเหมาะสม/พึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการเก็บผลการวิจัยสรุป 2 เครื่องมือ ในวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกำมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ได้แก่

1) แบบสอบถามความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิต จำนวน 3 คน (จากตัวแทนหลักที่เป็นผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์และตัวแทนสอนการผลิตให้แก่กลุ่มลูกสมาชิก)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน (100%) อยู่ในช่วงอายุช่วง 46 – 55 ปี จำนวน 2 คน (66.67%) และช่วง 66 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน (33.33%) มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 1 คน (33.33%) รายได้ 10,001-15,000 บาท/เดือน จำนวน 2 คน (66.67%)

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิต

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ลดกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					n	\bar{X}	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1				
1. การออกแบบลวดลายเป็นที่ต้องการและมีความทันสมัย	0	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
2. ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น	2	1	-	-	-	3	4.67	0.47	มากที่สุด
3. ประโยชน์เหมาะสมต่อหน้าที่ใช้งาน	0	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
4. ความสวยงามและคุณค่าของผลิตภัณฑ์	1	2	-	-	-	3	4.33	0.47	มาก
5. ทักษะฝีมือที่ใช้ในผลิตภัณฑ์	-	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
6. คุณภาพและความแข็งแรงของผลิตภัณฑ์	-	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
7. อายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์	1	2	-	-	-	3	4.33	0.47	มาก
8. การกำหนดราคาขายเหมาะสมกับขนาดและชนิดของสินค้า	1	2	-	-	-	3	4.33	0.47	มาก
9. ต้นทุนมีความเป็นไปได้ในการผลิต	-	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
10. การสร้างมูลค่าเพิ่ม	-	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
11. วัสดุที่นำมาใช้สามารถหาได้และใช้งานง่าย	-	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
12. ความเหมาะสมในกระบวนการผลิตร่วมกับทักษะเดิม	2	1	-	-	-	3	4.67	0.47	มากที่สุด
13. วัสดุที่ใช้ร่วมมีความเหมาะสมต่อรูปแบบ	-	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
14. ทักษะฝีมือที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์	-	3	-	-	-	3	4.00	0.00	มาก
15. การนำไปต่อยอดทางการผลิตรูปแบบอื่น	1	2	-	-	-	3	4.33	0.47	มาก
รวม							4.19	0.21	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่ามีผลการสอบถามความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิตอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.21 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด (\bar{X} =4.67, SD=0.47) ความเหมาะสมในกระบวนการผลิตร่วมกับทักษะเดิม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด (\bar{X} =4.67, SD=0.47)

2) แบบสอบถามความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 35 คน ด้วยวิธีการสอบถามออนไลน์ตามการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ระยะเวลา 1 วัน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นเพศหญิง จำนวน 23 คน (65.71%) เพศชาย จำนวน 12 คน (34.29%) อยู่ในอายุช่วง 16 – 25 ปี จำนวน 2 คน (5.71%) อายุช่วง 26 – 35 ปี จำนวน 12 คน (34.29%) อายุช่วง 36 – 45 ปี จำนวน 14 คน (40.00%) อายุช่วง 46 – 55 ปี จำนวน 7 คน (20.00%) มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 2 คน (5.71%) รายได้ 10,001-15,000 บาท/เดือน จำนวน 3 คน (8.57%) รายได้ 15,001-20,000 บาท/เดือน จำนวน 13 คน (37.14%) รายได้ 20,001 บาท/เดือนขึ้นไป จำนวน 17 คน (48.57%) อาศัยอยู่ จ.เชียงใหม่ จำนวน 14 คน

(40%) จ.นครศรีธรรมราช จำนวน 14 คน (11.43%) จ.ขอนแก่น จำนวน 3 คน (8.57%) จ.กรุงเทพฯ จำนวน 11 คน (31.43%) จ.เชียงใหม่ จำนวน 1 คน (2.86%) จ.ฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน (2.86%) และจ.พิจิตร จำนวน 1 คน (2.86%)

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทฤษฎีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ						\bar{X}	SD	แปลผล
	5	4	3	2	1	n			
1. คุณภาพและความแข็งแรงของผลิตภัณฑ์	29	6	-	-	-	35	4.83	0.38	มากที่สุด
2. อายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์	28	7	-	-	-	35	4.80	0.40	มากที่สุด
3. การออกแบบลวดลายเป็นที่ต้องการและมีความทันสมัย	28	7	-	-	-	35	4.80	0.40	มากที่สุด
4. ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น	32	3	-	-	-	35	4.91	0.28	มากที่สุด
5. ประโยชน์เหมาะสมต่อหน้าที่ใช้งาน	28	7	-	-	-	35	4.80	0.38	มากที่สุด
6. ความสวยงามและคุณค่าของผลิตภัณฑ์	28	7	-	-	-	35	4.80	0.40	มากที่สุด
7. ทักษะฝีมือในตัวผลิตภัณฑ์	32	3	-	-	-	35	4.91	0.28	มากที่สุด
8. การกำหนดราคาขายเหมาะสมกับขนาดและชนิดของสินค้า	25	9	1	-	-	35	4.69	0.52	มากที่สุด
9. วัสดุที่ใช้ร่วมมีความเหมาะสมต่อรูปแบบ	28	7	-	-	-	35	4.83	0.38	มากที่สุด
รวม							4.82	0.38	มากที่สุด

เก็บแบบสอบถามความพึงพอใจด้วยวิธีออนไลน์ (ระยะเวลา 1 วัน)

จากตารางที่ 2 พบว่ามีผลการสอบถามความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทฤษฎีวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น และทักษะฝีมือในตัวผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.91$, $SD=0.28$)

อภิปรายผล

ในวิจัยนี้ใช้หลักการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมตามทฤษฎีวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีการคิดสร้างสรรค์แนวคิดของ Osborn's checklist อ้างถึงใน อรรถ วานิชกร) 2559 (เกิดเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมภาคใต้ของ (ไข่ / ผลไม้) ตามแนวความคิดการเปลี่ยนวิธีใช้ (Other user) คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เกิดการใช้งานแบบใหม่ ใช้ร่วมผสมผสานหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในด้านของหน้าที่ใช้งาน ด้านความสวยงาม ด้านวัสดุและการผลิตเพื่อสร้างความโดดเด่นสวยงาม แปลกใหม่ สามารถนำไปประยุกต์เกิดรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มเติมจากการเรียนรู้ได้และจากการเก็บแบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่ากลุ่มผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามอายุช่วง 36-45 ปีมากที่สุด จำนวน 14 คน พบว่าความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทฤษฎีวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น และทักษะฝีมือในตัวผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.91$, $SD=0.28$) ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม พบว่า

ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถจำแนกตามปัจจัยที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์ศิลปะพื้นฐาน ได้แก่ (1) ความจำเป็นการใช้สอย (2) ทรัพยากรท้องถิ่น (3) สภาพภูมิอากาศ (4) ประเพณีและวัฒนธรรม และ (5) คติความเชื่อ (นวลลออ ทินานนท์, 2543) ด้วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรสวนนอกตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ (Sign) ทั้งในทางนามธรรมและรูปธรรมจากตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดซึ่งเป็นแหล่งรวมที่ทำให้เห็นเด่นชัด อันประกอบด้วย (1) รูปกลอง (2) ต้นมะพร้าว และ (3) แม่น้ำลำคลอง หมายถึงความอุดมสมบูรณ์และวิถีชีวิตการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในท้องถิ่นนี้

อีกทั้งทางกลุ่มได้มีสถานที่จำหน่ายสินค้าหลักอยู่ที่ ตลาดน้ำท่าคา โดยผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็นองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ (sign) ทั้งในทางนามธรรมและรูปธรรม ได้แก่ (1) มะพร้าว (2) ลำคลองที่เชื่อมโยงกัน และ (3) เรือจืด ที่ใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทางของชาวบ้านท่าคา จากการศึกษาขององค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอัน ได้แก่ ภูมิประเทศ สถานที่/ที่อยู่ ประเพณี และวิถีชีวิตจึงสามารถสรุปสัญลักษณ์หรือสิ่งที่แสดงความหมายเพื่อการจดจำหรือกำหนดให้รู้ ได้แก่ (1) รูปกลอง (2) ต้นมะพร้าว (3) แม่น้ำลำคลอง และ (4) เรือจืด เพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาจากทุนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ตามวิถีชีวิตเดิม

ภาพที่ 3 ภาพตราสัญลักษณ์จ.สมุทรสงคราม และภาพตลาดน้ำท่าคา
ที่มา: สมุทรสงคราม (2561)

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมก้านมะพร้าวตามทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

ตารางที่ 3 การสรุปวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิต

แนวทาง	รายละเอียด	แนวคิดการสร้างสรรค์ Osborn's
ด้านทุนวัฒนธรรม	เน้นนำวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดรูปแบบใหม่	การเปลี่ยนวิธีใช้ (เปลี่ยนวิธีใช้แบบใหม่)

ที่มา: ผู้วิจัย และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรสวนนอก (ผู้ผลิต), 2561

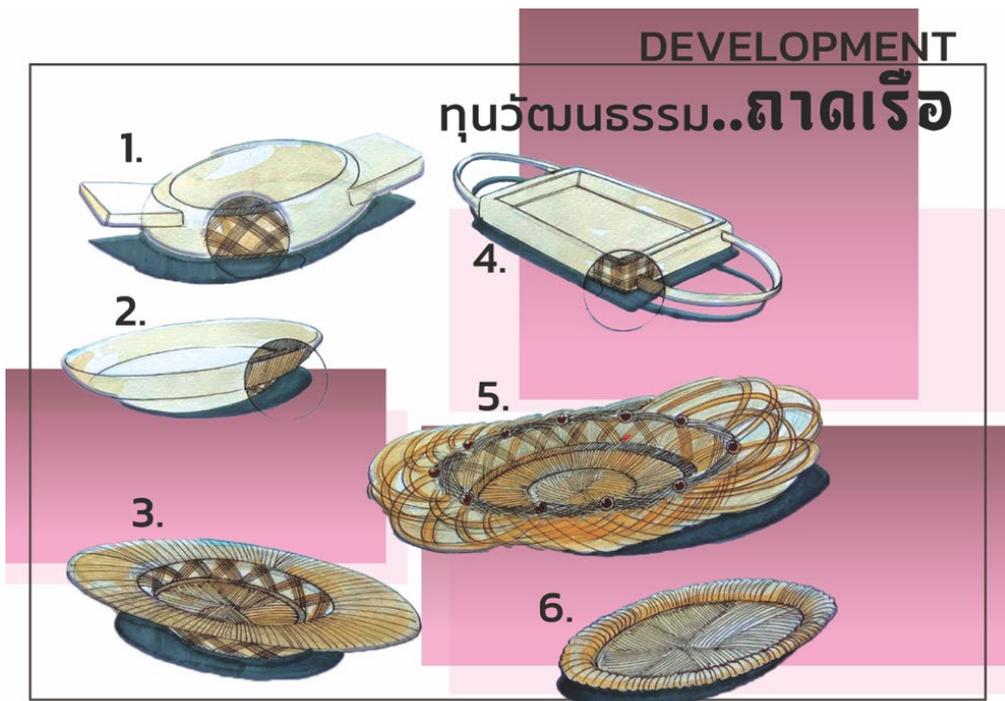

ภาพที่ 4 ภาพสรุปแนวคิดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากก้านมะพร้าวด้านทุนทางวัฒนธรรม

ภาพวาดโดย: พรพิมล บาลี (2562)

จากการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จำนวน 3 ท่าน ใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประสบการณ์ในการทำงานเฉพาะทาง สามารถสรุปกลุ่มผลิตภัณฑ์ไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่ครั้งที่ 1 เพื่อศึกษาคุณสมบัติทางกายภาพและลักษณะกรรมวิธีผลิตหัตถกรรมก้านมะพร้าวเดิมจากชุมชน อันดับแรก ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์กลุ่มที่ 2 (ถาดใส่ของ) อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

โดยมีแนวความคิดมาจากเรือจู้ต เป็นเรือต่อคล้ายเรือตะแคง มีรูปร่างเพรียวยาว เป็นเรือชาวบ้านท่าคานิยมใช้สัญจรเดินทางค้าขายและเดินทางเข้าสวนมะพร้าวเพื่อเก็บผลผลิตทางการเกษตร

ภาพที่ 5 ภาพสรุปการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากก้านมะพร้าวด้านทุนทางวัฒนธรรม
ภาพวาดโดย: พรพิมล บาลี (2562)

ภาพที่ 6 ภาพพัฒนารูปแบบต้นแบบร่วมกับผู้ผลิต
ภาพถ่ายโดย: พรพิมล บาลี และคณะ (2562)

ภาพที่ 7 ภาพสรุปการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากก้านมะพร้าวด้านทุนทางวัฒนธรรม

ภาพถ่ายโดย: พรพิมล บาลี (2562)

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสอบถามความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิตและกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม พบว่า จากการเก็บผลสรุป 2 เครื่องมือได้แก่

1. แบบสอบถามความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิต จำนวน 3 คน (จากตัวแทนหลักที่เป็นผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์และตัวแทนสอนการผลิตให้แก่กลุ่มลูกสมาชิก) โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน (100%) อยู่ในอายุช่วง อายุช่วง 46 – 55 ปี จำนวน 2 คน (66.67%) และช่วง 66 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน (33.33%) มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 1 คน (33.33%) รายได้ 10,001-15,000 บาท/เดือน จำนวน 2 คน (66.67%) จากการสอบถามความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจที่มีต่อการผลิตพบว่า อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.21 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น อยู่ในระดับ

ความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, $SD=0.4$) และความเหมาะสมในกระบวนการผลิตร่วมกับทักษะเดิม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, $SD=0.47$)

2. แบบสอบถามความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 35 คน ด้วยวิธีการสอบถามออนไลน์ตามการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ระยะเวลา 1 วัน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นเพศหญิง จำนวน 23 คน (65.71%) เพศชาย จำนวน 12 คน (34.29%) อยู่ในอายุช่วง 16 – 25 ปี จำนวน 2 คน (5.71%) อายุช่วง 26 – 35 ปี จำนวน 12 คน (34.29%) อายุช่วง 36 – 45 ปี จำนวน 14 คน (40.00%) อายุช่วง 46 – 55 ปี จำนวน 7 คน (20.00%) มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 2 คน (5.71%) รายได้ 10,001-15,000 บาท/เดือน จำนวน 3 คน (8.57%) รายได้ 15,001-20,000 บาท/เดือน จำนวน 13 คน (37.14%) รายได้ 20,001 บาท/เดือนขึ้นไป จำนวน 17 คน (48.57%) อาศัยอยู่ จ.เชียงใหม่ จำนวน 14 คน (40%) จ.นครศรีธรรมราช จำนวน 14 คน (11.43%) จ.ขอนแก่น จำนวน 3 คน (8.57%) จ.กรุงเทพฯ จำนวน 11 คน (31.43%) จ.เชียงใหม่ จำนวน 1 คน (2.86%) จ.ฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน (2.86%) และจ.พิจิตร จำนวน 1 คน (2.86%) ผลจากการเก็บแบบสอบถามความพึงพอใจด้วยวิธีออนไลน์ (ระยะเวลา 1 วัน) พบว่า ความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ลดกรรมก้านมะพร้าวตามทฤษฎีวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.38 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น และทักษะฝีมือในตัวผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.91$, $SD=0.28$)

กิตติกรรมประกาศ

ในการเขียนบทความทางการวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ลดกรรมก้านมะพร้าว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยด้วยงบประมาณรายได้ปี 2561 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ได้รับการสนับสนุน ความช่วยเหลือจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรสวนนอก ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม โดยมีนางสาววิภาวรัตน์ รัตนพิทักษ์เป็นประธานกลุ่ม (ผู้ให้ข้อมูลและสนับสนุนหลักในการทำวิจัย) ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

การอ้างอิง

ตลาดน้ำท่าคา @ สมุทรสงคราม. (2561). สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/pages/ตลาดน้ำท่าคา>

ธีระชัย สุขสด. (2544). การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์

นवलลอ ทินานนท์. (2543). ศิลปะพื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรัญ วานิชกร. (2559). การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง

A DEVELOPMENT PROJECT OF BRASS ACCESSORIES PRODUCTS

วรุฒ วัตถนาภิขจร¹, ภัทรนิษฐ์ กาแมน², คชทา ม่วงเทศ³ และ อนุชา กลมเกลี้ยง^{4*}

Varut Wattanakitkajon¹, Patranit Kamaen², Khata Muongtes³, and Anucha Klomklaeng^{4*}

1, 2, 3, 4* สาขาวิชาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

1, 2, 3, 4* Program of Thai Wisdom Product Development, Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Krungthep

Received: August 24, 2020 Revised: October 10, 2020 Accepted: October 19, 2020

บทคัดย่อ

การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องประดับจากทองเหลือง 2) เพื่อออกแบบและสร้างต้นแบบเครื่องประดับจากทองเหลือง 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจรูปแบบลวดลายและการใช้งานของเครื่องประดับจากทองเหลือง มีการดำเนินงาน 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่1 การศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ระยะที่2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ เริ่มจากการนำลักษณะของดอกลีลาวดีมาออกแบบลวดลายเซตเครื่องประดับ ประกอบไปด้วย จี้ กำไล ต่างหู และแหวน ขั้นตอนการออกแบบ ประกอบด้วย การร่างภาพ (Idea Sketch) และการพัฒนาแบบ (Idea Development) แล้วพิจารณาให้เหลือแบบที่ดีที่สุด ขึ้นรูปแบบ 3 มิติ ด้วยโปรแกรม Solid work เพื่อทำการผลิตจริง (Prototype) เพียง 1 รูปแบบ และระยะที่3 ประเมินความพึงพอใจและสรุปผลการวิจัย มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1. ด้านความงาม มีความเหมาะสมในระดับดีมาก 2. ด้านรูปแบบ มีความเหมาะสมในระดับดีมาก 3. ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความเหมาะสมในระดับดีมากและ 4. ด้านความเหมาะสมของการใช้วัสดุและการผลิต มีความเหมาะสมในระดับดีมาก

คำสำคัญ: ออกแบบผลิตภัณฑ์ เครื่องประดับ ทองเหลือง

*Corresponding author. Tel.: 085 018 9206

Email address: Anucha.k@mail.rmutk.ac.th

Abstract

The purposes of this brass accessories products design project are 1) to review the knowledge of brass accessories design, 2) to design and create the mold of the accessories from brass, and 3) to evaluate the satisfaction of the pattern and usage of brass accessories. There are 3 steps of process as follows: 1. the study and the data analysis, 2. The design of the products using the characteristics of plumeria as the pattern in making of pendants, bangles, earrings, and rings. The Idea Sketch and Idea development were examined and considered to have the best format. The prototype was formed in Solid Work program, and Step 3. the evaluation of satisfaction and the conclusion of the research result. The average of suitability is in the highest level, which was divided into 4 items as follows: 1) Beauty; the suitability is in the highest level. 2) Format; the suitability is in the highest level. 3) Usefulness; the suitability is in the highest level. 4) The suitability of using material and production is in the highest level.

Keywords: Product design, Decoration, Brass

บทนำ

เครื่องประดับเป็นสิ่งหนึ่งในกระแสดนตรีธรรมที่ใช้ควบ คู่มากับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายอื่น ๆ ในสมัยโบราณ การตกแต่งร่างกาย ใช้วิธีสักร่างกาย หรือใช้สีเขียนบนผิวหนัง การเขียนสีบนผิวหนังพบครั้งแรกในสมัยอียิปต์ เมื่อประมาณ 2000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช คำว่า “สัก” ในภาษาไทย ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Tattoo และคำว่า Tattoo มาจากภาษาไฮติว่า Tatau ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับ การทำเครื่องหมาย การแต่งกายด้วยวัตถุ มีการตกแต่งด้วยทองคำ พบหลักฐานการใช้ทองคำ มาทำเป็นเครื่องประดับ ในสมัยอียิปต์ และกรีกโบราณ เครื่องประดับเป็นสิ่งที่สามารถบอกประวัติความเป็นไปในสมัย ประวัติศาสตร์ได้ เป็นสื่อสัญลักษณ์ที่บอกถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม นิสัยใจคอของผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การศึกษาทาง ประวัติศาสตร์ศิลป์ จึงนิยมที่จะศึกษาเรื่องราวของ เครื่องประดับร่วมไปด้วย เพราะเครื่องประดับนอกจากจะใช้ประดับ ร่างกายเพื่อความสวยงามแล้ว ยังบอกตำแหน่ง ฐานะ ยศศักดิ์ได้ เช่น ชาวอเมริกันอินเดียนที่อยู่ตามเผ่าต่าง ๆ จะใช้สี หรือขนนกประดับประดาร่างกาย และสี หรือขนนก จะบอกตำแหน่งของผู้ใช้ ในขณะที่เดียวกันเครื่องประดับยังบอกฐานะทางเศรษฐกิจ ของเจ้าของได้

ปัจจุบันเครื่องประดับที่ได้รับความนิยมในรูปแบบร่วมสมัยจะมีการนำวัสดุหลากหลายมาเข้าร่วมในการออกแบบที่ ประยุกต์ใช้ได้หลากหลายฟังก์ชัน กลุ่มเป้าหมายสำคัญในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มผู้หญิงในช่วงวัยรุ่นถึงวัยทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่ม ลูกค้าสำคัญของตลาดเครื่องประดับที่มีราคาไม่สูงมาก แต่มีปริมาณความต้องการสูง ทั้งนี้ แนวคิดในการออกแบบจะต้องนำ ความร่วมสมัยมาใช้เพื่อเป็นการสร้างจุดสนใจในการตัดสินใจซื้อ ทั้งนี้ วัสดุที่มีราคาไม่แพงแต่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมใน การออกแบบเครื่องประดับ คือ ทองเหลือง ด้วยมีความร่วมสมัยและสามารถนำมาใช้ในการออกแบบในลักษณะที่หลากหลาย ได้รูปแบบของเครื่องประดับที่สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวัน มักมีความเรียบง่ายและแสดงตัวตนของผู้ใช้ สามารถประกอบเข้ากับเครื่องแต่งกายและถูกตามกาลเทศะ เหมาะสมกับกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้การออกแบบให้เกิดอัตลักษณ์ที่ใช้นี้ แนวคิดการร่วมประสานและการแยกองค์ประกอบ แล้วทำให้เกิดหน้าที่ใหม่ของผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจ ซื้อ เพื่อให้เกิดความสามารถในการปรับใช้ตามโอกาสและให้ความรู้สึกที่ตื่นเต้นทุกครั้งที่ใช้ได้ทำการเปลี่ยนรูปแบบ เครื่องประดับด้วยตนเอง

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง โดยศึกษาข้อมูลวัสดุทองเหลืองในการออกแบบเครื่องประดับ รวมถึงแนวคิดและองค์ประกอบด้านการออกแบบมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาให้เกิดรูปแบบและต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ ที่สามารถนำไปต่อยอดได้ในการออกแบบหรือการพัฒนาในด้านธุรกิจเครื่องประดับได้ต่อไป

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องประดับจากทองเหลือง
2. เพื่อออกแบบและสร้างต้นแบบเครื่องประดับจากทองเหลือง
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจรูปแบบลวดลายและการใช้งานของเครื่องประดับจากทองเหลือง

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการออกแบบเครื่องประดับ

แนวคิดทางด้านรูปแบบ การออกแบบทุกอย่างจำเป็นต้องวางเป้าหมายไว้ก่อน และพยายามปฏิบัติงานอย่างใช้ความคิดและมีจุดหมายปลายทางเพื่อให้ได้งานออกแบบบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่ปฏิบัติงานนั้นปัญหาทางด้านการรวมตัวของส่วนประกอบการออกแบบ นับเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องสร้างสรรค์ให้น่าสนใจผู้ออกแบบจำเป็นต้องทดลองค้นคว้าหลาย ๆ ครั้ง หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการปฏิบัติแบบลองผิดลองถูก เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างดีที่สุด ปัญหาเรื่องสำคัญที่เป็นพื้นฐานความคิด ในด้านรูปแบบของงานออกแบบนั้นมีมากมายหลายแง่มุม ยิ่งงานออกแบบเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความงามทางสุนทรียศาสตร์ด้วยแล้วทำให้การเสนอแนะเป็นไปได้อย่างกว้างขวางมาก ในที่นี้จะได้เลือกเสนอแนวคิดเฉพาะที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ในระดับนี้ คือ การรับรู้และสื่อการเห็น (Perception and Visual Communication) ความสมดุล (BALANCE) แนวตั้งและแนวนอน (Vertical and Horizontal level) ความน่าสนใจ (ATTRACTION) บริเวณบวกและลบ (Positive and Negative) (iNattt, ม.ป.ป.)

1. แนวคิดสำหรับการออกแบบเครื่องประดับ แนวคิดที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบเครื่องประดับขั้นพื้นฐาน

- 1.1 พื้นฐานความงามทางศิลปะด้านการออกแบบ
- 1.2 ความเรียบง่ายของรูปทรงและมีความสมบูรณ์ในตัวเอง
- 1.3 ความคิดสร้างสรรค์ทั้งด้านการออกแบบและวัสดุ
- 1.4 เทคนิคทางการผลิตที่ไม่ซ้ำของเดิม
- 1.5 รักษาคุณสมบัติของโลหะ หิน และวัสดุอื่น ๆ

2. การออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบัน จะเน้นเรื่องความเรียบง่ายของรูปทรง ลักษณะงานออกแบบที่เรียบง่ายคือ งานออกแบบไม่ควรมีความซับซ้อน ไม่ต้องใช้ลวดลายมาก เหตุผลที่งานออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบันเน้นเรื่องความง่าย ขึ้นอยู่กับสาเหตุหลายอย่าง คือ

- 2.1 งานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตใช้เครื่องมืออุปกรณ์มากขึ้น และบางชนิดผลิตด้วยเครื่องจักร
- 2.2 การออกแบบให้สัมพันธ์กับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไป นำเอาวัสดุราคาถูกมาใช้มากขึ้น
- 2.3 รสนิยมในการออกแบบเกี่ยวกับเครื่องประดับที่เปลี่ยนไป จากความยุ่งยากมาสู่ความเรียบง่าย
- 2.4 เสรีภาพทางความคิดสร้างสรรค์มีมากขึ้นและเพื่อให้สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็ว

(บงกช เวบ้านแพ้ว, พัชรี ยินดีสุข , ภิรมณ์ญา ธรรมสอน, ฌิกานต์ นิยมญาติ , และ ปริญญา บัวพุ่ม , ม.ป.ป.)

3. รูปแบบการออกแบบเครื่องประดับ

- 3.1 แบบแบน (Flat)
- 3.2 แบบสองมิติ (Two dimension)
- 3.3 แบบสามมิติ (Three dimension)

เมื่อเสร็จสิ้นการออกแบบ รวมไปถึงการผลิต เป็นชิ้นงานแล้ว ยังคงเค้าโครงโดยรวม เป็นรูปทรงเรขาคณิต ถ้าจะกล่าวถึงหลัก คณิตศาสตร์ เมื่อนำรูปแบบ และเส้นต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น มาแบ่งเป็นสองส่วน จะได้สัดส่วนที่เท่ากัน จะใช้เป็นหลักเกณฑ์ข้อหนึ่งขึ้นนั้น ๆ เข้าไว้ในกลุ่มรูปทรง เรขาคณิตได้ กราฟฟิก คือ การนำเอา จุด, สี, เส้น, ส่วนโค้ง, มุมต่าง ๆ มาประกอบกัน เป็นลวดลาย ก่อให้เกิดเป็นรูปทรง ได้ทั้งสองมิติ และสามมิติ

4. แนวคิดในการใช้รูปทรงธรรมชาติ (Natural Form) ในการออกแบบ

การออกแบบรูปทรง เลียนแบบธรรมชาติ เป็นการนำรูปทรงที่มีอยู่ ตามธรรมชาติรอบตัวเรา เช่น ดอกไม้, ใบไม้, สัตว์ต่าง ๆ, สัตว์น้ำ หรือแมลง มนุษย์ มาใช้เป็นแม่แบบในการออกแบบโดยยังคงให้ความรู้สึกและรูปทรงที่เป็นธรรมชาติอยู่ ส่วนผลงานบางชิ้น ที่ออกแล้วล้อเลียนธรรมชาติ โดยใช้รูปทรง เช่น ตุ๊กตาหมี, การ์ตูน, อวัยวะของร่างกาย เมื่อผลิตออกมาแล้ว ยังคงเป็นรูปทรงตามธรรมชาติ ให้เห็นอยู่ บางครั้งได้มีการนำวัสดุที่มีอยู่ ตามธรรมชาติ เช่น เปลือกหอย, กิ่งไม้, ขนนก มาทำเครื่องประดับ รูปทรงก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก เพียงแต่มีการนำวัสดุอื่น มาเพิ่มคุณค่า หรือราคาประดับเข้าไป (สุนิสา จงย่องกลาง, 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบเครื่องประดับจากทองเหลือง ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการทำงานเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ 2. ข้อมูลพื้นฐานทางการออกแบบ โดยทำการค้นคว้าข้อมูลภาคเอกสาร ประกอบด้วยข้อมูล

1. ปฐมภูมิและทุติยภูมิ มีรายละเอียดแหล่งที่มา ดังนี้ 1. ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์ นาย ยชญ์ศิริ นรภัทรพิรานันท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องประดับ 145 ซอย เพชรบุรี 3 แขวง พญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400 2) การถ่ายภาพเก็บข้อมูลจากโรงงานพรวิไล จิวเวลรี่ 3) การบันทึกเสียง/วิดีโอ จากโรงงานพรวิไล จิวเวลรี่

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร ดังนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาและการพัฒนาเครื่องประดับจากทองเหลือง
- 2.2 รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม
- 2.3 วัสดุและกรรมวิธีการผลิตทางการออกแบบผลิตภัณฑ์
- 2.4 การยศาสตร์/ พฤติกรรมผู้บริโภค/ ความต้องการทางการตลาด
- 2.5 สีและจิตวิทยา
- 2.6 องค์ประกอบและหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์
- 2.7 แนวโน้มทางการออกแบบ (เทรนด์) ปี 2019

ระยะที่ 2 การออกแบบผลิตภัณฑ์: จากการศึกษาข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูลเพื่อดำเนินการในขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ สามารถสรุปได้ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง

- 1.1 องค์ประกอบของเครื่องประดับจากทองเหลือง
- 1.2 แรงบันดาลใจในการออกแบบ
- 1.3 เทคนิควิธีการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องประดับจากทองเหลือง
- 1.4 หลักการออกแบบของ Disteram

2. การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง ผู้วิจัยนำผลการออกแบบวางแผนการออกแบบตามแนวทางในการพัฒนา และแรงบันดาลใจในการออกแบบ (Developing an Inspirational of Design Brief)

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางในการพัฒนาและแรงบันดาลใจในการออกแบบ (Developing an Inspirational of Design Brief) มีรายละเอียดดังนี้

คุณสมบัติสำคัญที่ต้องพิจารณา Key features to be considered	คำอธิบาย Commentary
วัตถุประสงค์และเป้าหมาย (Objectives and goal)	เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง นำมาออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง และประเมินความพึงพอใจรูปแบบลวดลายและการใช้งานของผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง
แรงบันดาลใจ (inspirational)	ได้รับแรงบันดาลใจจากดอกไม้ คือ ดอกลิลาวดีเพราะดอกลิลาวดีเป็นดอกไม้ที่มีความสวยงาม อ่อนช้อย
กลุ่มเป้าหมาย (Target audience)	เพศหญิง อายุตั้งแต่ 18 ปี – 40 ปี
ขอบเขตของโครงการ (Project scope)	ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบในการออกแบบเครื่องประดับจากทองเหลือง จำนวน 1 ชุด ประกอบไปด้วย 1.จี้ 2.กำไล 3.ต่างหู 4.แหวน
วัสดุที่ใช้ในการผลิต (Available materials)	จากข้อมูลการสำรวจความต้องการด้านรูปแบบ
รูปแบบโดยรวม (Overall style)	วัสดุที่ใช้: ทองเหลือง ชุดสี: สีจากวัสดุ (สีทองเหลือง) ปัจจัยการตัดสินใจซื้อ: รูปแบบของเครื่องประดับจากทองเหลือง วัสดุที่ใช้ ความแข็งแรงทนทาน และขนาด สไตล์: ไทยร่วมสมัย ผิวสัมผัส: พื้นผิวตามลวดลาย
ข้อพึงระวัง (Definite “Do nots”)	ระวังตกเพราะอาจทำให้เครื่องประดับเป็นรอยหรือบิ่นได้ และหลีกเลี่ยงการฉีดน้ำหอมใกล้กับเครื่องประดับ

3. กระบวนการออกแบบและการวิเคราะห์งานออกแบบ

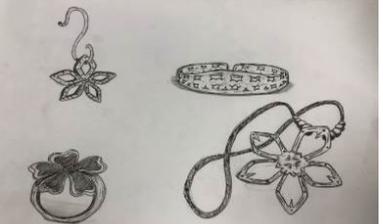
ตารางที่ 2 Design Brief การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง

ข้อพิจารณา	รายละเอียด	รูปแบบ
ชุดเครื่องประดับจากทองเหลือง	• จี้	
	• กำไล	
	• ต่างหู	

ข้อพิจารณา	รายละเอียด	
	• แหวน	
แรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์	ดอกลีลาวดี	
วัสดุ	ทองเหลือง	
เทคนิคร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์	เทคนิคลงยาเย็น	

4. ภาพร่างและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง

ตารางที่ 3 ภาพร่างและพัฒนาผลิตภัณฑ์

Idea sketch	Idea development
	
	
	

6. ผู้วิจัยนำแบบร่างและ Mockup Model ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมรายด้าน ประกอบด้วย ด้านความงามและรูปแบบ ด้านองค์ประกอบและการจัดวาง ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านวัสดุและการผลิต ได้ผลประเมินดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ (จำนวน 3 คน)

ประเด็นรายด้าน	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	แปลผล
ด้านความงามและรูปแบบ	ความสวยงามและพื้นผิวของวัสดุทองเหลือง	4.67	0.57	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	รายละเอียดประณีต	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
	ลวดลายสวยงาม	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
	โครงสร้างแข็งแรงและสวยงาม	4.67	0.57	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	รูปแบบดอกไม้: สีสาวดี	3.67	1.15	ความเหมาะสมในระดับปานกลาง
รวมรายด้าน		4.20	0.86	ความเหมาะสมในระดับดี
ด้านองค์ประกอบและการจัดวาง	การจัดวางลวดลาย	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
	องค์ประกอบอะไหล่และการตกแต่งชิ้นงาน	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
รวมรายด้าน		4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
ด้านประโยชน์ใช้สอย	ใช้งานง่าย	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
	รูปแบบกระทัดรัด	4.67	0.57	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	ปรับรูปแบบได้	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
	ประสาน ขยายรูปแบบให้เหมาะกับการใช้งานได้	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
รวมรายด้าน		4.18	0.89	ความเหมาะสมในระดับดี
ด้านวัสดุและการผลิต	ราคาวัสดุ	4.33	1.15	ความเหมาะสมในระดับดี
	ความแข็งแรงและความเหมาะสม	4.33	1.15	ความเหมาะสมในระดับดี
	เทคนิคการผลิต	4.00	1.00	ความเหมาะสมในระดับดี
รวมรายด้าน		4.28	1.1	ความเหมาะสมในระดับดี
รวมทุกด้าน		4.17	0.96	ความเหมาะสมในระดับดี

จากตารางพบว่า ภาพรวมความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์ในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี (\bar{X} =4.17, SD=0.96) มีรายละเอียดดังนี้ ด้านความงามและรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี (\bar{X} =4.20, SD=0.86) ด้านองค์ประกอบและการจัดวาง มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี (\bar{X} =4.00, SD=1.00) ด้านประโยชน์ใช้สอย มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี (\bar{X} =4.18, SD=0.89) และด้านวัสดุและการผลิต มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี (\bar{X} =4.28, SD=0.96)

7. ผู้วิจัยปรับปรุงแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการทำต้นแบบเครื่องประดับ แล้วนำไปประเมินความพึงพอใจโดยกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งาน มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร: นักศึกษาหญิง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กลุ่มตัวอย่าง: นักศึกษาหญิง ชั้นปีที่ 4 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ จำนวน 60 คน ด้วยเทคนิคการสุ่มอย่างง่าย (จับฉลากลำดับที่ 4 ของนักศึกษาหญิงที่เข้าใช้บริการอาคารคณะศิลปศาสตร์)

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล: แบบสอบถามความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล: วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สามารถสรุปผลความพึงพอใจได้ดังนี้

ตารางที่ 5 สรุปความพึงพอใจผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง (n=60)

ประเด็นรายด้าน	รายการประเมิน	\bar{X}	SD	แปลผล
ด้านความงามและรูปแบบ	ความสวยงามและพื้นผิวของวัสดุทองเหลือง	4.22	0.64	ความเหมาะสมในระดับดี
	รายละเอียดประณีต	4.17	0.67	ความเหมาะสมในระดับดี
	ลวดลายสวยงาม	3.75	0.63	ความเหมาะสมในระดับดี
	โครงสร้างแข็งแรง	4.33	0.57	ความเหมาะสมในระดับดี
	โครงสร้างสวยงาม	4.48	0.50	ความเหมาะสมในระดับดี
รวมรายด้าน		4.19	0.60	ความเหมาะสมในระดับดี
ด้านองค์ประกอบและการจัดวาง	การจัดวางลวดลาย	4.70	0.46	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	องค์ประกอบลวดลายดอกกลีลาวดี	3.89	0.54	ความเหมาะสมในระดับดี
	องค์ประกอบอะไหล่และการตกแต่งชิ้นงาน	4.65	0.48	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
รวมรายด้าน		4.41	0.49	ความเหมาะสมในระดับดี
ด้านประโยชน์ใช้สอย	ใช้งานง่าย	3.85	0.66	ความเหมาะสมในระดับดี
	รูปแบบกระชับรัด	4.23	0.43	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	ปรับรูปแบบได้	4.87	0.34	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	ประสาน ขยายรูปแบบให้เหมาะกับการใช้งานได้	4.67	0.48	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
รวมรายด้าน		4.40	0.48	ความเหมาะสมในระดับดี
ด้านวัสดุและการผลิต	ความคุ้มค่าราคากับวัสดุ	4.82	0.39	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	ความแข็งแรงและความเหมาะสม	4.92	0.28	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
	เทคนิคการผลิต	4.63	0.49	ความเหมาะสมในระดับดีมาก
รวมรายด้าน		4.79	0.39	ความเหมาะสมในระดับดี
รวมทุกด้าน		4.45	0.49	ความเหมาะสมในระดับดี

จากตารางพบว่า ภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.45$, $SD=0.49$) มีรายละเอียดดังนี้ ด้านความงามและรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.19$, $SD=0.60$) ด้านองค์ประกอบและการจัดวาง มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.41$, $SD=0.40$) ด้านประโยชน์ใช้สอย มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.40$, $SD=0.48$) และด้านวัสดุและการผลิต มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.79$, $SD=0.39$)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง เป็นการศึกษาคุณสมบัติของวัสดุทองเหลืองเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สตรี ผู้วิจัยได้ทำการคุณสมบัติของทองเหลืองเพื่อนำสู่การออกแบบโครงสร้างของเครื่องประดับด้วยเทคนิคต่าง ๆ พบว่าสามารถสร้างสรรค์เครื่องประดับได้หลายรูปแบบและเทคนิค จึงทำการสอบถามความต้องการด้านรูปแบบกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ในด้านความต้องการเชิงลึก อาทิ รูปแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกาย ความนิยมต่อรูปแบบ ราคา วัสดุ และการประยุกต์ใช้ แล้วสรุปแนวทางในการออกแบบ มีแรงบันดาลใจจากรูปแบบของดอกกลีลาวดี ที่มีความอ่อนช้อย และสวยงาม เป็นตัวแทนความงามของผู้หญิงในแบบที่เรียบง่าย แล้วทำการออกแบบภาพร่าง และพัฒนาแบบ ประกอบร่วมกับผลการวิเคราะห์การใช้วัสดุ เทคนิค และรูปแบบในเบื้องต้นตาม

หลักการ PDS เมื่อได้รูปแบบร่างที่พัฒนาแล้ว จึงทำการวิเคราะห์รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ PDS ผ่านโปรแกรม Matrix and Interaction Evaluation และสรุปแบบสุดท้าย เพื่อนำไปสร้าง mockup model และทำการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผลภาพรวมความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของรูปแบบผลิตภัณฑ์ในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ขึ้นตอนถัดไปเป็นการสร้างต้นแบบเครื่องประดับและนำไปประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์เครื่องประดับทองเหลืองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ได้ผลภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

แนวทางในการออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบัน มักมีแนวทางในกระแสยุคที่ใช้วัสดุและเทคนิค เพื่อสร้างรูปแบบ รวมทั้งการประกอบ ประสานที่สามารถเพิ่มประโยชน์ใช้สอยให้ผู้ใช้ได้เต็มที่และหลากหลาย ด้วยการนำองค์ความรู้ด้านการออกแบบมาพัฒนา โดยพบว่าเครื่องประดับสมัยใหม่ มีรูปแบบส่วนใหญ่เป็นรูปทรงที่มาจากรูปทรงธรรมชาติมากที่สุด ส่วนลดทอนส่วนใหญ่จะเกิดจากการออกแบบลายเส้น ลวดลายจากวัสดุ (ปริศนา บุญศักดิ์, 2555) ทั้งนี้การใช้สิ่งทดแทนวัสดุที่มีราคาสูง หรือมีโอกาสหมดไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่นักออกแบบจะต้องให้ความใส่ใจ โลหะจึงเป็นทางเลือกที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับไทยที่ควรจะสนองความต้องการใช้สอยของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ คือ มีประโยชน์ใช้สอยและคามงามทางศิลปะ เพื่อยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้มีคุณธรรมความดีงาม โดยการพัฒนาคุณภาพงานหัตถกรรมให้ได้มาตรฐานที่ดี จะต้องคำนึงถึงเรื่องธรรมชาติ ความรู้เท่าทันและเข้าใจในคุณสมบัติของวัตถุดิบธรรมชาติที่นับวันจะเหลือน้อยลงและมีอยู่อย่างจำกัด จึงควรที่จะมีการคิดค้นแลพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ให้ประหยัดในการใช้วัสดุและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด ตลอดจนการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของวัตถุดิบหัตถกรรมที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับองค์ประกอบด้านสังคมนั้น หมายรวมถึง วัฒนธรรมและระบบต่าง ๆ ที่จัดสรรการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ เครื่องประดับไทยหนึ่งควรมีรูปแบบเอกลักษณ์ท้องถิ่นอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย (สยามภู ภวรุ่งสัจยา, 2555) ดั้งเดิมโลหะที่นิยมนำมาใช้ในการทำเครื่องประดับ คือ ทองคำ เงิน นาค สแตนเลส โครเมียม ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงและมีกรรมวิธีที่ต้องใช้ช่างฝีมือ ทำให้ราคาเครื่องประดับสูงตาม จึงเป็นการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและเฉพาะกลุ่ม ในขณะที่ต้องการออกแบบเครื่องประดับให้มีความเก๋ทันสมัย วัสดุทองเหลืองจึงเป็นวัสดุทางเลือกที่น่าสนใจ ราคาไม่สูงใกล้เคียงกับเงิน และมีคุณสมบัติคล้ายกับเงิน ดูแลรักษาง่าย หากประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการออกแบบจะทำให้เกิดรูปแบบแปลกใหม่ เหมาะสำหรับกลุ่มที่ต้องการสินค้าร่วมสมัยและเพิ่มมูลค่าให้กับเครื่องประดับทองเหลืองทั่วไป (MGR Online, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากทองเหลือง และเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับโดยใช้มิติองค์ความรู้ของงานหัตถกรรม งานภูมิปัญญา นวัตกรรมออกแบบ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและความยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะอาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอนทุกท่าน อาจารย์ที่ปรึกษาและที่ปรึกษาร่วมโครงการพิเศษ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะ รวมถึงกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้หวังว่างานวิจัยและบทความนี้จะเป็ประโยชน์ในการศึกษาด้านการออกแบบและเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้เชิงธุรกิจการออกแบบเครื่องประดับได้ต่อไป

การอ้างอิง

สยามภู ภาวรุ่งสัจตยา. (2555). การศึกษาเพื่อการออกแบบเครื่องประดับสตรีประเภทกำไลโดยวัสดุประเภทพลาสติกเหลว.

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปริศนา บุญศักดิ์. (2555). การศึกษาการออกแบบเครื่องประดับด้วยเทคนิคการปั๊มขึ้นรูปโดยใช้วัสดุแผ่นดินกระดาษเซรามิก.

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

MGR Online. (2555). ฉีกแนวคิดเครื่องประดับจับ'ทองเหลือง'สร้างงานย้อนยุค. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/smes/detail/9500000132682>

iNattt. (ม.ป.ป.). แนวคิดทางด้านรูปแบบในการออกแบบเครื่องประดับ. สืบค้นจาก <http://1ab.in/feU>

บงกช เวบ้านแก้ว, พัชรี ยินดีสุข, ภิรมณัญญา ธรรมสอน, ณิชกานต์ นียมญาติ, และ ปริญญา บัวพุ่ม. (ม.ป.ป.). การออกแบบ

เครื่องประดับ. สืบค้นจาก <http://1ab.in/fe3>

สุนิสา จงย่อกกลาง. (2562). องค์ประกอบในการออกแบบเครื่องประดับ. สืบค้นจาก http://blackevil408.blogspot.com/p/blog-page_6677.html

การประยุกต์ลวดลายผ้าซิ่นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย

AN APPLICATION OF THE HIN JOK SARONG PATTERN, MAE CHAEM DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE FOR CONTEMPORARY FASHION CREATION

ชุตินา งามพิพัฒน์^{1*}

Chutima Ngampipat^{1*}

^{1*}นักวิจัยอิสระ, กรุงเทพฯ

^{1*}Independent Researcher, Bangkok

Received: March 5, 2021 Revised: April 1, 2021 Accepted: April 5, 2021

บทคัดย่อ

การประยุกต์ลวดลายผ้าซิ่นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าและลวดลายผ้าซิ่นตีนจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 2) ออกแบบและสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยจากลวดลายผ้าซิ่นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 3) ประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าซิ่นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน โดยได้เก็บข้อมูลอุปกรณ์ในการทอผ้า องค์ประกอบของผ้าซิ่นตีนจกแม่แจ่ม ประกอบด้วย ส่วนเอวซิ่น หรือหัวซิ่น ส่วนตัวซิ่น-ส่วนตัวซิ่น เอวซิ่น และตีนซิ่น ส่วนตีนซิ่น หรือส่วนที่เป็นตีนจก ลักษณะลวดลายของผ้าจะมีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของซิ่นตีนจกแม่แจ่ม มี 11 ลาย โดยได้นำส่วนประกอบของแม่ลายหลักแต่ละลายไปประสมประสาน ทำให้เกิดลวดลายใหม่และเป็นที่ยอมรับอีกจำนวน 5 ลาย รวมทั้งหมดมี 16 ลาย จากการศึกษา พบว่า รูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.51, SD=0.51) ความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยจากลวดลายผ้าซิ่นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.47, SD=0.87) พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์การสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าซิ่นตีนจก (Product) อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.40, SD=0.77) และพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.33, SD=0.60) รองลงมา ด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.21, SD=0.95) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.29, SD=0.94)

คำสำคัญ: ลวดลาย ผ้าซิ่นตีนจก เอวซิ่น หัวซิ่น การพิมพ์ผ้า

*Corresponding author. Tel 098 261 6319

Email address: Kataiboom@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study and review the weaving culture and Teen Jok fabric patterns from Mea Chaem, Chiang Mai, 2) to design and create the contemporary fashion on Teen Jok fabric from Mea Chaem, Chiang Mai, 3) to evaluate the satisfaction of the model of creating the contemporary fashion design on Teen Jok fabric from Mae Chaem, Chiang Mai. The samples were 50 tourists and the locals in Mea Chaem District by collecting data from the weaving instruments and the design parts consisting of waist skirt fabric, head skirt fabric, body skirt fabric, foot skirt fabric. There are eleven original patterns and five new created patterns mixed from the main 11 patterns. There are, therefore, 16 patterns. The result found that pattern no.3 had the most appropriate ($\bar{X}=4.51$, $SD=0.51$). The satisfaction of the model of creating the contemporary on Teen Jok fabric from Mae Chaem, Chiang Mai showed the overall results at high ($\bar{X}=4.47$, $SD=0.87$). The evaluation of each aspect declared that the aspect of the contemporary fashion creation product model from Teen Jok (Product) was at high ($\bar{X}=4.40$, $SD=0.77$). The identity product was the highest ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$), the price was at high ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.95$), and the channel of distribution was at high ($\bar{X}=4.29$, $SD=0.94$)

Keywords: Pattern, Teen Jok fabric, Head skirt fabric, Fabric printing

บทนำ

ปัจจุบันพื้นที่ภายในชุมชนทางภาคเหนือ ส่วนใหญ่ผ้าทอยังคงมีบทบาทสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรมมาก นอกเหนือจากบทบาททางการค้า ยังคงมีการนำเอาผ้าฝ้ายทอมือมาใช้ในงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการใช้ผ้าฝ้ายทอมือเป็นเครื่องนุ่งห่ม และยังเป็นสิ่งของที่ใส่สอยภายในครัวเรือน หรือ ใช้ในงานพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ถือได้เป็นชุมชนหนึ่งที่มีการทอผ้าขึ้นตีนจก กันมากที่สุดชุมชนหนึ่งของทางภาคเหนือ ผ้าทอขึ้นตีนจกของแม่แจ่มมีเอกลักษณ์เฉพาะในการทอ หรือจกในลักษณะการคว่ำลวดลาย ทำให้ลวดลายที่ได้เกิดความสวยงาม และมีความประณีตเฉพาะแบบไม่เหมือนใคร ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ยังคงเป็นศิลปหัตถกรรมเฉพาะท้องถิ่นทางภาคเหนือ ที่ได้สืบทอดเป็นมรดกทางวิถีชีวิต และ ทางวิถีทางวัฒนธรรม การทอผ้าขึ้นตีนจก ถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของคนอำเภอแม่แจ่มอย่างชัดเจนที่สุด ในปัจจุบันยังคงสามารถพบเห็นสตรีของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ยังคงนุ่งขึ้นตีนจกในงานบุญประเพณีต่าง ๆ และในปัจจุบันผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่มยังได้รับการประกาศจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา การขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) อันเป็นการบ่งบอกว่าสินค้าที่ได้เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ผ้าทอขึ้นตีนจกที่ทอจากแหล่งอื่นจะเอามาแอบอ้างว่า เป็นผ้าทอขึ้นตีนจกจากอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ไม่ได้ การขึ้นทะเบียนดังกล่าว เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค หรือผู้ใช้ให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพและรู้แหล่งผลิตอย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังเป็นการคุ้มครองผู้ผลิต การให้ผู้ผลิตที่มีได้อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้น จะแอบอ้างหรือแสวงหาผลประโยชน์จากชื่อเสียงของสินค้าไม่ได้ (ชยภัทร พุ่มจันทร์, 2562)

กว่าจะได้มาซึ่งผ้าขึ้นตีนจก ผ้าฝ้ายทอมือของอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ นับว่าเป็นเรื่องยากอย่างยิ่งในปัจจุบัน อีกทั้ง ผ้าขึ้นตีนจก ที่ได้มายังไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นผ้าทอของชุมชนแม่แจ่มหรือไม่ เนื่องจากช่องทางการจำหน่ายของชุมชน คือ การขายผ่านทางร้านของครัวเรือน หรือร้านค้าของกลุ่มสตรีแม่บ้านในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ การเดินทางไปค่อนข้างลำบาก ลูกค้าส่วนใหญ่จึงซื้อผ้าขึ้นตีนจก ฝ้ายทอมือของชุมชนแม่แจ่ม ผ่านทางพ่อค้าคนกลางเสียเป็นส่วนใหญ่ รายได้จึงตกถึงมือชาวบ้านจำนวนน้อยนิดและยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าผ้าฝ้ายทอมือที่ได้มาเป็นของชุมชนแม่แจ่ม

จริง ๆ หรือไม่ เนื่องจากการหวังผลกำไรของพ่อค้าคนกลางจึงนำเอาผ้าจากที่อื่นเข้าแอบอ้างว่าเป็นผ้าจากชุมชนแม่แจ่ม (ชยภัทร พุ่มจันทร์, 2562)

จากความสำคัญที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงได้สังเกตเห็นการประยุกต์ลวดลายผ้าขึ้นต้นจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย เพื่อให้เกิดการสร้างสรรครูปแบบระหว่างแฟชั่นร่วมสมัยกับภูมิปัญญา ความเชื่อ ด้านความหมาย ของลวดลายผ้าขึ้นต้นจกแม่แจ่ม โดยการนำลวดลายของผ้าไปพิมพ์ลวดลายเพื่อต่อยอดและเกิด ความคิดในรูปแบบต่าง ๆ และการออกแบบในรูปแบบใหม่ ให้เกิดความหลากหลาย แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของลวดลาย แม่แจ่ม ไว้ แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีระบบการพิมพ์ผ้า หรือวัสดุต่างๆ ได้มีความทันสมัยมากขึ้น มีความละเอียด มีสีสันสดใส ราคาไม่แพง รวดเร็ว ทำให้เทคโนโลยีการพิมพ์มีบทบาทในการออกแบบอย่างหนึ่ง และการสร้างสรรคยังเป็นการประยุกต์ ระหว่างแฟชั่นร่วมสมัยกับผู้ปัญญา และยังต่อยอดให้กับผู้ที่สนใจ หรือบุคคลทั่วไป และยังส่งเสริมความรู้ด้านลวดลายให้กับ เด็กรุ่นหลัง และเป็นการศึกษาเอกลักษณ์ของลวดลายแม่แจ่ม

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าและลวดลายผ้าขึ้นต้นจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อออกแบบและสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยลวดลายผ้าขึ้นต้นจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าขึ้นต้นจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การประยุกต์ลวดลายผ้าขึ้นต้นจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ข้อมูลความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศูนย์หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าขึ้นต้นจกแม่แจ่ม

ศูนย์หัตถกรรมผ้าขึ้นต้นจกแม่แจ่ม ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2552 โดยตั้งอยู่ในหมู่บ้านท้องผาย ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งชาวบ้านได้รวมแรงกันจัดตั้งกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือผ้าขึ้นต้นจกขึ้นในหมู่บ้าน ยังคงไว้ซึ่งกรรมวิธีการทอแบบดั้งเดิม แต่แทรกลวดลายให้วิจิตรงดงามยิ่งขึ้น และยังมีมีการแปรรูปผ้าทอไปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หลายรูปแบบ เช่น เสื้อพื้นเมืองเสื้อคลุม และกระเป๋า จนทำให้ผ้าขึ้นต้นจกของบ้านท้องผายเริ่มกลายเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน และในปี พ.ศ.2541 หมู่บ้านท้องผายได้รับรางวัลหมู่บ้านหัตถกรรมดีเด่น ในปี พ.ศ.2553 หมู่บ้านได้รับรางวัลพระราชทานหมู่บ้านดีเด่นประเภทอนุรักษ์ชุมชนพื้นถิ่นดีเด่นประจำปีจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ณ ศาลาดุสิตดาลัย ด้วยลักษณะภูมิประเทศของอำเภอแม่แจ่ม ซึ่งเป็นอำเภอเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในหุบเขาและมีภูเขาล้อมรอบ ทิศตะวันตก ติดกับ ดอยอินทนนท์ มีลำน้ำแม่แจ่มซึ่งเป็นลำน้ำสายหลักไหลผ่านตรงกลางสองฟากฝั่งจะเป็นชุมชนและหมู่บ้านตั้งอยู่ตามเชิงเขา จากหมู่บ้านจะเป็นทุ่งนาจนถึงริมน้ำ นอกจากนี้ ยังมีลำน้ำเล็ก ๆ เรียกชื่อตามหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ลำน้ำไหลผ่าน เช่น น้ำแม่แรกน้ำแม่ปาน น้ำแม่อม น้ำแม่ศึก น้ำแม่วาก น้ำแม่ละอ ฯลฯ โดยลำน้ำทุกสายจะไหลลงสู่แม่น้ำแม่แจ่ม วิถีชีวิตของคนแม่แจ่มส่วนใหญ่จึงผูกพันกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรและงานศิลปหัตถกรรมโดยเฉพาะการทอผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าขึ้นต้นจก อันคงเอกลักษณ์ในวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ด้วยลักษณะดังกล่าว จึงทำให้ช่าง

ทอตีนจกแม่แจ่มมีจิตใจเยือกเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใส สร้างสรรค์ผลงานที่มีความสวยงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ลักษณะของผ้าตีนจกแม่แจ่ม

ผ้าตีนจกแม่แจ่ม หมายถึง ผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมที่ทอและจกด้วยมืออย่างประณีตตามกรรมวิธีการทอและการจกแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางหัตถกรรมที่ถ่ายทอดสืบกันมาและผลิตในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เกิดเป็นภาพที่มีลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแม่ลาย (ลวดลายหลัก) ผ้าตีนจกแม่แจ่ม มี 11 ลาย (แบบ) ได้แก่ ลายหละกอน หลวงลายเจียงแสนน้อย ลายชั้นเสี้ยนสำ ลายหงส์ปี่ ลายหงส์ปล้อย ลายโกมฮูปนก ลายโกมหัวหมอน ลายชั้นสามแฉวง ลายชั้นแฉวง ลายกุดขอเบ็ด และลายนกกุม โดยช่างทอได้นำส่วนประกอบของแม่ลายหลักแต่ละลายไปประสมประสาน ทำให้เกิดลวดลายใหม่และเป็นที่ยอมรับอีกจำนวน 5 ลาย ได้แก่ ลายหละกอนน้อย ลายหละกอนกาง ลายเจียงแสนหลวง ลายนาควม และลายนกงอน ทั้งนี้ ยังคงรูปแบบลวดลายเดิมทั้งกระบวนการ วิธีการทอและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของแม่แจ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาและออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1.1 ประชากร (Population) ได้แก่ นักท่องเที่ยว อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ นักท่องเที่ยว อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน ด้วย

การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูล คือ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.1 แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ประวัติ ลักษณะพื้นที่ของชุมชน รูปแบบของผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3.2 แบบประเมินรูปแบบการออกแบบและสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยจากลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้ดำเนินการขั้นตอนงานวิจัย ได้แก่

1.1 ข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ บทความวารสาร และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยการศึกษาจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลบางส่วนนำมาใช้ประโยชน์ และเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและได้รวบรวมข้อมูลงานวิจัยลักษณะทางกายภาพ เพื่อนำมาสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

1.2 เก็บข้อมูลแบบสอบถามโดยได้ขอความร่วมมือจากสถานที่ต่าง ๆ ในการตอบแบบสอบถาม

1.3 ศึกษาข้อมูลเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการทอผ้าตีนจกแม่แจ่มของผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

1.4 ศึกษาข้อมูลขั้นตอนการผลิต ศึกษาลักษณะของผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม ศึกษาลวดลาย

1.5 ศึกษาข้อมูลลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และมีการสังเกตเก็บข้อมูลด้วยการบันทึก การถ่ายภาพ

2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หนังสือ บทความ วิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารงานวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและเอกสารต่าง ๆ

2.2 ศึกษาข้อมูลออกแบบและสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยภาพร่างการออกแบบ (Sketch Design) เพื่อหารูปแบบการสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าตีนจก

3. เป็นข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3.1 เป็นข้อมูลรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน ด้วยการซื้อผลิตภัณฑ์ โดยพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในการซื้อผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้า ตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่เน้นลักษณะรูปแบบ ลวดลายที่มีความสวยงามและยังคงเอกลักษณ์ ภูมิปัญญา ชาวบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ประวัติ ลักษณะพื้นที่ของชุมชน รูปแบบของผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา ดำเนินการสรุป ลักษณะลวดลายผ้าขึ้นตีนจก มาจาก รูปแบบเรขาคณิต รูปแบบ ธรรมชาติ รูปแบบพืช และรูปแบบสัตว์ โดยการทอผ้าและลวดลายที่มาของผ้าขึ้นจะมาจากลวดลายที่เป็นชื่อคน ชื่อชุมชน หมู่บ้าน อัตลักษณ์ของลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม คือ ลักษณะของตัวขึ้น ที่ประกอบด้วยผ้า 3 ส่วน คือ หัวขึ้น ตัวขึ้น และตีนขึ้น

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ การสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้า ตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์ จำนวนคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจข้อต้นแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้า ตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์ จำนวนคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าและลวดลายผ้าตีนจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

1.1 ลักษณะพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันได้ถึงความเป็นมา ของอำเภอแม่แจ่ม มีเพียงตำนานเล่าสืบกันมาว่า สิ่งสองตัวซึ่งเป็นพี่น้องกันต่อสู้เพื่อแย่งพื้นที่หากิน พระปัจเจกพุทธเจ้าเสด็จ ผ่านมาตรัสถามจนทราบแล้วทรงช่วย โดยใช้ไม้ขีดที่พื้นดินเพื่อแบ่งพื้นที่ให้สิ่งแต่ละตัว รอยขีดนั้นต่อมาได้กลายเป็นลำห้วย เรียกกันสืบมาว่า “ห้วยช่างเค็ง” ซึ่งหมายความว่า แบ่งครึ่งกันไว้ ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปประทับที่ดอนสะกานราษฎรนำ ข้าวปลาอาหารไปถวาย แต่เนื่องจากราษฎรเหล่านี้ยากจน ข้าวปลาอาหารที่นำไปถวายมีน้อยเพราะขาดแคลน ได้ปลาเพียง

ครึ่งตัวไปถวายพระองค์ทรงรำพึงว่า “บ้านนี้มีเมืองนี้มันแจ่มแต่ดินอ” จึงได้ขนานนามเมืองนี้ว่า “เมืองแจ่ม” ซึ่ง “แจ่ม” หมายความว่าอดอยาก ขาดแคลน และเรียกน้ำสายใหญ่นี้ว่า “แม่แจ่ม” และกลายเป็น “แม่แจ่ม” และ “เมืองแจ่ม”

1.2 อุปกรณ์ในการทอผ้าตีนจกแม่แจ่มของผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ กี่ สะเปียน อีด สะลุ่น แป้นผัดหลูหลี่ เฝียน กวง บะกัวกั พะขอ ขอบพีม พีม เขาแป๊ะ ไม้ก้อม้า ไม้ฝ้าง ไม้ตีนย่า บะหลี่แล่น เจ็อกม๊กหัวหูก แก่นหลอด กระสวย ขนเม่น เหล็กแหลม โก๊กหมู

1.3 ขั้นตอนการผลิตผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ องค์ประกอบของ ผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม แบ่งออกเป็นสำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วยส่วนเอวขึ้น หรือหัวขึ้น คือ ส่วนบนสุดของชิ้น ส่วนตัวขึ้น-ส่วนตัวขึ้น คือ ส่วนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง เอวขึ้น และตีนขึ้น เป็นส่วนที่มีความกว้างที่สุดของชิ้น-ส่วนตีนขึ้น หรือส่วนที่เป็นตีนจก คือส่วนที่อยู่ล่างสุดของชิ้น ที่เป็นส่วนที่จะนำตีนจกที่ทอไว้เป็น ลวดลายต่าง ๆ ที่ประณีตสวยงามมาต่อกับตัวขึ้น ลักษณะลวดลายของผ้า จะมีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชิ้นตีนจกแม่แจ่ม เอกลักษณ์ลวดลายจะสะท้อนถึงคติความเชื่อและความศรัทธา ผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาที่แสดงออกถึงความเคารพ สักการะ และพุทธบูชา องค์ประกอบลวดลายที่ปรากฏบนตีนจกแม่แจ่ม จึงมักปรากฏลวดลาย ต่าง ๆ เช่น โคม ชัน นาค หงส์ น้ำตั้น สะเปา อันเป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพุทธศาสนาอันหมายถึง เขาพระสุเมรุ ทะเลสีทันดร สัตว์หิมพานต์ที่เป็นสัตว์มงคล เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อกาลเวลาผ่านไป ในปัจจุบัน ลวดลาย ต่าง ๆ ส่วนหนึ่งก็อาจเกิดจากจินตนาการของช่างผู้ทอเองที่มีการคงเอกลักษณ์ลวดลายดั้งเดิม ผสมผสาน ร่วมกับ ลวดลายศิลปะอื่น ๆ หรือลวดลายที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของตนเองเข้าไปร่วมด้วย

1.4 ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม มี 11 ลาย (แบบ) ได้แก่ ลายหละกอนหลวง ลายเจียงแสนน้อย ลายชันเสี้ยนสำ ลายหงส์บี ลายหงส์ปล่อย ลายโกมฮูปนก ลายโกมหัวหมอน ลายชันสามแฉว ลายชันแฉวอู ลายกุดขอเบ็ด และลายนกกอนกุ่ม โดยช่างทอได้นำส่วนประกอบของแม่ลายหลักแต่ละลายไปประสมประสาน ทำให้เกิดลวดลายใหม่และเป็นที่นิยมอีกจำนวน 5 ลาย ได้แก่ ลายหละกอนน้อย ลายหละกอนกำง ลายเจียงแสนหลวง ลายนาคกุ่ม และลายนกกอน รวมทั้งหมดมี 16 ลายผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม เป็นงานหัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้านของผู้หญิงในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่เกิดจากฝีมือการทอมืออย่างประณีตตามกรรมวิธีการทอและการสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยเทคนิคการจกแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของ กลุ่มชนชาวไทยวนในอำเภอแม่แจ่ม ทำให้เกิดเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวแม่แจ่ม ที่มี ความงดงาม และเป็นผ้าทอที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทย และ ชาวต่างชาติ ผ้าขึ้นตีนจก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ลวดลายผ้าขึ้นตีนจก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2. ผลการออกแบบและสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยจากลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2.1 การออกแบบและสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยจากลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม ได้นำการออกแบบมาวิเคราะห์ในการหารูปแบบในการออกแบบ โดยผู้วิจัยได้ทำการร่างแบบร่าง (Sketch Design) จำนวน 18 แบบ นำรูปแบบไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินรูปแบบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

ภาพที่ 2 แบบร่าง (Sketch Design) จำนวน 18 แบบ

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเลือกรูปแบบประยุกต์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย จำนวน 18 แบบ โดยเลือกรูปแบบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด พบว่า รูปแบบการออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่รูปแบบที่ 1, 5 และ 15 ตามลำดับมีความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย โดยรูปแบบที่ได้อันดับหนึ่ง ได้แก่รูปแบบที่ 1 (20 คะแนน) อันดับดับสอง ได้แก่ รูปแบบที่ 5 (24 คะแนน) และอันดับสาม ได้แก่ รูปแบบที่ 15 (26 คะแนน) เพื่อนำไปทำต้นแบบลวดลายเทคนิคการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินหาความเหมาะสมและการออกแบบตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบแบบร่าง (Sketched Design) จำนวน 3 รูปแบบ โดยนำไปประเมินหาความเหมาะสม ด้านการออกแบบ ด้านเอกลักษณ์ ของลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยนำรูปแบบที่ 1 (แบบร่าง Sketch Design) รูปแบบที่ 5 (แบบร่าง Sketch Design) รูปแบบที่ 7 (แบบร่าง Sketch Design) ไปขึ้นต้นแบบโดยใช้เทคนิคการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจก อำเภอแม่แจ่ม

ภาพที่ 3 ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจก อำเภอแม่แจ่ม ต้นแบบที่ 1

ผลการประเมินความเหมาะสม ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม รูปแบบที่ 1 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย พบว่า รูปแบบการออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (\bar{X} =4.33, SD=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเอกลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.36, SD=0.57)

ภาพที่ 4 ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม ต้นแบบที่ 2

ผลการประเมินความเหมาะสม ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม รูปแบบที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ราย พบว่า รูปแบบการออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.36, SD=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.33, SD=0.60)

ภาพที่ 5 ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม ต้นแบบที่ 3

ผลการประเมินความเหมาะสม ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม รูปแบบที่ 3 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ราย พบว่า รูปแบบการออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.51, SD=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.67, SD=0.50)

ผลวิเคราะห์การออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอมะเข่จ่ม ทั้งหมด 3 รูปแบบ พบว่า รูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.51, SD=0.51) รูปแบบที่ 2 มีความเหมาะสมมาก (\bar{X} =4.36, SD=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$) รูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเอกลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.36$, $SD=0.57$)

ภาพที่ 6 ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน ดังนี้

3.1 ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 54 และเป็นเพศชาย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 46

3.2 ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง อายุ 31-35 ปี มากที่สุดจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ อายุระหว่าง อายุ 36-45 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 20 อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 16 อายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4

3.3 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา คือ จบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และจบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 20

3.4 ด้านรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง ต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมา มีรายได้มากกว่า 25,001-35,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 24 มีรายได้ระหว่าง 35,001-45,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14 รายได้ระหว่าง 45,001-55,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ รายได้ระหว่าง 55,001-65,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8

3.5 ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมา คือ อาชีพแม่บ้านจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 26 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และอาชีพนักเรียน/นักศึกษาจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8

3.6 ความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, $SD=0.87$) โดยพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจก (Product) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, $SD=0.77$) และพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$) รองลงมา ด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.95$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, $SD=0.94$)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. อภิปรายผลวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าและลวดลายผ้าตีนจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันได้ถึงความเป็นมาของอำเภอแม่แจ่ม มีเพียงตำนานเล่าสืบกันมาว่า สิ่งสองตัวซึ่งเป็นพี่น้องกันต่อสู้เพื่อแย่งพื้นที่หากิน พระปัจเจกพุทธเจ้าเสด็จผ่านมาตรัสถามจนทราบแล้วทรงช่วยโดยใช้ไม้ขีดที่พื้นดินเพื่อแบ่งพื้นที่ให้สิ่งแต่ละตัว รอยขีดนั้นต่อมาได้กลายเป็นลำห้วย เรียกกันสืบมาว่า “ห้วยช่างเค็ง” ซึ่งหมายความว่า แบ่งครึ่งกันไว้ ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปประทับที่ดอนสะกานราษฎรนำข้าวปลาอาหารไปถวาย แต่เนื่องจากราษฎรเหล่านี้ยากจน ข้าวปลาอาหารที่นำไปถวายมีน้อยเพราะขาดแคลน อุปกรณ์ในการทอผ้าตีนจกแม่แจ่มของผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ก็, สะป้าน อีด สะลุ่น แป้นผัดหลูหลี่ ผีเย็น กวง บะกวก พะขอ ขอบพีม, พีม เขาแป๊ะ ไม้อกม่า ไม้ฝาง ไม้ตีนย่า บะหลี่แล่น เจ็อกม๊กหัวทูก แก่นหลอด กระจวย ขนเม่น, เหล็กแหลม โกกหมู 3 ขั้นตอนการผลิตผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ องค์ประกอบของ ผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม แบ่งออกเป็นสำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วย-ส่วนเอวขึ้น หรือ หัวขึ้น คือส่วนบนสุดของชิ้น ส่วนตัวขึ้น-ส่วนตัวขึ้น คือส่วนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง เอวขึ้น และตีนขึ้น เป็นส่วนที่มีความหวังที่สุดของชิ้น - ส่วนตีนขึ้น หรือส่วนที่เป็นตีนจก คือส่วนที่อยู่ล่างสุดของชิ้น ที่เป็นส่วนที่จะนำตีนจกที่ทอไว้เป็น ลวดลายต่างที่ประณีตสวยงามมาต่อกับตัวขึ้น ลักษณะลวดลายของผ้าจะมีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของขึ้นตีนจกแม่แจ่ม เอกลักษณ์ลวดลายจะสะท้อนถึงคติความเชื่อและความศรัทธาผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาที่แสดงออกถึง ความเคารพ สักการะ และพุทธบูชา องค์ประกอบลวดลายที่ปรากฏบนตีนจกแม่แจ่ม จึงมักปรากฏลวดลาย ต่าง ๆ เช่น โคม ชัน นาค หงส์ น้ำตัน สะเปา อันเป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพุทธศาสนาอันหมายถึง เขาพระสุเมรุ ทะเลสีทันดร สัตว์วิมหานต์ที่เป็นสัตว์มงคล ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม มี 11 ลาย (แบบ) ได้แก่ ลายหละกอนหลวง ลายเจียงแสนน้อย ลายชันเสี้ยนสำ ลายหงส์บี้ ลายหงส์ปล้อย ลายโกมฮูปนก ลายโกมหัวหมอน ลายชันสามแฉว ลายชันแฉวอู ลายกุดขอเบ็ด และลายนกกอนกุ่ม โดยช่างทอได้นำส่วนประกอบของแม่ลายหลักแต่ละลายไปประสมประสาน ทำให้เกิดลวดลายใหม่และเป็นที่ยอมรับอีกจำนวน 5 ลาย ได้แก่ ลายหละกอนน้อย ลายหละกอนกำง ลายเจียงแสนหลวง ลายนาคกุ่ม และลายนกกอน รวมทั้งหมดมี 16 ลายผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม เป็นงานหัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้านของผู้หญิงในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่ ที่เกิดจากฝีมือการทออย่างประณีตตามกรรมวิธีการทอและการสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยเทคนิคการจกแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของ กลุ่มชนชาวไทยวนในอำเภอแม่แจ่ม ทำให้เกิดเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวแม่แจ่ม ที่มีความงดงาม และเป็นผ้าทอที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทย และ ชาวต่างชาติ ผ้าขึ้นตีนจกสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2538) ในด้านคุณประโยชน์ของลาย คือ สร้างลวดลายให้เกิดคุณค่าทางด้านต่าง ๆ เช่น คุณค่าด้านความงาม การสร้างสรรค์ใหม่ ให้เกิดความสวยงามแปลกตา คุณค่าของลวดลายที่แสดงถึงความเป็นเชื้อชาติ วัฒนธรรม ยุคสมัย การสื่อ ความหมายที่เป็นลักษณะเฉพาะของสังคม และการใช้ลวดลายถ่ายทอดอารยธรรมทางปัญญา ซึ่งลักษณะของ ผลงานต้นแบบผลิตภัณฑ์ในงานวิจัยนี้ ได้แสดงลวดลายที่สื่อถึงแนวคิดดังกล่าวเป็นการนำเรื่องของความงามทาง สุนทรียศาสตร์มาใช้ในการออกแบบเพื่อให้ผู้บริโภคได้สัมผัสคุณค่าความงามจากผลงานดังกล่าว

2. อภิปรายผลวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อออกแบบและสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัยลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบผลิตภัณฑ์ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม หมด 3 รูปแบบ จะพบว่ารูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.51, SD=0.51) รูปแบบที่ 2 มีความเหมาะสมมาก (\bar{X} =4.36, SD=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.33, SD=0.60) รูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุดค่าเฉลี่ย (\bar{X} =4.33, SD=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเอกลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.36, SD=0.57)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศจี สุวรรณศรี (2551) ได้กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพที่เป็นมาตรฐานนั้น นอกจากผู้ผลิตจะต้องมีความตื่นตัวในการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องแล้ว ผู้ผลิตยังต้องคำนึงถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

3. อภิปรายผลวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ความพึงพอใจของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, $SD=0.87$) โดยพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์การสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจก (Product) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, $SD=0.77$) และพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$) รองลงมา ด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.95$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, $SD=0.94$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สหวัฒน์ แน่นหนา (2556) ได้กล่าวว่า การนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนและประชาชนนั้น ต้องร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ดั้งเดิม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย โดยผู้วิจัยได้สรุปและเก็บรวบรวม ข้อมูลงานวิจัยแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ดังนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1.สรุปผล พบว่า อุปสรรคในการทอผ้าตีนจกแม่แจ่มของผลิตภัณฑ์ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ กี่, สะเป้าน อีด สะลุ่น แป้นผัดหลูหลี่ ผีเย็น กวง บะกัว๊ก พะขอ ขอบพืม พืม เขาแป๊ะ ไม้ก้อม้า ไม้ฝ้าง ไม้ตีนย่า บะหลี่แล่น เจ็อกม๊กหัวหูก แก่นหลอด กระสวย ขนเม่น เหล็กแหลม โก๊กหมู ขั้นตอนการผลิตผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ องค์กรประกอบของ ผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม แบ่งออกเป็นสำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วย-ส่วนเอาขึ้น หรือ หัวขึ้น คือ ส่วนบนสุดของชิ้น ส่วนตัวขึ้น-ส่วนตัวขึ้น คือ ส่วนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง เอาขึ้น และตีนขึ้น เป็นส่วนที่มีความกว้างที่สุดของชิ้น-ส่วนตีนขึ้น หรือส่วนที่เป็นตีนจก คือ ส่วนที่อยู่ล่างสุดของชิ้น ที่เป็นส่วนที่จะนำตีนจกที่ทอไว้เป็น ลวดลายต่างที่ประณีตสวยงามมาต่อกับตัวขึ้น ลักษณะลวดลายของผ้าจะมีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของขึ้นตีนจกแม่แจ่ม เอกลักษณ์ลวดลายจะสะท้อนถึงคติความเชื่อและความศรัทธาผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาที่แสดงออกถึง ความเคารพ สักการะ และพุทธบูชา ลวดลายผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม มี 11 ลาย (แบบ) ได้แก่ ลายหละกอนหลวง ลายเจียงแสนน้อย ลายขันเสี้ยนสำ ลายหงส์ป้อ ลายโกมฮูปนก ลายโกมหัวหมอน ลายขันสามเอา ลายขันเอาอู ลายกุดขอเบ็ด และลายนกกุม โดยช่างทอได้นำส่วนประกอบของแม่ลายหลักแต่ละลายไปประสมประสาน ทำให้เกิดลวดลายใหม่และเป็นที่นิยมอีกจำนวน 5 ลาย ได้แก่ ลายหละกอนน้อย ลายหละกอนกาง ลายเจียงแสนหลวง ลายนาคกุม และลายนกกอน รวมทั้งหมดมี 16 ลายผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม เป็นงานหัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้านของผู้หญิงในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่ ที่เกิดจากฝีมือการทอมืออย่างประณีตตามกรรมวิธีการทอและการสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยเทคนิคการจกแบบดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของ กลุ่มชนชาวไทยวนในอำเภอแม่แจ่ม ทำให้เกิดเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวแม่แจ่ม ที่มีความงดงามและเป็นผ้าทอที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ผ้าขึ้นตีนจก การออกแบบลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ลวดลายการพิมพ์ผ้าขึ้นตีนจกอำเภอแม่แจ่ม ทั้งหมด 3 รูปแบบ จะพบว่ารูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, $SD=0.51$) รูปแบบที่ 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.36$, $SD=0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$) รูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านเอกลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.36$, $SD=0.57$) ความพึงพอใจ

ของรูปแบบการสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, $SD=0.87$) โดยพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์การสร้างสรรค์แฟชั่น ร่วมสมัยจากลวดลายผ้าตีนจก (Product) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, $SD=0.77$) และพิจารณาตามรายข้อ พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.60$) รองลงมา ด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.95$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, $SD=0.94$)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการประยุกต์ลวดลายผ้าตีนจกอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการสร้างสรรค์แฟชั่นร่วมสมัย งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยการช่วยเหลือแนะนำจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณหมู่บ้านทอผ้าตีนจกตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้คำปรึกษาและให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูล การติดต่อประสานงาน และการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ และทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถาม จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตลอด ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ที่สละเวลาในการตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องของแผนการสอน ตรวจทานความถูกต้องของภาษา และพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามเพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วง

ในท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดาและครอบครัว ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลืออีกมาก ที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี่ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง กราบขอบพระคุณและขอบคุณไว้ในโอกาสนี้

การอ้างอิง

- ชยกัทธ พุ่มจันทร์. (2560). การพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าตีนจก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2538). การออกแบบลวดลาย. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- ระบบสารสนเทศศูนย์อนุรักษ์ผ้าไหม. (ม.ป.ป.). ผ้าจกแม่แจ่ม. สืบค้นจาก http://qsds.go.th//silkcotton/k_21.php
- ศจี สุวรรณศรี. (2551). เอกสารประกอบการสอนเรื่องหลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส (Principle of Product Development and Sensory Evaluation). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ภาควิชาอุตสาหกรรมเกษตร.
- สหวัดน์ แน่นหนา. (2556). การเพิ่มมูลค่าให้แก่ทุนทางวัฒนธรรม. สืบค้นจาก www.finearts.go.th/system/files/cultural.doc

การออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี

THE DESIGN OF DRESS USING PATTERN MAGIC TECHNIQUES

FROM MUDMEE FABRIC, LOPBURI PROVINCE

สุภาพ ศรีวงษา^{1*}, พรพิมล เผ่าภูรี², กันตรัตน์ โพธิ์เย็น³, ดวงกมล คำตะลีลา⁴, และ แพรวรรัตน์ แก่งศิลา⁵

Supap Sriwongsa^{1*}, Pornpimol Poupuree², Kuntarad Poyen³,

Duangkamol Khamtasila⁴, and Phraewrat kaengsila⁵

^{1*, 2, 3, 4, 5} สาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้าและแพทเทิร์น คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

^{1*, 2, 3, 4, 5} Department of Pattern and Garment Technology, Faculty of Home Economics Technology,

Rajamangala University of Technology Krungthep

Received: December 14, 2020 Revised: February 22, 2021 Accepted: March 3, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและตัดเย็บชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี 2) ประเมินความพึงพอใจของสตรีที่มีต่อการออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่เป็นเพศหญิง จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัย พบว่า ผ้ามัดหมี่มีความโดดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว มีกรรมวิธีการผลิตโดยนำเส้นด้ายมามัดเป็นเปลาะ ๆ ตามลวดลาย แล้วนำไปย้อมสีให้เกิดสีสนและลวดลายตามที่ต้องการ เมื่อนำผ้ามัดหมี่มาออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติ ทำให้ชุดมีมิติพิเศษที่เหมาะสมกับลวดลายผ้ามัดหมี่ซึ่งมีความอ่อนช้อย เมื่อนำมาตัดชุดติดกัน การจัดวางลวดลายของผ้ามีความต่อเนื่องของลวดลายที่ชัดเจนและสวยงาม ในการออกแบบและตัดเย็บชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ ออกแบบ จำนวน 3 Set (ทั้งหมด 9 แบบ) ดังนี้ 1) Set A เป็นการใช้นิคมการบิดผ้า 2) Set B เป็นการใช้นิคมการถ่วงผ้า 3) Set C เป็นการใช้นิคมการพลิกกลับ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเป็นผู้คัดเลือกให้เหลือ Set ละ 1 แบบ ได้ผลการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ Set A แบบที่ 2, Set B แบบที่ 1 และ Set C แบบที่ 3 ผู้วิจัยนำชุดที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญไปสร้างต้นแบบ และสอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินความพึงพอใจของสตรีที่มีต่อการออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชุดพบว่า Set B แบบที่ 1 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณา ด้านรูปแบบความสวยงาม เป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการออกแบบ และน้อยที่สุดด้านประโยชน์ในการใช้สอย รองลงมา คือ Set C แบบที่ 3 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณาด้านการออกแบบเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านรูปแบบความสวยงาม และน้อยที่สุดด้านประโยชน์ในการใช้สอย ชุดที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ Set A แบบที่ 2 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณาด้านประโยชน์ในการใช้สอยเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านรูปแบบความสวยงาม และน้อยที่สุดด้านการออกแบบ

คำสำคัญ: เทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติ, ผ้ามัดหมี่, ชุดติดกัน

Corresponding author. Tel.: 061 772 2985

E-mail address: supap.s@mail.rmutk.ac.th

Abstract

The objectives of the research project entitled ‘The Designing of Dress from Mudmee Fabric from Lopburi Province, with Pattern Magic Techniques, are 1) to design and make dresses from Mudmee (Thai Ikat) fabric from Lopburi Province, with Pattern Magic Techniques, and 2) to evaluate women’s satisfaction toward the dresses from Mudmee fabric from Lopburi Province, designed and made with Pattern Magic Techniques. The samples used in this research project are 40 female lecturers of Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Krungthep. The research instrument used in this work is the questionnaire to draw the data of satisfaction. The samples are selected with purposive sampling technique. The data from the research are analyzed for statistic values, namely, percentages, means and standard deviations. The findings from the research show that Mudmee fabric has unique identities because it is woven from thread that is tied in sections and dyed in order to create the desirable graphics in desirable colors. Designed and made with Mudmee fabric and Pattern Magic Techniques, the dresses look dimensional and fit Mudmee fabric that has delicate graphics. In making dresses, it is essential to align the graphic of each piece of fabric to be continuous and clear. The Pattern Magic Techniques are applied to the designing and making of dresses from Mudmee fabric in 3 sets (9 designs in total) as follows: 1) Set A including the dresses made with fabric twisting technique, 2) Set B including the dresses made with weighing technique, and 3) Set C including the dresses made with flipping technique. The designed works from each set are selected by experts until there is 1 design per set. The results from the selection by the experts are as follows: Set A Design 2, Set B Design 1 and Set C Design 3. I, the researcher, apply the designs selected by the experts to making the prototype products and survey on the samples’s satisfaction with the dresses from Mudmee fabric designed and made with Pattern Magic Techniques. In the overview, the satisfaction of the samples is in ‘High’ level. Considered separately, Design 1 of Set B is the most satisfied one with the samples’ satisfaction in ‘Very High’ level for which the samples consider the factor of beauty to have the first priority, followed by the factors of design and function, respectively. The design in the second place is Design 2 of Set A with the samples’ satisfaction in ‘High’ level for which the samples consider the factor of design to have the first priority, followed by the factors of beauty and function, respectively. The design in the last place is Design 3 of Set C with the samples’ satisfaction in ‘High’ level for which the samples consider the factor of function to have the first priority, followed by the factors of beauty and design, respectively.

Keywords: Magic pattern technique, Mudmee (Ikat) fabric, Dress

บทนำ

ผ้าทอมัดหมี่เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และอารยธรรมของคนในท้องถิ่น ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันจากบรรพบุรุษชาวไทยพวน ที่อพยพจากแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาตั้งรกรากในประเทศไทย โดยนำเอาภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งการทอผ้ามัดหมี่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของชาวไทยพวนบ้านหมี่ ลวดลายและ

สัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้า สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวบ้าน และวัฒนธรรม การแต่งกาย (ผ้าทอมัดหมี่บ้านพวน, ม.ป.ป.) การมัดหมี่ เป็นการทาลวดลายให้กับเส้นไหมก่อนทอเป็นผืนผ้า โดยการใช้เชือก ฟางมัดเส้นไหมที่มีการแยกเป็นชุด ๆ ให้เป็นลวดลายตามต้องการ โดยมัดเป็นเปลาะ ๆ ก่อนนำเส้นไหมไปย้อมน้ำสี ส่วนที่ถูก มัดโอบจะไม่ติดสี ส่วนที่ไม่มัดโอบก็จะติดสีอ่อนนั้น เมื่อแกะเชือกออกจึงเกิดสีเส้นและลวดลายที่แตกต่างกัน (สมบัติ ประจัญสานต์, 2562) ซึ่งความงดงามและความเป็นอัตลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ คือ รอยสีที่ค่อย ๆ ซึมในเนื้อผ้าที่ติดกับลวดลาย ทำให้ได้ลวดลาย ที่แปลกตา เพิ่มความงดงามและความมีเสน่ห์ให้แก่ผ้ามัดหมี่ ผ้ามัดหมี่ที่สวยงามของชาวไทยพวนมีความสวยโดดเด่นเป็น เอกลักษณะต่างจากที่อื่นตรงที่เนื้อผ้ามีความคงทน สีเส้นสวยงาม ไม่ตกสี สวมใส่สบาย ลวดลายที่ทอมีความประณีต ละเอียด เรียบสม่ำเสมอทั้งผืน การดูแลรักษาง่าย สะดวกในการใช้ การซึมน้ำและลวดลายผ้าเกิดความงามที่สวยงามแตกต่างจาก ผ้ามัดหมี่ที่อื่น ลวดลายมีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นซึ่งพัฒนาและออกแบบด้วยภูมิปัญญา (พรสวรรค์ แสงจันทร์, 2558)

ปัจจุบันการทอผ้ามัดหมี่ถือเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว จึงได้มีการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนทำการ จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหินปักขึ้นมา โดยได้แรงจูงใจในการอนุรักษ์ลายโบราณ เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ ครอบครัวและชุมชน รวมถึงหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพการทอผ้ามัดหมี่ เป็นการสืบทอดเอกลักษณ์ภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันมีผู้นิยมใช้ผ้าไทยกันอย่างแพร่หลายตามนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้ผ้า ไทย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหินปักจึงได้มีการพัฒนา สร้างสรรค์ลวดลายให้มีความหลากหลายและทันสมัย การสร้างลวดลาย จัดเป็นพรสวรรค์ของช่างมัดหมี่ ที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจากลวดลายดั้งเดิม (มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, 2556) โดยการผสมผสานลวดลายโบราณตามความเชื่อ ความศรัทธา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชาวไทยพวน และตามจินตนาการ โดยยึดหลักจากแม่ลายพื้นฐานนำมาประกอบเป็นลวดลาย ใหม่ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทออันประณีตและทรงคุณค่า

เทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติเป็นเทคนิคการทำแพทเทิร์นขั้นสูงคิดค้นโดยนักออกแบบแพทเทิร์น สามมิติชาว ญี่ปุ่น ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากรูปทรงเรขาคณิต Marika (1994, อ้างถึงใน อีร์ โคตรธา, 2562) ได้กำหนด แนวทางการสร้างแบบตัดพิเศษ โดยใช้เทคนิคเมจิกแพทเทิร์น เป็นเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการสร้างแบบตัด สำหรับ กลุ่มสินค้าแฟชั่นไว้ 50 เทคนิค โดยแต่ละเทคนิคมีลักษณะเฉพาะและรูปแบบการใช้สอยที่แตกต่างกัน ผู้ออกแบบสามารถนำ เทคนิค ดังกล่าวมาสร้างเป็นอัตลักษณ์สินค้าที่แตกต่างกันได้ ตลอดจนสามารถนำเทคนิคแต่ละประเภทมาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้บริโภคและสอดคล้องกับการใช้งานในแต่ละโอกาส

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและความสวยงามของผ้ามัดหมี่อันมีเอกลักษณ์ของชาว ไทยพวน จังหวัดลพบุรี นำมาออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติ เพื่อเพิ่มความโดดเด่นให้กับเสื้อผ้า ซึ่ง เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้า และยังเป็นทางเลือกสำหรับตลาดผู้บริโภค ที่มีความชื่นชอบเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสาม มิติ อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ผ้าไทยสืบต่อไป

คณะผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

อีร์ โคตรธา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการสร้างสรรค์กลุ่มสินค้าแฟชั่นสำเร็จรูปด้วยหลักการเทคนิคเมจิก แพทเทิร์นสำหรับตลาดสินค้าแฟชั่นผู้สูงอายุในประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทาง และสร้างสรรค์กลุ่มสินค้าแฟชั่น ผู้สูงอายุด้วยการนำแนวคิดและทฤษฎีผู้สูงอายุ ผสมผสานกับแนวคิดการสร้างรายละเอียดจำเพาะพิเศษจากเทคนิคเมจิก แพทเทิร์น โดยศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิจนถึงการศึกษาวិเคราะห์เชื่อมโยงกับปัจจัยเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักการตลาดสินค้าแฟชั่น และหลักการสรีระศาสตร์ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญในด้ว การตลาดสินค้าแฟชั่น ด้านการออกแบบสินค้าแฟชั่น และด้านสรีระศาสตร์ผู้สูงอายุร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้ แบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของงานวิจัย คือ กลุ่มสตรี เพศหญิงที่อยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุตอนต้นที่มีอายุเฉลี่ยที่ 60-75 ปี มีรายได้เฉลี่ยคงเหลือต่อเดือนอยู่ที่ 25,000-50,000 บาท มี บุคลิกภาพทางสินค้าแฟชั่นแบบอยู่ในลักษณะประเภทที่ 1 คือ หรุษรา ทันสมัย และอนุรักษ์นิยม นอกจากนั้นในด้าน

พฤติกรรม พบว่า การทำกิจกรรมนอกบ้าน เช่น การออกไปรับประทานอาหารหรือการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูงนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินวิถีชีวิตปกติ สำหรับในด้านทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสินค้าแฟชั่นพบว่า กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจกับสินค้าแฟชั่นในโอกาสการใช้สอยประเภทชุดลำลองถึงสังสรรค์ที่อยู่ในช่วงราคาระหว่าง 1,500-3,000 บาท มีรายละเอียดของเทคนิคพิเศษที่ช่วยให้เกิดความมั่นใจเมื่อสวมใส่ เช่น รายละเอียดการตัดต่อ การทับซ้อน หรือการสร้างมิติเพื่อปกปิดหรืออำพรางบางอวัยวะที่มีความไม่สมบูรณ์ซึ่งองค์ประกอบของกาสร้างสรรคนี้เกิดขึ้นจากความสอดคล้องระหว่าง โครงร่างเงา เทคนิคจำเพาะ กลุ่มสีและวัสดุภัณฑ์ ที่อธิบายมาจากบทสรุปทางกายภาพ ความต้องการ และเทคนิคการสร้างสินค้าจากหลักการเมจิกแพทเทิร์นอย่างเหมาะสม และเพื่อให้ได้ผลสรุปของรูปแบบของกลุ่มสินค้าแฟชั่นสำเร็จรูปที่ตรงกับความต้องการกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ผู้วิจัยอาศัยเทคนิคการวิจัยเชิงอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ด้วยการตัดสินใจด้านรูปแบบภาพลักษณ์ของกลุ่มสินค้าอีกครั้งจากคณะผู้เชี่ยวชาญก่อนการนำไปประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มเป้าหมายด้วยแบบประเมินเป็นขั้นตอนสุดท้าย

กิตติกรณ นพอดมพันธ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจากทฤษฎีการรื้อสร้าง (Deconstruction) ของ Jacques Derrida ภายใต้แนวความคิดในการออกแบบการนุ่งขึ้นเปียงแพรของสตรีชาวอิสานในอดีต มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าไหมมัดหมี่พื้นบ้าน อำเภอบึงอภัย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง การทำแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การปฏิบัติทดลองและดำเนินการวิจัยตามกระบวนการออกแบบเครื่องแต่งกายจากผ้าไหมมัดหมี่พื้นบ้าน อำเภอบึงอภัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นกรณีศึกษาเพื่อใช้พัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้กับต้นทุนทางปัญญาสิ่งทอ ผลจากการศึกษา พบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจากทฤษฎีการรื้อสร้างจากผ้าไหมมัดหมี่ พื้นเมือง อำเภอบึงอภัย จังหวัดนครราชสีมา สามารถนำมาเป็นวิธีการพัฒนาต่อยอดสินค้าประเภทเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายได้ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าในชุมชน และเป็นการขยายฐานกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้ผ้ามัดหมี่ให้กว้างขวางขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการสื่อสารระหว่างนักออกแบบกับช่างทอพื้นบ้าน ให้เกิดความเข้าใจในจุดประสงค์การออกแบบโดยมีการร่วมพัฒนาระหว่างวัสดุและรูปแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายไปพร้อม ๆ กันซึ่งเป็นฐานความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอต่อไปในอนาคต

กาญจนา บัวบุตร, สุธน กันดิษฐ์ และ อัมพร โสภารัตน์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การตกแต่งชุดทำงานสตรีด้วยผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและเทคนิคการตกแต่งชุดทำงานสตรีด้วยผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ปัจจัยในการบริโภคชุดทำงานที่ตกแต่งด้วยผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช และความคิดเห็นอาจารย์สตรีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพต่อการตกแต่งชุดทำงานสตรีด้วยผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช การศึกษาโครงการพิเศษผู้ศึกษาใช้ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ลายดอกกระจุกมาตกแต่งลงบนชุดทำงานสตรี และให้กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์สตรี คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ จำนวน 65 คน ตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาปัจจัยในการบริโภคผ้าทอพื้นเมือง พบว่า ผู้ประเมินชุดทำงานสตรีส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-50 ปี มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี สวมใส่ชุดขนาด L นิยมซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองจากร้านจำหน่ายผ้าทอพื้นเมืองและซื้อจากความชอบส่วนตัว โดยนำไปใช้เอง ประเภทของผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองที่นิยมซื้อมากที่สุด คือ เสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งที่ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมือง คือ ลวดลาย และผู้ประเมินส่วนใหญ่นิยมสวมใส่ผ้าทอพื้นเมืองเป็นชุดทำงาน และผลการประเมินชุดทำงานสตรีที่ตกแต่งด้วยผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านรูปแบบชุด ลวดลาย สี เนื้อผ้า การออกแบบและภาพรวมต่อการตกแต่งชุดทำงานสตรี ชุดที่ 2 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ส่วนชุดที่ 1 และ 3 อยู่ในระดับเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบและตัดเย็บชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของสตรีที่มีต่อการออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ประเมินรูปแบบชุดโดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและคัดเลือกรูปแบบ จำนวน 3 ท่าน นำชุดที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 แบบ มาให้กลุ่มตัวอย่างประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ (พื้นที่พระนครใต้) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่เป็นเพศหญิง จำนวน 40 คน

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ มี 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อคัดเลือกแบบ โดยนำตัวอย่างผ้าฝ้ายมัดหมี่และชุดที่ออกแบบจำนวน 3 Set (ทั้งหมด 9 แบบ) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความพึงพอใจเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา คัดเลือกให้เหลือ Set ละ 1 แบบ

ระยะที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้คัดเลือกมาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน Set ละ 1 แบบ (คงเหลือทั้งหมด 3 แบบ)

จากการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 3 Set คัดเลือกให้เหลือ (แบบ 9 ทั้งหมด) Set ละ 1 แบบ

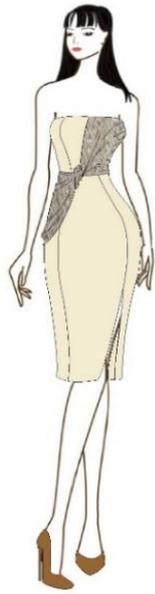
จากผลการประเมินพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เลือก Set A แบบที่ 2 Set B แบบที่ 1 และ Set C แบบที่ 3 โดยมีค่าเฉลี่ย ดังนี้

Set A แบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 4.21

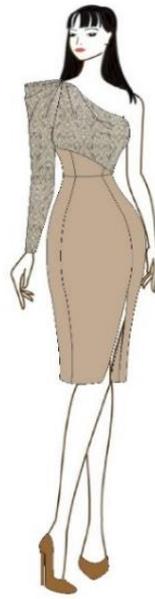
Set B แบบที่ 1 มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 4.18

Set C แบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 4.10

แบบสเก็ต (Sketch) ชุดต้นแบบ

Set A แบบที่ 2

SET B แบบที่ 1

Set C แบบที่ 3

ภาพที่ 1 ชุดที่คัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 แบบ

ผลงานสำเร็จจำนวน 3 แบบ

Set A แบบที่ 2

Set B แบบที่ 1

Set C แบบที่ 3

ภาพที่ 2 ผลงานสำเร็จจำนวน 3 แบบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้จัดทำทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) แจกแบบประเมินความพึงพอใจให้กับกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ (พื้นที่พระนครใต้) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่เป็นเพศหญิง จำนวน 40 คน

2) ประเมินผลข้อมูลที่ใช้เป็นแบบประเมินความพึงพอใจ ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามแบบวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) ด้วยระดับความคิดเห็น 5 ระดับ คือ 1-5 ตั้งแต่น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมด ที่มีต่อชุดติดกัน Set A แบบที่ 2 (n=40)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน SD	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านการออกแบบ			
1. เทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติมีความเหมาะสมกับรูปแบบชุด	4.18	0.49	มาก
2. เลือกใช้ผ้าได้เหมาะสมกับการออกแบบ	4.33	0.65	มาก
3. สร้างมิติพิเศษบนพื้นผิวของผลิตภัณฑ์	4.33	0.61	มาก
ความพึงพอใจด้านการออกแบบ	4.28	0.58	มาก
ด้านรูปแบบความสวยงาม			
1. มีความทันสมัยตามแนวโน้มแฟชั่น	4.58	0.54	มากที่สุด
2. ความสวยงามและความสมดุลของการออกแบบ	4.50	0.59	มากที่สุด
3. มีความชัดเจนในการสื่อสารอัตลักษณ์	4.20	0.60	มาก
ความพึงพอใจด้านความสวยงาม	4.43	0.58	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1. ง่ายต่อการดูแลรักษา	4.33	0.61	มาก
2. สามารถสวมใส่ได้จริง	4.65	0.48	มากที่สุด
3. สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส	4.33	0.75	มาก
ความคิดเห็นด้านประโยชน์ใช้สอย	4.44	0.61	มาก
ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวม	4.38	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมด ที่มีต่อชุดติดกันในแต่ละด้าน Set A แบบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก (\bar{X} =4.38, SD=0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านประโยชน์ในการใช้สอย อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก (\bar{X} =4.44, SD=0.61) รองลงมาด้านรูปแบบความสวยงาม อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก (\bar{X} =4.43, SD=0.58) และน้อยที่สุดด้านการออกแบบ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก (\bar{X} =4.28, S.D.=0.58) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมด ที่มีต่อชุดติดกันใน Set B แบบที่ 1 (n=40)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน SD	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านการออกแบบ			
1. เทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติมีความเหมาะสมกับรูปแบบชุด	4.68	0.52	มากที่สุด
2. เลือกใช้ผ้าได้เหมาะสมกับการออกแบบ	4.58	0.49	มากที่สุด
3. สร้างมิติพิเศษบนพื้นผิวของผลิตภัณฑ์	4.53	0.55	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านการออกแบบ	4.59	0.52	มากที่สุด
ด้านรูปแบบความสวยงาม			
1. มีความทันสมัยตามแนวโน้มแฟชั่น	4.73	0.50	มากที่สุด
2. ความสวยงามและความสมดุลของการออกแบบ	4.70	0.51	มากที่สุด
3. มีความชัดเจนในการสื่อสารอัตลักษณ์	4.60	0.58	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านรูปแบบความสวยงาม	4.68	0.53	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1. ง่ายต่อการดูแลรักษา	4.15	0.65	มาก
2. สามารถสวมใส่ได้จริง	4.68	0.52	มากที่สุด
3. สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส	4.35	0.82	มาก
ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย	4.51	0.66	มากที่สุด
ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวม	4.59	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมด ที่มีต่อชุดติดกันในแต่ละด้าน Set B แบบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $SD=0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านรูปแบบความสวยงาม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, $SD=0.53$) รองลงมาด้านการออกแบบ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $SD=0.52$) และน้อยที่สุดด้านประโยชน์ในการใช้สอย อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, $SD=0.67$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมด ที่มีต่อชุดติดกันใน Set C แบบที่ 3 (n=40)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน SD	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านการออกแบบ			
1. เทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติมีความเหมาะสมกับรูปแบบชุด	4.63	0.53	มากที่สุด
2. เลือกใช้ผ้าได้เหมาะสมกับการออกแบบ	4.60	0.53	มากที่สุด
3. สร้างมิติพิเศษบนพื้นผิวของผลิตภัณฑ์	4.55	0.59	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านการออกแบบ	4.59	0.55	มากที่สุด
ด้านรูปแบบความสวยงาม			
1. มีความทันสมัยตามแนวโน้มแฟชั่น	4.63	0.53	มากที่สุด
2. ความสวยงามและความสมดุลของการออกแบบ	4.60	0.62	มากที่สุด
3. มีความชัดเจนในการสื่อสารอัตลักษณ์	4.48	0.63	มาก
ความพึงพอใจด้านรูปแบบความสวยงาม	4.57	0.59	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ใช้สอย			
1. ง่ายต่อการดูแลรักษา	4.18	0.67	มาก
2. สามารถสวมใส่ได้จริง	4.60	0.54	มากที่สุด
3. สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส	4.28	0.83	มาก
ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย	4.35	0.68	มาก
ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวม	4.50	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมด ที่มีต่อชุดติดกันในแต่ละด้าน Set C แบบที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$, $SD=0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านการออกแบบ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $SD=0.55$) รองลงมาด้านรูปแบบความสวยงาม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, $SD=0.59$) และน้อยที่สุดด้านประโยชน์ในการใช้สอย อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.35$, $SD=0.68$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมดที่มีต่อชุดติดกันทั้ง 3 แบบ ในแต่ละด้าน (n=40)

รายละเอียดหัวข้อ	Set A แบบที่ 2	Set B แบบที่ 1	Set C แบบที่ 3	\bar{X}	SD	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านการออกแบบ	$\bar{X} = 4.28$ SD = 0.58	$\bar{X} = 4.59$ SD = 0.52	$\bar{X} = 4.59$ SD = 0.55	4.49	0.55	มาก
ด้านรูปแบบความสวยงาม	$\bar{X} = 4.43$ SD = 0.58	$\bar{X} = 4.68$ SD = 0.53	$\bar{X} = 4.57$ SD = 0.59	4.56	0.57	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ในการใช้สอย	$\bar{X} = 4.44$ SD = 0.61	$\bar{X} = 4.51$ SD = 0.66	$\bar{X} = 4.35$ SD = 0.68	4.43	0.65	มาก
ความพึงพอใจโดยภาพรวม	$\bar{X} = 4.38$ SD = 0.59	$\bar{X} = 4.59$ SD = 0.57	$\bar{X} = 4.50$ SD = 0.61	4.49	0.59	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินทั้งหมด ที่มีต่อชุดติดกันทั้ง 3 แบบ ในแต่ละด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.49$, $SD=0.59$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านรูปแบบความสวยงาม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, $SD=0.57$) รองลงมาด้านการออกแบบ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.49$, $SD=0.55$) และน้อยที่สุดด้านประโยชน์ในการใช้สอย อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.43$, $SD=0.65$) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปว่า ผ้ามัดหมี่มีความโดดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว มีกรรมวิธีการผลิตโดยนำเส้นด้ายมามัดเป็นเปลาะ ๆ ตามลวดลาย แล้วนำไปย้อมสีให้เกิดสีสันและลวดลายตามที่ต้องการ เมื่อนำผ้ามัดหมี่มาออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติ ทำให้ชุดมีมิติพิเศษที่เหมาะสมกับลวดลายผ้ามัดหมี่ซึ่งมีความอ่อนช้อย เมื่อนำมาตัดชุดติดกัน การจัดวางลวดลายของผ้ามีความต่อเนื่องของลวดลายที่ชัดเจนและสวยงาม การออกแบบและตัดเย็บชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ ออกแบบ จำนวน 3 Set (ทั้งหมด 9 แบบ) ดังนี้ 1) Set A เป็นการใช้เทคนิคการบิดผ้า 2) Set B เป็นการใช้เทคนิคการถ่วงผ้า 3) Set C เป็นการใช้เทคนิคการพลิกกลับ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเป็นผู้คัดเลือกให้เหลือ Set ละ 1 แบบ ได้ผลการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ Set A แบบที่ 2, Set B แบบที่ 1 และ Set C แบบที่ 3 ผู้วิจัยนำชุดที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญไปสร้างต้นแบบ และสอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี ทั้ง 3 แบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.49$, $SD=0.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชุดพบว่า Set B แบบที่ 1 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $SD=0.57$) ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณาด้านรูปแบบความสวยงามเป็นอันดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, $SD=0.53$) รองลงมาด้านการออกแบบ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $SD=0.52$) และน้อยที่สุดด้านประโยชน์ในการใช้สอย อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, $SD=0.66$) รองลงมา คือ Set C แบบที่ 3 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$, $SD=0.61$) ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณาด้านการออกแบบเป็นอันดับแรก อยู่ใน

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, $SD=0.55$) รองลงมาด้านรูปแบบความสวยงาม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, $SD=0.59$) และน้อยที่สุดด้านประโยชน์ในการใช้สอย อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.35$, $SD=0.68$) และน้อยที่สุด คือ Set A แบบที่ 2 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$, $SD=0.59$) ผู้ตอบแบบประเมินพิจารณาด้านประโยชน์ในการใช้สอยเป็นอันดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$, $SD=0.61$) รองลงมาด้านรูปแบบความสวยงาม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.43$, $SD=0.58$) และน้อยที่สุดด้านการออกแบบ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.58$) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การออกแบบชุดติดกันด้วยเทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติจากผ้ามัดหมี่ จังหวัดลพบุรี อภิปรายผล ได้ดังนี้

ด้านการออกแบบ เทคนิคการสร้างแพทเทิร์นสามมิติมีความเหมาะสมกับรูปแบบชุด การเลือกใช้ผ้าได้เหมาะสมกับการออกแบบ และสร้างมิติพิเศษบนพื้นผิวของผลิตภัณฑ์ ผลการประเมินมีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากเทคนิคที่ใช้ในการถ่วงผ้า ลักษณะของการถ่วงมีช่วงจังหวะที่ลดหลั่นกัน มีความอ่อนช้อยสวยงาม ผ้าที่เลือกใช้เป็นผ้าฝ้ายมัดหมี่ มีน้ำหนักของการถ่วงได้รูปทรงที่เหมาะสม และสามารถสร้างมิติบนพื้นผิวสูง-ต่ำทำให้เกิดความน่าสนใจ การออกแบบจำเป็นต้องศึกษาให้ลึกซึ้งเกี่ยวกับวัตถุดิบ ตลอดจนศึกษาคุณสมบัติเฉพาะของวัสดุชนิดต่าง ๆ เพื่อสามารถออกแบบ ตกแต่งและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม (ดัสนีย์ สิงหระเศรษฐ์, 2553) สอดคล้องกับวิจัยของ อีร์ โคตรธา (2562) พบว่า กลุ่มสตรีเพศหญิงที่อยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น มีบุคลิกภาพทางสินค้าแฟชั่นแบบ หูหระ ท้นสมัย และอนุรักษ์นิยม ให้ความสนใจกับสินค้าแฟชั่นในโอกาสการใช้สอยประเภทชุดลำลองกึ่งสังสรรค์ มีรายละเอียดของเทคนิคพิเศษที่ช่วยทำให้เกิดความมั่นใจเมื่อสวมใส่ และเทคนิคการสร้างสินค้าจากหลักการเมจิกแพทเทิร์นอย่างเหมาะสม

ด้านรูปแบบความสวยงาม มีความทันสมัยตามแนวโน้มแฟชั่น มีความสวยงามและความสมดุลของการออกแบบ และความชัดเจนในการสื่อสารอัตลักษณ์ ผลการประเมินมีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบชุดมีความทันสมัย สามารถสวมใส่ไปทำงานได้โดยหาเสื้อคลุมทับอีกตัว หรือใส่ออกไปงานเลี้ยงกลางคืนได้อย่างหรูหรา สวยงาม มีแพทเทิร์นไม่ซ้ำซ้อนมุ่งเน้นรายละเอียดกับวัสดุและการวางลวดลายผ้าให้มีความโดดเด่น เพื่อแสดงอัตลักษณ์และแรงบันดาลใจที่นำมาใช้งาน สอดคล้องกับวิจัยของ อรรถสิทธิ์ จันทรนิเวศ (2557) พบว่าการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ต้องเน้นการออกแบบที่ทันสมัย ด้วยคุณสมบัติดั้งเดิม สอดคล้องกับวิจัยของ กาญจนา บัวบุตร, สุรน กันดิษฐ์ และ อัมพร โสภารัตน์ (2552) พบว่า สิ่งที่ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นเมือง คือ ลวดลาย โดยพิจารณาจากรูปแบบชุด ลวดลาย สี เนื้อผ้าและการออกแบบ และ สอดคล้องกับวิจัยของ อรรถพนธ์ พงษ์เลาหพันธ์ (2561) พบว่า กลุ่มผู้บริโภคสตรีสูงวัยแบ่งรูปแบบการแต่งกายได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ กลุ่มทันสมัยตามกระแสนิยม กลุ่มพื้นถิ่นและวัฒนธรรม และกลุ่มหรูหราอ่อนหวาน

ด้านประโยชน์ใช้สอย สามารถสวมใส่ได้จริง ผลการประเมินมีความพึงพอใจมากที่สุด ง่ายต่อการดูแลรักษา และสามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส ผลการประเมินมีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบที่ชุดที่ตัดเย็บมีความเรียบง่าย แต่ดูหรูมีความประณีตในการตัดเย็บ สวมใส่ได้จริงใช้ได้หลายโอกาส วัสดุที่นำมาใช้เป็นผ้าฝ้ายมัดหมี่ ระบายอากาศและดูดซับเหงื่อได้ดี ทำให้สวมใส่สบายรับกับรูปแบบชุดติดกันที่มีความยาวที่เหมาะสม เพื่อความคล่องตัวในการสวมใส่ ซึ่งสอดคล้องกับ Leung, Mai-ling Connie (1999) ที่ได้ศึกษาความต้องการของผู้หญิงสูงอายุ เกี่ยวกับความต้องการด้านเสื้อผ้าทั้งในแง่ของจิตใจและร่างกาย พบว่า ความสะดวกสบายในการสวมใส่ เป็นปัจจัยหลักในความต้องการเสื้อผ้าของผู้สูงอายุสตรี และสอดคล้องกับ เยาวภา ปฐมศิริกุล และคณะ (2560) ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อและโอกาสการตัดสินใจซื้อสินค้ากลุ่มเสื้อผ้าของผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า กลุ่มลูกค้าผู้สูงวัยมีความต้องการซื้อเสื้อผ้า ชุดลำลองมากที่สุด โดยคุณสมบัติหลักของเสื้อผ้า คือ สวมใส่สบาย เก็บรักษาง่ายและออกแบบทันสมัย

การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร ของครูในสถานศึกษา

A SYNTHESIS FACTORS OF CORRELATING WITH ORGANIZATION CITIZENSHIP BEHAVIOR OF TEACHER IN SCHOOL

นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์^{1*} และ นันทกา พหลยุทธ์²
Narisara Siripantasak^{1*} and Nantaka Paholyut²

^{1*} นักวิจัยอิสระ, กรุงเทพฯ

² นักวิจัยอิสระ, ลพบุรี

^{1*} Independent Researcher, Bangkok

² Independent Researcher, Lop Buri

Received: July 27, 2021 Revised: September 22, 2021 Accepted: September 30, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้จุดประสงค์การวิจัยเพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ งานวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษาที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2563 จำนวน 19 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.670-1.000 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับดีมาก ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงสุดอยู่ในระดับสูง ($r=0.765$) รองลงมาคือ การอำนวยความสะดวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงสุดอยู่ในระดับสูง ($r=0.652$) ส่วนแรงจูงใจในการทำงาน ($r=0.581$) คุณลักษณะงาน ($r=0.525$) สัญญาทางจิตวิทยา ($r=0.493$) ภาวะผู้นำ ($r=0.475$) ความยุติธรรมขององค์กร ($r=0.466$) การเสริมสร้างพลังอำนาจ ($r=0.457$) และ ความฉลาดทางอารมณ์ ($r=0.456$) กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความผูกพันต่อองค์กร ($r=0.392$) การรับรู้ความสามารถของตนเอง ($r=0.372$) ความพึงพอใจในการทำงาน ($r=0.351$) การสนับสนุนจากองค์กร ($r=0.323$) สังคมและนันทนาการกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันต่ำสุดอยู่ในระดับต่ำ ($r=0.299$) ตามลำดับ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร ครูในสถานศึกษา

Abstract

The purpose of the research was to synthesize factors of correlating with organizational citizenship behavior of teachers in schools. The sample of the research was nineteen quantitative research about factors correlating with organizational citizenship behavior of teachers in school's publication year in 2005-2020 from purposive with criterion. The instrument were research quality evaluation form and research records with an index of item-objective congruence score of 0.67-1.00. The statistics were mean standard deviation and correlation coefficient. The result of the research found that the quality of the research was very good. The factors correlating with organizational citizenship behavior of teachers in schools which are ordered as follows: self-esteem with organizational citizenship behavior the correlation at a high level ($\bar{r}=0.76$) facilitation with organizational citizenship behavior the correlation at a high level ($\bar{r}=0.652$) work motivation ($\bar{r}=0.58$) work characteristics ($\bar{r}=0.52$) psychological contract ($\bar{r}=0.49$) leadership ($\bar{r}=0.475$) organization justice ($\bar{r}=0.46$) empowerment ($\bar{r}=0.45$) and emotional intelligence ($\bar{r}=0.45$) with organizational citizenship behavior the correlation at a moderate level organization commitment ($\bar{r}=0.39$) self-efficacy ($\bar{r}=0.37$) job satisfaction ($\bar{r}=0.35$) organization support ($\bar{r}=0.32$) and social and recreation ($\bar{r}=0.29$) with organizational citizenship behavior the correlation at a low level.

Keywords: Factor correlating, Organizational citizenship behavior, teachers in schools

บทนำ

พฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior) เป็นการที่บุคคลต้องการมีส่วนร่วมในการทำงานในองค์กรเกินกว่าบทบาทหน้าที่ในการทำงานที่ได้รับมอบหมายไว้ โดยบุคคลมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน มีการคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น เพื่อให้เกิดการรับรู้และมีความเข้าใจตรงกัน การมีน้ำใจนักกีฬา การมีจิตสำนึกในหน้าที่ของตนเอง การมีความอดทนอดกลั้นในการทำงาน มีการเข้างานตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองอย่างสุดความสามารถ และมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัด ส่งผลบุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และสามารถทำงานในองค์กรได้อย่างมีความสุข (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2563)

ครูเป็นอาชีพที่สำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีความรู้จักและเข้าใจตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะที่เหมาะสมต่อการเข้าสู่มหาวิทยาลัยนำไปสู่การประกอบอาชีพ เป็นกำลังของชาติในอนาคต ครูได้รับบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนและทำงานอื่นตามที่โรงเรียนมอบหมายไว้ ครูที่มีพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร ย่อมมีความรักและความผูกพันต่อโรงเรียน มีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีการแสดงออกในการทำงานด้วยความสมัครใจ โดยไม่เห็นแก่ผลตอบแทน หรือรางวัลที่ได้รับ แต่ในขณะเดียวกันนั้นครูที่ไม่มีพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร ย่อมทำให้ครูทำงานด้วยความไม่เต็มใจ ส่งผลให้ครูไม่มีความรักและความผูกพันต่อโรงเรียน รู้สึกแปลกแยกในโรงเรียน มีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ต้องการงานเพื่อผลตอบแทน หรือรางวัลที่ได้รับเท่านั้น ส่งผลครูทำงานได้อย่างล่าช้าและประสิทธิภาพในการทำงานลดลง นำไปสู่การที่ครูลาออกจากสถานศึกษาได้ในที่สุด (ณิชากล ท้าวสาลี, 2562) การที่ครูในสถานศึกษามีพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายที่เกิดขึ้นได้ในทุกโรงเรียน คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีหลายปัจจัย เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) (จักรี วงศ์เงิน, 2552; ณิชากล ท้าวสาลี, 2562) การอำนวยความสะดวก

(Facilitation) (ซัชริยา พงษาพันธ์, 2562) แรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) (วนิดา กัปกิว, 2552; ชนิดา เศษลือ, 2556; ณิชากุล ท้าวสาลี, 2562) คุณลักษณะงาน (Work Characteristics) (นุรลี หมัดปลอด, 2555) สัญญาทางจิตวิทยา (Psychological Contract) (ณัชชามน เปรมปลื้ม, มานพ ชูนิล, และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2562) ภาวะผู้นำ (Leadership) (อรปวีณ์ สุตะพาหะ, 2554; ปณิธิ ชำนาญดู, 2558; โกศล ตามะทะ, 2559) ความยุติธรรมขององค์กร (Organization Justice) (ดิเรก ทรัพย์ประเสริฐ, 2558; สุนทรี ศักดิ์ศรี, 2558) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) (วนันดา หมวดเอียด, 2550; ทัดดาว รัตนชาติ, 2562) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) (รัตติรณ จงวิศาล, 2548) ความผูกพันต่อองค์กร (Organization Commitment) (ศุภากร ทัศนศรี, 2554; อรุณรัตน์ เหลืองปัญญากุล, 2555) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) (ณัชชามน เปรมปลื้ม, มานพ ชูนิล, และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2562) ความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) (วนันดา หมวดเอียด, 2550; นุรลี หมัดปลอด, 2555) การสนับสนุนจากองค์กร (Organization Support) (สุนทรี ศักดิ์ศรี, 2558) สังคมและนันทนาการ (Social and Recreation) (ซัชริยา พงษาพันธ์, 2562) ฯลฯ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษาต่อไป

จุดประสงค์การวิจัย

เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา คณะผู้วิจัยได้มีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร (Organizational Citizenship Behavior) เป็นการที่ครูมีการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน นอกเหนือจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน มีการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน มีการเคารพและให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์มีส่วนร่วมในกิจกรรมในโรงเรียน และครูมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบโรงเรียนอย่างเคร่งครัด มีการวางตัวอย่างเหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดีกับนักเรียน (ณิชากุล ท้าวสาลี, 2562)

2. การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) เป็นการที่ครูมีการประเมินค่าตนเองในเชิงบวก โดยครูมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ มีการเข้าใจและยอมรับตนเอง มีความตระหนักในความสามารถและข้อจำกัดของตนเอง สามารถจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี และแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างเหมาะสม (จักรี วงศ์เงิน, 2552; ณิชากุล ท้าวสาลี, 2562)

3. การอำนวยความสะดวก (Facilitation) เป็นการที่โรงเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ที่พร้อมต่อการใช้งาน มีการเข้าถึงการสื่อสารในโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน รวมถึงมีการรับคำตอบและสวัสดิการอย่างเป็นระบบ ทำให้ครูรู้สึกมั่นคงในการทำงาน ส่งผลให้ครูมีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพมากขึ้น (ซัชริยา พงษาพันธ์, 2562)

4. แรงจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) เป็นกระบวนการภายในร่างกายและจิตใจที่ช่วยกระตุ้นให้ครูมีพฤติกรรมการทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (วนิดา กัปกิว, 2552) ประกอบด้วย แรงกระตุ้นภายนอกที่ครูทำงานเพื่อให้ได้รับการตอบสนอง โดยการได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อื่น การได้รับคำชื่นชมจากผู้อื่น การได้รับรางวัลยกย่องชมเชย เนื่องจากครูปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วงตามที่ได้ลุล่วงไว้ รวมถึงโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานในอนาคต (ชนิดา เศษลือ, 2556) และเป็นแรงกระตุ้นภายในที่ครูมีการทำงานในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ มีความรู้สึกชอบหรือพอใจต่อการทำงาน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามที่โรงเรียนกำหนดไว้ (ณิชากุล ท้าวสาลี, 2562)

5. คุณลักษณะงาน (Work Characteristics) เป็นการออกแบบงานให้ครูได้ทำงานในทักษะที่มีความหลากหลาย ซึ่งครูได้ปฏิบัติงานนั้นตั้งแต่ต้นจนจบ มีอิสระในการทำงานของตนเอง ทำให้ครูเห็นความสำคัญของงาน และได้รับข้อมูลย้อนกลับจากงาน ย่อมทำให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้น (นุรลี หมัดปลอด, 2555)

6. สัญญาทางจิตวิทยา (Psychological Contract) เป็นความเชื่อของครูเกี่ยวกับพันธะหน้าที่ที่มีต่อกันระหว่างครูกับโรงเรียน โดยครูมีความรับผิดชอบตามพันธะหน้าที่นั้น เพื่อข้อแลกเปลี่ยนของสัญญาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเงินเดือน สวัสดิการ ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน รวมถึงการได้รับการขวัญและกำลังใจ เมื่อครูทำงานได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ ทำให้ครูมีความผูกพันต่อการทำงานเพิ่มมากขึ้น (ณัชชามน เปรมปลื้ม, มานพ ชูนิล, และ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร, 2562)

7. ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นการที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถทางด้านความคิด มีการสื่อสารที่ถ่ายทอดความเข้าใจ และสามารถกระตุ้นครูให้มีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ (อรปวีณ์ สุตตะพาหะ, 2554) โดยผู้บริหารมีการบริหารจัดการ มีการวางแผนการทำงานได้อย่างเหมาะสม (ปณิธิ ชำนาญคุณ, 2558) รวมถึงมีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีการเปิดเผยตัวตนของตนเอง เพื่อสร้างความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน รวมถึงมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ครู (โกศล ตามะทะ, 2559)

8. ความยุติธรรมขององค์กร (Organization Justice) เป็นการที่ครูมีการรับรู้ว่าตนเองได้รับเงินเดือนและสวัสดิการ ที่มีความถูกต้องชัดเจน โดยครูมีการยอมรับและเข้าใจในเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองได้ถูกกำหนดขึ้นอย่างยุติธรรม และครูได้รับการปฏิบัติจากหัวหน้างานอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (สุนทรี ศักดิ์ศรี, 2558) ได้แก่ ความยุติธรรมของผลตอบแทนที่ได้รับกับการปฏิบัติงานของตนเอง ความยุติธรรมในกระบวนการที่กำหนดผลตอบแทนนั้น ความยุติธรรมที่ผู้บังคับบัญชามีให้ต่อครูที่ปฏิบัติงาน และความยุติธรรมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง (ดิเรก ทรัพย์ประเสริฐ, 2558)

9. การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นความคิดและความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำให้ครูสามารถเลือกหรือกำหนดงานให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการได้ (วนันดา หมวดเอียด, 2550) รวมถึงเกิดจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนพัฒนาศักยภาพของครูให้มีความรู้ความสามารถในการทำงาน โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้บุคคลสามารถคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาในการทำงานด้วยตนเอง ให้บรรลุตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ (ทัตดาว รัตนชาติ, 2562)

10. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นความสามารถของครูที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง การจัดการอารมณ์ของตนเอง และการใช้อารมณ์เชิงบวกเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2548)

11. ความผูกพันต่อองค์กร (Organization Commitment) เป็นการที่ครูมีความเกี่ยวข้องที่เกิดจากจิตใจที่นำไปสู่การทุ่มเทแรงกายแรงใจในการปฏิบัติงานในองค์กร (ศุภากร ทัศนศรี, 2554) โดยครูมีความรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในการทำงาน มีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน จึงทำให้ครูมีการอุทิศตนเอง เพื่อทำงานในโรงเรียนอย่างเต็มที่ และมีความต้องการที่จะทำงานอยู่ที่โรงเรียนนี้ต่อไปจนเกษียณ อายุราชการ (อรุณรัตน์ เหลืองปัญญากุล, 2555)

12. การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) เป็นการที่ครูมีความคิดว่าตนเองมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน (ณัชชามน เปรมปลื้ม, มานพ ชูนิล, และ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร, 2562) มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงาน รวมถึงมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อทำงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ (นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์, 2559)

13. ความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) เป็นความรู้สึกชอบหรือทัศนคติเชิงบวกของครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน นโยบายโรงเรียน การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะงาน

ที่รับผิดชอบ ค่าตอบแทนและสวัสดิการ รวมถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน (นุรลี หมดปลอด, 2555) ไม่ว่าจะเป็นการที่ครูสามารถปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี ครูได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารโรงเรียน ครูได้ทำงานที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายไว้ ส่งผลให้ครูมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานมากขึ้น (วนันดา หมวดเอียด, 2550)

14. การสนับสนุนจากองค์กร (Organization Support) เป็นความเชื่อหรือความคิดเห็นของครูจากประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนในเรื่องของผลตอบแทนและสวัสดิการเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ความมั่นคงในการทำงานในโรงเรียนจนเกษียณ การที่โรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการสนับสนุนและช่วยเหลือครูในยามที่มีปัญหา (สุนทรี ศักดิ์ศรี, 2558)

15. สังคมและนันทนาการ (Social and Recreation) เป็นการทำโรงเรียนมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจนอกเวลาทำงานและมีการสร้างกิจกรรมที่สร้างความผ่อนคลายแก่ครู ไม่ว่าจะเป็นการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ประจำปี การจัดกิจกรรมตามเทศกาลวันสำคัญ การพาครูไปอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง การจัดกิจกรรมเพื่อให้ครูทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และการเสริมแรงเชิงบวก โดยการยกย่องเชิดชูเกียรติและให้รางวัลแก่ครูที่มีความประพฤติที่เหมาะสม (ชัชริยา พงษาพันธ์, 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสาร (Documentary research) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ วิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์จากสถาบันอุดมศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และงานวิจัยตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษาที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2563 จำนวน 22 เรื่อง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ วิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์จากสถาบันอุดมศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และงานวิจัยตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษาที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2563 จำนวน 19 เรื่อง ที่ได้จากการเลือกเจาะจงตามเกณฑ์ เป็นรายงานการวิจัยประเภทสหสัมพันธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา และมีการรายงานค่าสถิติพื้นฐานที่เพียงพอต่อการนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ โดยรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content validity index) เท่ากับ 0.933

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย เป็นแบบประเมินความเหมาะสมของบทนำ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 4 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก น้อย และน้อยที่สุด มีจำนวน 26 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 คณะผู้วิจัยทำการทดลองใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย จำนวน 3 เรื่อง คณะผู้วิจัยทำการประเมินร่วมกับผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นผู้วิจัยทำการประเมินความน่าเชื่อถือของผู้ประเมิน (Inter-Rater Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.800

แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย เป็นแบบบันทึกข้อมูลพื้นฐานที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับรายงานการวิจัยและค่าสถิติพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับรายงานการวิจัย มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นคณะผู้วิจัยทำการทดลองใช้

แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย จำนวน 3 เรื่อง คณะผู้วิจัยทำการประเมินร่วมกับผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัย มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 1.000

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการสืบค้นรายงานการวิจัยจากฐานข้อมูล Thai Digital Collection (Thailis) และ google scholar สืบค้นงานวิจัยในประเทศ ใช้คำค้นพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร จากนั้นคณะผู้วิจัยทำการคัดเลือกรายงานการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการสังเคราะห์งานวิจัยปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis) เป็นการนำค่าเฉลี่ยสหสัมพันธ์มาปรับแก้ความคลาดเคลื่อนในการวัด (Measurement Error) มาทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร มีเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้ (บุญธรรม จิตตอนันต์, 2549)

ค่า $r=0.81$ ขึ้นไป หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่า $r=0.61-0.80$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ค่า $r=0.41-0.60$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ค่า $r=0.20-0.40$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ค่า r ต่ำกว่า 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำมาก

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานคุณลักษณะงานวิจัยระดับเล่ม พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ระดับปริญญาโท จำนวน 13 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 68.42 รองลงมา คือ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก จำนวน 4 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 21.05 และงานวิจัยตามหน่วยงาน จำนวน 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 10.52 งานวิจัยส่วนใหญ่อยู่ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 11 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 57.89 รองลงมา คือ จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ จำนวน 4 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 21.05 การวิจัยและสถิติทางการศึกษา จำนวน 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 10.52 ส่วนการจัดการและการท่องเที่ยว และ ไม้ระบุ จำนวน 1 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 5.26 สถาบันที่ผลิตงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 4 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 21.05 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 3 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 15.78 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 10.52 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 1 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 5.26 โดยงานวิจัยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ จำนวน 9 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 47.368 รองลงมา คือ เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา จำนวน 6 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 31.57 และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา จำนวน 4 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 21.05 งานวิจัยส่วนใหญ่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูระดับประถมศึกษา จำนวน 11 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 57.89 และครูระดับมัธยมศึกษาจำนวน 8 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 42.10 ตามลำดับ

2. คุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.51$ $SD=0.31$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผลสรุปที่ได้มีความครอบคลุมมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.88$ $SD=0.34$) รองลงมาคือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล ($\bar{X}=3.88$ $SD=0.40$) กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความชัดเจนเหมาะสมและข้อเสนอแนะมีความชัดเจนและเป็นประโยชน์ ($\bar{X}=3.77$ $SD=0.44$) ตามลำดับ

3. การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ปรับแก้แล้วของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	จำนวนเรื่อง	\bar{r}	\bar{r} adjust	ระดับ
การเห็นคุณค่าในตนเอง	2	0.76	0.76	สูง
การอำนวยความสะดวก	1	0.65	0.65	สูง
แรงจูงใจในการทำงาน	4	0.58	0.57	ปานกลาง
คุณลักษณะงาน	1	0.52	0.52	ปานกลาง
สัญญาทางจิตวิทยา	1	0.49	0.48	ปานกลาง
ภาวะผู้นำ	3	0.47	0.47	ปานกลาง
ความยุติธรรมขององค์กร	2	0.46	0.46	ปานกลาง
การเสริมสร้างพลังอำนาจ	2	0.45	0.45	ปานกลาง
ความฉลาดทางอารมณ์	1	0.45	0.45	ปานกลาง
ความผูกพันต่อองค์กร	7	0.39	0.39	ต่ำ
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	1	0.37	0.36	ต่ำ
ความพึงพอใจในการทำงาน	3	0.35	0.34	ต่ำ
การสนับสนุนจากองค์กร	2	0.32	0.31	ต่ำ
สังคมและนันทนาการ	1	0.29	0.29	ต่ำ

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา พบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงสุดอยู่ในระดับสูง ($\bar{r}=0.76$) รองลงมา คือ การอำนวยความสะดวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงสุดอยู่ในระดับสูง ($\bar{r}=0.65$) ส่วนแรงจูงใจในการทำงานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{r}=0.58$) คุณลักษณะงานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{r}=0.52$) สัญญาทางจิตวิทยากับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{r}=0.49$) ภาวะผู้นำกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{r}=0.47$) ความยุติธรรมขององค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{r}=0.46$) การเสริมสร้างพลังอำนาจกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{r}=0.45$) ความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{r}=0.45$) ความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงสุดอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{r}=0.39$) การรับรู้ความสามารถของตนเองกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร

ของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{r}=0.37$) ความพึงพอใจในการทำงานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{r}=0.35$) การสนับสนุนจากองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{r}=0.32$) ส่วนสังคมและนันทนาการกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันต่ำสุดอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{r}=0.29$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันสูงสุดเท่ากับ 0.76 อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ เป็นเพราะครูมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง ย่อมมีความเป็นตัวของตัวเอง ประเมินตนเองในเชิงบวกว่าตนเองมีความสำคัญและมีคุณค่า รวมถึงครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานมาเป็นเวลานาน ย่อมมีความเชื่อว่าตนเองสามารถทำงานในองค์กรได้สำเร็จ จึงทำให้ครูมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบในองค์กร การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมขององค์กร การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน มีความอดทนอดกลั้นในการทำงาน เพื่อให้งานในองค์กรสำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ (จิกรี วงศ์เงิน, 2552) และการอำนวยความสะดวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.65 ซึ่งอยู่ในอันดับที่สอง ทั้งนี้ เป็นเพราะโรงเรียนมีการจัดสถานที่ทำงานเป็นสัดส่วน ให้ครูได้มีพื้นที่ส่วนตัวในการทำงานและการให้คำปรึกษาผู้เรียน การจัดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอน มีเจ้าหน้าที่บริการ อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน รวมถึงมีการรับค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นระบบ ทำให้ครูรู้สึกถึงความมั่นคงในการทำงาน ส่งผลให้ครูมีการปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข (ชัชริยา พงษาพันธ์, 2562)

ส่วนแรงจูงใจในการทำงานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.596 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอยู่ในอันดับที่สาม ทั้งนี้ เกิดจากการที่ครูโรงเรียนรัฐบาลนั้นมีความรับผิดชอบในลักษณะเดิมในทุกปีการศึกษา จึงมีโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพค่อนข้างเป็นแบบแผน ทำให้ครูมีการแสดงออกทางพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร เพื่อต้องการเงินเดือนและสวัสดิการตอบแทนที่คุ้มค่า (วนิดา กับกวี, 2552) ในขณะที่ครูโรงเรียนเอกชนมีผู้บริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการครูให้มีสถานภาพที่ดีตามสมควรแก่อัตราภาพ ทำให้ครูมีทัศนคติเชิงบวกต่อนโยบายการบริหารโรงเรียน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานและรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนอย่างสุดความสามารถ แต่เนื่องจากครูไม่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายที่เพียงพอ ย่อมทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่เห็นมีโอกาสดำเนินงานก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ส่งผลให้ครูมีการแสดงออกทางพฤติกรรม เพื่อต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น (ชนิดา เศษลือ, 2556) ส่วนคุณลักษณะงานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.525 ซึ่งอยู่ในอันดับที่สี่ ทั้งนี้ เป็นเพราะครูต้องมีทักษะในการทำงานที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ การถ่ายทอดความรู้การจัดการกิจกรรมในชั้นเรียน การควบคุมชั้นเรียน การเสริมแรงผู้เรียน การวัดและประเมินผลผู้เรียน และการทำงานอื่นที่โรงเรียนได้รับมอบหมายไว้ ทำให้ครูมีการรับรู้คุณค่าและความสำคัญของงานที่ทำนั้น สามารถพัฒนาผู้เรียนได้รู้จักตนเอง มีความรู้ความสามารถในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกันนั้นครูไม่มีอิสระในการทำงานของตนเอง ย่อมส่งผลให้ครูไม่สามารถรับผิดชอบในการทำงานได้อย่างเต็มที่ (นุรลี หมัดปลอด, 2555) ส่วนสัญญาทางจิตวิทยากับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.493 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ห้า ทั้งนี้ เป็นเพราะ ครูมีการรับรู้เกี่ยวกับพันธะหน้าที่ในการทำงานกับโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยครูได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในโรงเรียน โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การสัมมนา กิจกรรมกลุ่มเป็นประจำ ย่อมทำให้ครูเกิดความเหนื่อยล้าจากการทำงาน ส่งผลให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน มีความสนใจในพันธะหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบลดน้อยลง (ณัชชามน เปรมปลื้ม, มานพ ชูนิล, และ ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2562) ส่วนภาวะผู้นำกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์

กันเท่ากับ 0.47 อยู่ในอันดับที่หก ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ครูเป็นรายบุคคล ย่อมทำให้ครูขาดที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ย่อมทำให้ครูรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสำคัญใน การปฏิบัติงานในโรงเรียน เมื่อครูประสบปัญหาในการทำงาน ย่อมไม่กล้าคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง (โกศล ตามะทะ, 2559) ส่วนความยุติธรรมขององค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.46 อยู่ในอันดับที่เจ็ด ทั้งนี้เป็นเพราะ ครูมีความรู้เกี่ยวกับนโยบายและกระบวนการที่โรงเรียนใช้ประเมินผลการปฏิบัติงานที่ไม่มีความชัดเจน ย่อมทำให้ครูรู้สึกว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติต่อครูทุกคนอย่างไม่เท่าเทียมกัน ย่อมทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูมีพฤติกรรมที่ต่อต้านการทำงาน (ดิเรก ทรัพย์ประเสริฐ, 2558) ส่วนการเสริมสร้างพลังอำนาจกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.45 อยู่ในอันดับที่แปด ทั้งนี้ เกิดจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในการทำงานของตนเอง ย่อมส่งผลให้ครูไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของโรงเรียน ไม่กล้าคิดปรับปรุงและพัฒนาการทำงานของตนเอง (วนันดา หมวดเอียด, 2550) และความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.45 อยู่ในอันดับที่เก้า ทั้งนี้ เกิดจากครูยังมีการตระหนักรู้ทางอารมณ์และการจัดการอารมณ์ตนเองเมื่อมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นยังไม่ดีนัก จึงทำให้อารมณ์มีผลกระทบต่องาน ส่งผลให้ครูไม่สามารถแยกอารมณ์ความรู้สึกและการปฏิบัติงานที่ตนเองกำลังทำอยู่ได้ ย่อมทำให้ครูมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรที่ไม่เหมาะสมในบางครั้ง (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2548)

ส่วนความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.39 อยู่ในอันดับที่สิบ อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ เกิดจากครูบางคนเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนที่หรือครูบางคนมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นเวลานาน ทำให้ครูมีความรู้สึกว่าโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของตนเอง ทำให้ครูมีความเป็นรู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งในโรงเรียน ส่งผลให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และต้องการทำงานอยู่โรงเรียนนี้จนเกษียณอายุราชการ (สุนทรี ศักดิ์ศรี, 2558) แต่ในขณะเดียวกันครูส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าผู้บริหารมีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการที่ไม่เท่าเทียมกันภายในโรงเรียน ทำให้ครูไม่สามารถยอมรับอำนาจที่เหนือกว่าได้ต่ำ ย่อมทำให้ครูมีความผูกพันต่อองค์กรลดลง นำไปสู่การไม่หลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอาจลาออกจากงานได้ในที่สุด (วนิดา กับกวี, 2552) ส่วนการรับรู้ความสามารถของตนเองกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.37 อยู่ในอันดับที่สิบเอ็ด อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ เป็นเพราะครูเคยมีประสบการณ์ในการทำงานที่ไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ย่อมทำให้ครูมีความเชื่อว่าตนเองไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะทำงานโรงเรียนให้สำเร็จลุล่วงได้ จึงทำให้ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงานลดลง มีการหลีกเลี่ยงที่จะรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายไว้ ส่งผลให้ครูเกิดไม่สมหวังในผลสำเร็จของตน นำไปสู่ความอ่อนล้าทางอารมณ์และมีความท้อแท้ในการปฏิบัติงานได้ในที่สุด (นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์, นฤมล พระใหญ่, และนันทกา พลลยุทธ, 2564) ส่วนความพึงพอใจในการทำงานกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.10 อยู่ในอันดับที่สิบสอง ทั้งนี้ เป็นเพราะครูโรงเรียนรัฐบาลไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน ไม่มีการเสริมแรงทางบวก และไม่ค่อยสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจในการทำงานลดน้อยลง (วนันดา หมวดเอียด, 2550) ในขณะที่ครูโรงเรียนเอกชนมีความรักและความศรัทธาต่อวิชาชีพ ส่งผลให้ครูมีความผูกพันต่องาน มีการทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ย่อมทำให้งานของโรงเรียนประสบความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี แต่ในขณะเดียวกันครูที่ได้รับมอบหมายงานจากโรงเรียนที่มากจนเกินไป ครูย่อมมีความเครียดต่อการทำงาน ย่อมมีความพึงพอใจต่อการทำงานลดลง ส่งผลให้ครูมีความท้อแท้ในการปฏิบัติงาน มีการหลีกเลี่ยงการทำงานที่ตนเองไม่ถนัด และทำให้งานที่ออกมาคุณภาพลดลง (นุรลี หมัดปลอด, 2555) ส่วนการสนับสนุนจากองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันเท่ากับ 0.32 อยู่ในอันดับที่สิบสาม ทั้งนี้ เป็นเพราะครูมีการรับรู้ว่าคุณภาพที่ความรับผิดชอบที่หลากหลาย แต่ครูมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนน้อยกว่าเพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งเดียวกัน ย่อมทำให้ครูมีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพลดน้อยลง และมีการเรียกร้องเงินเดือนและค่าตอบแทนที่สูงขึ้น (สุนทรี ศักดิ์ศรี,

2558) และสังคมและนันทนาการกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด เท่ากับ 0.29 อยู่ในอันดับที่สิบสี่ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ค่อยมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ทำให้ครูกับเพื่อนร่วมงานไม่ค่อยมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน รวมถึงผู้บริหารไม่มีการยกย่องชมเชยและให้รางวัลครูที่ปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ย่อมทำให้ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน มีการปฏิบัติงานให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปวันๆ ย่อมส่งผลให้คุณภาพในการปฏิบัติงานลดลง (ชัชริยา พงษาพันธ์, 2562)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษา

การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา พบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กันสูงสุด รองลงมา คือ การอำนวยความสะดวก แรงจูงใจในการทำงาน คุณลักษณะงาน สัญญาทางจิตวิทยา ภาวะผู้นำ ความยุติธรรมขององค์กร การเสริมสร้างพลังอำนาจ ความฉลาดทางอารมณ์ ความผูกพันต่อองค์กร การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความพึงพอใจในการทำงาน การสนับสนุนจากองค์กร สังคมและนันทนาการ ตามลำดับ ซึ่งทุกปัจจัยล้วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษาทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดการให้คำปรึกษากลุ่ม การฝึกอบรม และกิจกรรมกลุ่ม ให้ครูเกิดความคิดและทัศนคติเชิงบวกต่อตนเอง ให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพตนเองในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนควรมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ และสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนได้ในทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้ครูมีการทำงานได้อย่างสะดวกสบายมากขึ้น

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดค่าตอบแทนและสวัสดิการให้เหมาะสมกับครู มีการเสริมแรงทางบวกด้วยการให้รางวัลเมื่อครูสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ให้ครูมีแรงจูงใจในการทำงานเพิ่มสูงขึ้น

1.4 ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูทำงานที่ได้รับมอบหมายในเวลางาน ให้ครูไม่ต้องนำงานกลับไปทำงานที่บ้านหรือทำงานล่วงเวลา ให้ครูมีความพึงพอใจต่อการทำงานเพิ่มสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยต่างประเทศปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและลึกซึ้ง

2.2 ควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของครูในสถานศึกษา จำแนกตามระดับชั้นที่สอน เนื่องจากครูที่มีระดับชั้นที่สอนแตกต่างกัน ย่อมมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรแตกต่างกัน

2.3 ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรม โปรแกรมการให้คำปรึกษา และกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างให้ครูในสถานศึกษามีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรเพิ่มสูงขึ้น

การอ้างอิง

- โกศล ตามะทะ. (2559). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักรี วงศ์เงิน. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานเชิงจิตวิทยาและการเห็นคุณค่าในตนเองที่ทำให้เกิดพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจากวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนิตา เศษลือ. (2556). แรงจูงใจในการทำงานกับพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูโรงเรียนในเครือสารสาสน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัชริยา พงษาพันธ์. (2562). ความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่ได้รับที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูโรงเรียนเอกชนอำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัชชามน เปรมปลื้ม, มานพ ชูนิล, และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร. (2562). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูเจเนอเรชั่นวายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 8(3), 24-44.
- ณิชากุล ท้าวสาตี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดิเรก ทรัพย์ประเสริฐ. (2558). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หัตตดาว รัตนชาติ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจกับพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี.
- นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบการมีจิตใจเป็นเจ้าของของบุคลากรโรงเรียนในเครือซาเลเซียน (ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์, นฤมล พระใหญ่, และนันทกา พหลยุทธ์. (2564). การศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดความท้อแท้ในการปฏิบัติงานของครูระดับมัธยมศึกษา. ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนิทรรศการระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 3 ภายใต้หัวข้อ “การจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ทิศทางการปรับตัวของสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”. คณะกรรมการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นุรลี หมดปลอด. (2555). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครูโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2549). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปณิธิ ชำนาญดู. (2558). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). สืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2548, กุมภาพันธ์). โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ เขาวนอารมณ์ และพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร. ใน เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 43 : สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร สาขาสังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ สาขามนุษยศาสตร์ สาขาคหกรรมศาสตร์. คณะกรรมการสาขาศึกษาศาสตร์ สาขาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์ เกษตร สาขาสังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ สาขามนุษยศาสตร์ สาขาคหกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2563). จิตวิทยาองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันนดา หมวดเอียด. (2550). รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). สืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วนิดา กัปกิว. (2552). การตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). สืบค้น จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภากร ทัศนศรี. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์การและพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของครู สังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). สืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สุนทร ศักดิ์ศรี. (2558). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโดยมีพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีเป็นตัวแปรต้นกลาง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อรปวีณ์ สุตะพาหะ. (2554). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). สืบค้นจากฐานข้อมูล วิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรุณรัตน์ เหลืองปัญญากุล. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์การกับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อ องค์การของครูในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต). สืบค้นจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

การศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในสถานการณ์
ที่ต่างกันในประเทศไทย: กรณีคู่สนทนาที่มีสถานภาพและความสนิทสนมต่างกัน
A STUDY OF LINGUISTIC STRATEGIES USED FOR THE SPEECH ACT OF MAKING
CORRECTION OF HEARERS IN DIFFERENT SITUATIONS IN THAI: A CASE STUDY
OF DIFFERENT SOCIAL STATUS AND INTIMACY INTERLOCUTORS

สิทธิตรรณ อ่องวุฒิวัฒน์^{1*}

Sittitam Ongwuttawat^{1*}

^{1*}คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปทุมธานี

^{1*}Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Prathumthani

Received: February 21, 2021, Revised: March 31, 2021, Accepted: April 5, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมดังกล่าวกับปัจจัยเรื่องปัจจัยเรื่องสถานภาพและความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สามและสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion Task; WDCT) โดยกลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยที่ใช้ในงานวิจัยมีจำนวน 400 คน แบ่งเป็นเพศชาย 200 คน และเพศหญิง 200 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังจำนวนทั้งสิ้น 2 กลวิธีใหญ่ เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 84.06) และ 2) กลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 15.94) ส่วนผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องปัจจัยเรื่องสถานภาพ ความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม และสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูดมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้พูดภาษาไทยดังจะเห็นได้จากค่า p ของกลวิธีทางภาษาทั้งหมดต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($P < 0.05$) ทั้งนี้ พฤติกรรมทางภาษาดังกล่าวสอดคล้องกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องความเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม (Collectivism) และความเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง (High Context Culture)

คำสำคัญ: การแก้ความเข้าใจผิด กลวิธีทางภาษา วัจนกรรม วัจนปฏิบัติศาสตร์ ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม

*Corresponding author. Tel.: 081 644 2948

Email address: sittitam209@hotmail.com

Abstract

This research article had the primary objectives to study the strategies used for the speech act of making correction in Thai and analyze the relationship between responding strategies and factors concerning the interlocutors' social status and intimacy, and situation when a third-party is present and when there is no third-party, and situation when there is effect speaker and there is no effect speaker. The data used in this research were elicited from a sample of 400 respondents which are 200 males and 200 females. The samples were asked to complete the Written Discourse Completion Task (WDCT). According to the results, the responding strategy to admonishment divided into 2 strategies, ranking in the order of frequency as follows: 1) bold-on-record strategies (84.06%) and 2) off-record strategies (15.94%). Upon consideration of the relationship between these strategies and factors concerning the interlocutors' social status and intimacy, and situation when a third-party is present and when there is no third-party, and situation when there is effect speaker and there is no effect speaker had an effect on the adoption of the these strategies, there were statistically significant differences in the responding strategies at a p-value of less than 0.050 ($P < 0.050$). Linguistic behaviors might be motivated by two sociocultural factors: (1) Collectivism and (2) High context culture.

Keywords: Making correction, Linguistic strategies, Speech act, Pragmatics, Sociocultural factors

บทนำ

ในการปฏิสัมพันธ์ ผู้ฟังอาจกล่าวข้อมูลที่ผิด หรือไม่ถูกต้องเนื่องจากเข้าใจข้อมูลคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้ ในการสื่อสารผู้พูดจึงจำเป็นต้องเลือกระหว่างการกล่าวแก้ความเข้าใจผิดของคู่สนทนาอย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้คู่สนทนาเข้าใจสิ่งที่ถูกต้องได้ทันที แต่อาจทำให้ผู้ฟังเสียหน้า หรือไม่พึงพอใจกับการกล่าวแก้ความเข้าใจผิดแบบอ้อมต่อคู่สนทนาเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่ผู้ฟังอาจไม่เข้าใจ หรือจำเป็นต้องตีความถึงจะเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดกล่าวเพื่อแก้ความเข้าใจผิดดังกล่าว (ปวีณา วัชรสุวรรณ, 2547; สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์, 2561; รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2563)

ผู้วิจัยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่าปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ได้แก่ สถานภาพของคู่สนทนา ดังที่ Mulder (1996), สุพัตรา สุภาพ (2529), อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541), พัทยา สายหู (2556) ฯลฯ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สถานภาพเป็นตัวกำหนดบทบาท หรือการกระทำของคนว่าควรประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไร รวมทั้ง การใช้ภาษา กล่าวคือ ในการสื่อสาร ผู้พูดจะต้องคำนึงถึงเสมอว่า ผู้ฟังเป็นใคร มีความสัมพันธ์กับตนอย่างไร และเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับ สถานภาพที่แตกต่างระหว่างตนกับผู้ฟัง และสถานภาพของคู่สนทนามีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการปฏิสัมพันธ์ของผู้พูดภาษาไทย (Panpothong, 1999; วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, 2537; จีรรัตน์ เพชรรัตน์โมรา, 2544; เพชรภรณ์ เอ็มอักษร, 2549; สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์, 2549 ฯลฯ)

นอกจากนี้ ปัจจัยเรื่องความสนิทสนมของคู่สนทนา ก็เป็นอีกสมมติฐานหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ดังที่ Pongsapich (1998), สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครการ (2522), สุพัตรา สุภาพ (2529), นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) ฯลฯ ชี้ว่าคนไทยจะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่สนิทและไม่สนิทแตกต่างกัน รวมถึง การปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสาร เช่นเดียวกับ Palakomkul (1972), Panpothong (1999), วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2537), รุ่งอรุณ ใจเชื้อ (2549) ฯลฯ ที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเรื่องความสนิทของคู่สนทนามีผลต่อกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการสื่อสาร

¹ ผู้วิจัยเรียก "making correction" ว่า "การแก้ความเข้าใจผิด" ตาม ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547), ปราณี โหมตศิริ (2548), สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2561) และ รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2563)

เช่นเดียวกับสมมติฐานที่ว่าปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูดที่มีความสัมพันธ์กับกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ดังผลการวิจัยที่ศึกษาการสื่อสารของผู้พูดภาษาไทย เช่น ทศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541), จีรัตน์ เพชรรัตน์โมรา (2544), เพชรภรณ์ เอมอักษร และรุ่งอรุณ ใจชื่อ (2549), สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2549), ทัดดาว รักมาก (2560), รัมภ์รดา กองช้าง (2560), พรหมมินทร์ ประไพพงษ์ (2562) ฯลฯ ซึ่งให้เห็นว่าปัจจัยเรื่องสถานการณ์การสนทนาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการปฏิสัมพันธ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดในภาษาไทยพบจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1) งานวิจัยของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการกล่าวแย้งในภาษาไทยของผู้ที่มีสถานภาพต่างกันและความสัมพันธ์ของการกล่าวแย้งของผู้ที่มีสถานภาพต่างกับสถานการณ์การมีและไม่มีบุคคลที่สาม โดยแบ่งการกล่าวแย้งเป็นการกล่าวแย้งเมื่อคู่สนทนากล่าวผิดและการกล่าวแย้งเมื่อมีความเห็นต่างกับคู่สนทนา 2) งานวิจัยของ ปราณี โหมตศิริ (2548) งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการแก้ความเข้าใจผิดของผู้พูดคนไทยและผู้พูดคนอเมริกันในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ข้ามวัฒนธรรม รวมถึงศึกษาผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษา 3) งานวิจัยของ สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2561) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการแก้ความเข้าใจผิดของคู่สนทนา และข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการแก้ความเข้าใจผิดของคู่สนทนาตามแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics) และ 4) งานวิจัยของ รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2563) ที่มีเป้าหมายในการศึกษาการกล่าวแย้งตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษาซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนาจากผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน ผู้พูดภาษาไทยและผู้พูดภาษาจีน และนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาและเปรียบเทียบ โดยใช้วิธีการทางสถิติ พร้อมทั้งวิเคราะห์การถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดข้างต้น อาจกล่าวได้ว่ายังไม่พบงานวิจัยใดที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องสถานการณ์ภาพและความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม และสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูดโดยตรง ยกเว้นงานวิจัยของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) ที่ศึกษาการแก้ความเข้าใจผิดจากคู่ความสัมพันธ์อาจารย์กับนิสิตนักศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาฯ กับปัจจัยเรื่องสถานการณ์การมีหรือไม่มีบุคคลที่สาม แต่ยังไม่ได้ศึกษาการแก้ความเข้าใจผิดจากคู่ความสัมพันธ์อื่น เช่น หัวหน้างานกับลูกน้อง เพื่อนร่วมงานกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมชั้นเรียนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ฯลฯ รวมถึงงานวิจัยของ สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2561) ที่ศึกษากลวิธีการแก้ความเข้าใจผิดของผู้พูดภาษาไทยและข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจก็ได้สรุปผลการวิจัยให้เห็นเพียงบางส่วนว่าปัจจัยเรื่องบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้พูดและผู้ฟังเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง อีกทั้งงานวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้กำหนดสถานการณ์ในแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างต้องเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการแก้ความเข้าใจผิดของคู่สนทนาที่มีสถานภาพ และความสนิทสนมต่างกัน

ดังนั้น ในบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องสถานการณ์ภาพ และความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม และสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด โดยมีคำถามการวิจัยว่าผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาใดบ้างในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง และปัจจัยเรื่องสถานการณ์ภาพและความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม และสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผล หรือไม่มีผลต่อผู้พูดมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องสถานภาพ และความสนิทสนมของคู่สนทนา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มี หรือไม่มีบุคคลที่สาม และสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้พูดภาษาไทยส่วนใหญ่มักเลือกใช้ทฤษฎีทางภาษาแบบอ้อมมากกว่าทฤษฎีทางภาษาแบบตรงในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง
2. ปัจจัยเรื่องสถานภาพและความสนิทสนมของคู่สนทนามีความสัมพันธ์กับทฤษฎีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง
3. ปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มี หรือไม่มีบุคคลที่สามและสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูดมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้แนวคิดวัจนกรรม (Speech Act) ในการกำหนดเงื่อนไขของวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิด โดยมีรายละเอียดดังนี้ Austin (1962) นักปรัชญากลุ่มเจตนานิยม กล่าวไว้ว่าการใช้ภาษาในการสื่อสารนั้น เราได้ใช้ถ้อยคำเพื่อสื่อความ หรือบอกว่าเป็นจริง หรือเท็จเท่านั้น แต่ยังใช้เพื่อให้เกิดการกระทำต่าง ๆ อีกด้วย การกล่าวถ้อยคำหนึ่ง ๆ ผู้พูดได้กระทำ 3 สิ่งด้วยกัน คือ 1) การกล่าวถ้อยคำ (Locutionary Act) 2) การแสดงเจตนา (Illocutionary act) และ 3) การก่อให้เกิดผลแก่ผู้ฟัง (Perlocutionary Act) การศึกษาภาษาของออสตินมักจะเน้นภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ตายตัว ต่อมา Searle (1969) ได้นำแนวคิดนี้มาพัฒนาให้เป็นระบบและเน้นการศึกษาภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน Searle เชื่อว่าการกล่าวถ้อยคำหนึ่ง ๆ ของผู้พูดแสดงถึงเจตนาของผู้พูด ด้วยเจตนาตัวเองที่เป็นส่วนสำคัญของวัจนกรรม และได้กล่าวถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดวัจนกรรมไว้ 3 ประการ คือ 1) การกล่าวถ้อยคำ (Utterance Acts) 2) การนำเสนอความ (Propositional Acts) และ 3) การแสดงเจตนา (Illocutionary acts) นอกจากนี้ Searle ยังได้กำหนดเงื่อนไขในการแสดงวัจนกรรมต่าง ๆ ไว้² 4 ประการ คือ

1. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความ (Propositional Content) คือ รายละเอียดที่เป็นเนื้อหาของถ้อยคำนั้น
 2. เงื่อนไขอันเป็นปัจจัยพื้นฐาน (Preparatory Precondition) คือ เงื่อนไขเบื้องต้นเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อที่ผู้พูดและผู้ฟังจะต้องมีมาก่อน
 3. เงื่อนไขความจริงใจ (Sincerity Condition) คือ เจตนาที่แท้จริงของผู้พูดที่ต้องการสื่ออะไร หรือมีความรู้สึกอย่างไรในการกล่าวถ้อยคำนั้น
 4. เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ (Essential Condition) คือ การสื่อเจตนาที่ต้องการให้เกิดการกระทำอะไรขึ้น
- วัจนกรรมแต่ละประเภทจะมีเงื่อนไขทั้งสี่ประการข้างต้น แตกต่างกันว่ารายละเอียด เนื่องจากธรรมชาติของวัจนกรรมแต่ละประเภทนั้นต่างกัน นอกจากนี้ Searle ยังได้แบ่งวัจนกรรมไว้ 5 กลุ่ม คือ
1. Representatives คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองกับความจริงของถ้อยคำที่พูด เช่น การแจ้งให้ทราบ การบอกกล่าว การสรุป เป็นต้น
 2. Directives คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การขอร้อง การสั่ง

² ผู้วิจัยเรียกเงื่อนไขวัจนกรรมแต่ละข้อตาม ฌีร์พอร์ พานโพธิ์ทอง (2555)

3. Commissives คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การขู่ การเสนอ

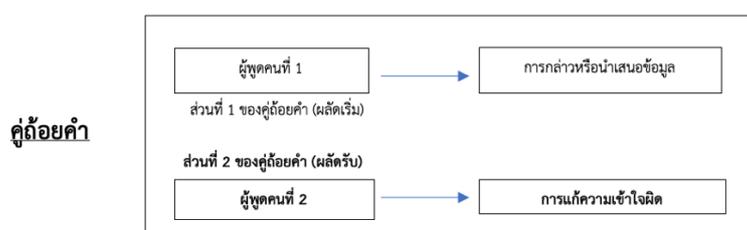
4. Expressives คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงภาวะเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก เช่น การขอบคุณ การขอโทษ การแสดงความยินดี

5. Declarations คือ วัจนกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยทันทีที่เกี่ยวกับสถาบัน ผู้กระทำต้องเป็นบุคคลที่เหมาะสม เช่น การประกาศสงคราม การล้างบาป การไล่ออกจากงาน

ทั้งนี้ Searle ไม่ได้กล่าวถึงเงื่อนไขวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดไว้อย่างชัดเจน แต่ในที่นี้ผู้วิจัยได้กำหนดเงื่อนไขวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดตามแนวคิดของ Searle (1969 อ้างถึงใน ปวีณา วัชรสุวรรณ, 2547; ปราณี โหมตศิริ, 2548) ดังนี้

1. เงื่อนไขที่เกี่ยวกับเนื้อความ เป็นเนื้อความใด ๆ ที่ไม่เป็นในทางคล้อยตามสิ่งที่ผู้ฟังพูดถึง
2. เงื่อนไขอันเป็นปัจจัยพื้นฐาน มี 2 ข้อ คือ 1) ผู้พูดมีความคิดอื่นที่เชื่อว่าถูกต้องกว่าสิ่งที่ผู้ฟังพูดถึง 2) ยังไม่มีข้อสรุปว่าสิ่งที่ผู้ฟังพูดนั้นถูกต้องแน่นอนแล้ว
3. เงื่อนไขความจริงใจ ผู้พูดต้องการแก้ไขความเข้าใจผิดในสิ่งที่ผู้ฟังพูดหรือกล่าว
4. เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นความพยายามที่จะแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังแก้ไขคำพูด

เมื่อพิจารณา “การแก้ความเข้าใจผิด” อาจอธิบายได้ว่า “การแก้ความเข้าใจผิดของคุณสนทนา” เป็นผลัด (Turn) รับ โดยมี “การกล่าวหรือนำเสนอข้อมูล” เป็นผลัด (Turn) เริ่ม ในคู่ถ้อย “การกล่าวหรือนำเสนอข้อมูล-การแก้ความเข้าใจผิด” ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 คู่ถ้อยคำ “การกล่าว หรือนำเสนอข้อมูล-การแก้ความเข้าใจผิด”

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในบทความวิจัย

1. วัจนกรรม หมายถึง การกระทำโดยใช้คำพูด ที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการกระทำ หรือวัจนกรรมนั้น (Searle, 1969)
2. ถ้อยคำ หมายถึง ส่วนหนึ่งของการพูดในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และเป็นส่วนที่อยู่ระหว่างจังหวะหยุดในการพูดนั้น (Hurford & Heasley, 1983)

3. วัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิด ผู้วิจัยให้นิยามคำว่า “วัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิด” ตามแนวคิดเรื่องเงื่อนไขวัจนกรรมของ Searle (1969 อ้างถึงใน ปวีณา วัชรสุวรรณ, 2547; ปราณี โหมตศิริ, 2548; รัตติกาล ศรีพันธ์วรสกุล และ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2563) ดังนี้

- 1) เงื่อนไขที่เกี่ยวกับเนื้อความ เป็นเนื้อความใด ๆ ที่ไม่เป็นในทางคล้อยตามสิ่งที่ผู้ฟังพูดถึง
 - 2) เงื่อนไขอันเป็นปัจจัยพื้นฐาน มี 2 ข้อ คือ (1) ผู้พูดมีความคิดอื่นที่เชื่อว่าถูกต้องกว่าสิ่งที่ผู้ฟังพูดถึง (2) ยังไม่มีข้อสรุปว่าสิ่งที่ผู้ฟังพูดนั้นถูกต้องแน่นอนแล้ว
 - 3) เงื่อนไขความจริงใจ ผู้พูดต้องการแก้ไขความเข้าใจผิดในสิ่งที่ผู้ฟังพูดหรือกล่าว
 - 4) เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ เป็นความพยายามที่จะแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังแก้ไขคำพูด
- เมื่อพิจารณา “การแก้ความเข้าใจผิด” อาจอธิบายได้ว่า “การแก้ความเข้าใจผิดของคุณสนทนา” เป็นผลัด (turn) รับ โดยมี “การกล่าวหรือนำเสนอข้อมูล” เป็นผลัด (Turn) เริ่ม ในคู่ถ้อย “การกล่าว หรือนำเสนอข้อมูล-การแก้ความเข้าใจผิด” (ดังแผนภาพที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ “แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์”)

4. กลวิธีทางภาษาในบทความวิจัยนี้ หมายถึง วิธีการทางภาษาที่ผู้พูดใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาการแก้ความเข้าใจผิดที่เป็นกลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมดังกล่าวเท่านั้น โดยไม่ศึกษา “การแก้ความเข้าใจผิดโดยการทำเฉย ๆ” หรือ “การแก้ความเข้าใจผิดโดยใช้วิธีอื่น”
2. ปัจจัยที่ผู้วิจัยศึกษา ได้แก่ ปัจจัยเรื่องสถานภาพและความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มี หรือไม่มีบุคคลที่สาม และสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยด้วยเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling)³ โดยกลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้พูดที่เป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และบุคคลที่ทำงานแล้วจำนวน 400 คน แบ่งเป็นเพศชาย 200 คน (แบ่งเป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเพศชายจำนวน 100 คน และบุคคลที่ทำงานแล้วเพศชายจำนวน 100 คน) และ เพศหญิง 200 คน (แบ่งเป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเพศหญิงจำนวน 100 คน และบุคคลที่ทำงานแล้วเพศหญิงจำนวน 100 คน)
4. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion Task; WDCT)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **สำรวจและศึกษาเอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง** ผู้วิจัยแบ่งการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดวัจนกรรม (ดังได้กล่าวแล้วในหัวข้อ “แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์”) และ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่งานวิจัยที่ศึกษาวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดในภาษาไทย (ดังได้กล่าวแล้วในหัวข้อ “บทนำ”)

2. **เก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion Task; WDCT) ในการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในภาษาไทย และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมดังกล่าวกับปัจจัยเรื่องสถานภาพและความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มี หรือไม่มีบุคคลที่สาม และสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด ทั้งนี้ ในสาขาวิชาปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ยอมรับว่าการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเติมเต็มบทสนทนาชนิดให้เขียนตอบ (Written Discourse Completion Task; WDCT) เป็นวิธีการที่เหมาะสมโดยเฉพาะหากต้องการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Panpothong, 1999; จีร์รัตน์ เพชรรัตน์โมรา, 2544; ปวีณา วัชรสุวรรณ, 2547; ปราณี โหมตศิริ, 2548; สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์, 2549; สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์, 2561; รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2563)

การกำหนดสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่ใช้ในแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์และได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่อง “กลวิธีการกล่าวแย้งในภาษาไทย: กรณีครูกับนักเรียน” ของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2549) งานวิจัยเรื่อง “การแก้ความเข้าใจผิดของผู้พูดคนไทยและอเมริกัน: การศึกษาแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ข้ามวัฒนธรรมและภาษาในระหว่าง” ของ ปราณี โหมตศิริ (2548) และงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวาจนกรรมการแสดงความเห็นแย้งของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษา: กรณีศึกษานักศึกษาชาวจีนจากมณฑล ยูนนานและกวางสี” ของรดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2563) แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนละ 6 สถานการณ์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 สถานการณ์ มีรายละเอียดต่อไปนี้

³ การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งหน่วยตัวอย่างประชากรที่เปิดโอกาสให้ประชากรทุกหน่วยมีสิทธิ์ได้รับการเลือกเท่า ๆ กัน โดยมีบัญชีรายชื่อของประชากรทุกหน่วยแล้วทำการจับสลาก หรือใช้ตารางเลขสุ่ม (Random Number Table) จนได้กลุ่มตัวอย่างประชากรครบตามต้องการ (สุภมาศ อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญญานุวัฒน์, 2557)

ส่วนที่ 1 สถานการณ์การสนทนาที่มีบุคคลที่สาม

ก. การแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังที่มีผลต่อผู้พูด

- 1) เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สาม อาจารย์/หัวหน้างานของท่านกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดท่านเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 2) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สามเพื่อนร่วมชั้นเรียน/เพื่อนร่วมงานกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดท่านเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 3) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สาม เพื่อนร่วมชั้นเรียนที่สนิทสนม/เพื่อนร่วมงานที่สนิทสนมกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดท่านเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร

ข. การแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังที่ไม่มีผลต่อผู้พูด

- 1) เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สาม อาจารย์/หัวหน้างานกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดบุคคลท่านหนึ่งเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 2) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สามเพื่อนร่วมชั้นเรียน/เพื่อนร่วมงานกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดบุคคลท่านหนึ่งเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 3) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สามเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่สนิทสนม/เพื่อนร่วมงานที่สนิทสนมกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดบุคคลท่านหนึ่งเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร

ส่วนที่ 2 สถานการณ์การสนทนาที่ไม่มีบุคคลที่สาม

ก. การแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังที่มีผลต่อผู้พูด

- 1) เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีบุคคลที่สาม อาจารย์/หัวหน้างานกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดท่านเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 2) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีบุคคลที่สามเพื่อนร่วมชั้นเรียน/เพื่อนร่วมงานกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดท่านเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 3) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีบุคคลที่สามเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่สนิทสนม/เพื่อนร่วมงานที่สนิทสนมกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดท่านเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร

ข. การแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังที่ไม่มีผลต่อผู้พูด

- 1) เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีบุคคลที่สาม อาจารย์/หัวหน้างานกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดบุคคลท่านหนึ่งเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 2) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีบุคคลที่สามเพื่อนร่วมชั้นเรียน/เพื่อนร่วมงานกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดบุคคลท่านหนึ่งเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร
- 3) เมื่อท่านอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีบุคคลที่สามเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่สนิทสนม/เพื่อนร่วมงานที่สนิทสนมกำลังสนทนากับท่าน และกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดบุคคลท่านหนึ่งเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร

ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับการเก็บกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีบุคคลที่สาม อาจารย์/หัวหน้างานของท่านกำลังสนทนากับท่านและกล่าวถึงวันนัดที่เขยนัดท่านเพื่อคุยธุระสำคัญผิด ท่านจะทำอย่างไร

- แก้ความเข้าใจผิดของอาจารย์/หัวหน้างานของท่านโดยพูดว่า.....
- ทำเฉย ๆ เพราะ.....
- ใช้วิธีอื่น คือ

3. วิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ผู้วิจัยจะได้นำคำตอบที่เป็น“ถ้อยคำ” (Utterance) มาวิเคราะห์โดยพิจารณาจาก 1) การเว้นวรรคของผู้ตอบแบบสอบถามแทนจังหวะหยุดระหว่างถ้อยคำ และ 2) เนื้อความที่สมบูรณ์ของแต่ละถ้อยคำ ส่วนการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยจะได้นำถ้อยคำดังกล่าวมาวิเคราะห์ว่าเป็นกลวิธีทางภาษาแบบใด โดยพิจารณาทั้งจากรูปภาษาและเนื้อหาของถ้อยคำ อีกทั้งพิจารณาว่ากลวิธีทางภาษาที่ได้มีวัตถุประสงค์อย่างไรในการสื่อสาร

ขณะที่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องสถานภาพและความสนิทสนมของคู่สนทนา และปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สามและสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณค่าทางสถิติแบบ T-test for Correlate Samples ผ่านโปรแกรมการคำนวณสำเร็จรูป ทั้งนี้การคำนวณค่าทางสถิติแบบ T-test for Correlate Samples เป็นวิธีการคำนวณวิธีการหนึ่งที่ได้รับค่าน่าเชื่อถือและการยอมรับเมื่อต้องการคำนวณเปรียบเทียบค่าทางสถิติที่มีตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปรขึ้นไป (ชาญวิทย์ เยาวฤทธา, 2554)

4. เรียบเรียงผลการวิจัย

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังแบ่งออกเป็น 2 กลวิธีใหญ่ เรียงลำดับตามความถี่การปรากฏจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (จำแนกออกเป็น 9 กลวิธีย่อย) คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 84.06 และ 2) กลวิธีทางภาษาแบบตรง (จำแนกออกเป็น 3 กลวิธีย่อย) คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 15.94 โดยแต่ละกลวิธีทางภาษาข้างต้นมีรายละเอียดของกลวิธีย่อย ดังนี้

1.1 กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม ในบทความวิจัยนี้ หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจเจตนาที่จะแก้ความเข้าใจผิดโดยมีการตกแต่งถ้อยคำ และ/หรือใช้ถ้อยคำที่ต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจเจตนาของผู้พูด จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อมในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดจำแนกออกเป็น 9 กลวิธีย่อย ดังนี้

1.1.1 การแสดงความสงสัยหรือประหลาดใจ

-เราสงสัยว่ามันจะเป็นวันอังคารนะ (1)

จากตัวอย่างที่ (1) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงความสงสัย หรือประหลาดใจ โดยปรากฏคำกริยา “สงสัย” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.2 การแสดงการถาม

-มึงดูวันแน่แล้วใช่ไหม... (2)

จากตัวอย่างที่ (2) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงการถามโดยปรากฏคำบอกการถาม “ใช่ไหม” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.3 การแสดงความลังเลหรือไม่แน่ใจ

-หนูไม่แน่ใจว่าเป็นวันศุกร์ค่ะครู (3)

จากตัวอย่างที่ (3) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงความลังเล หรือไม่แน่ใจ โดยปรากฏคำกริยา “ไม่แน่ใจ” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.4 การเสนอให้บทวนสิ่งที่กล่าวถึง

-เธอลองคิดให้ดีๆ ก่อนว่าเป็นวันจันทร์ หรือเปล่าที่นัดพี่เขาไว้ (4)

จากตัวอย่างที่ (4) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการเสนอให้ทบทวนสิ่งที่พูด หรือกล่าวถึงโดยปรากฏคำช่วยหน้ากริยา “ลอง” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.5 การเสนอให้ถามบุคคลอื่น

-**ชั้นอยากให้**ถาม (เอ่ยชื่อเพื่อนคนหนึ่ง) อีกทีดีกว่าว่าวันนัดคือพุธหน้า (5)

จากตัวอย่างที่ (5) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการเสนอให้ถามบุคคลอื่น โดยปรากฏคำกริยา “อยากให้” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) และชื่อเพื่อนของผู้ฟัง ในถ้อยคำที่ขีดเส้นใต้) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.6 การเปลี่ยนประเด็นการพูดเพื่อแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

-**หนูนัด (เอ่ยชื่อคนที่เจ้านายนัด) ไว้วันพฤหัสบดี**ค่ะบอส (เปลี่ยนประเด็นใหม่) (6)

จากตัวอย่างที่ (6) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการเปลี่ยนประเด็นการพูดเพื่อแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง โดยกลุ่มตัวอย่างใช้ถ้อยคำบอกตัวเองนัดกับบุคคลที่ผู้ฟังนัดไว้ในวันพฤหัสบดี (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) เพื่อแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.7 การขออนุญาตแก้ความเข้าใจผิด

-**ผมขออนุญาต**แจ้งนายว่านายนัดคุณ (เอ่ยชื่อคนที่เจ้านายนัด) วันพุธเช้าครับ (7)

จากตัวอย่างที่ (7) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการขออนุญาตแก้ความเข้าใจผิดโดยปรากฏคำกริยา “ขออนุญาต” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.8 การแสดงการขอโทษที่แก้ความเข้าใจผิด

-**ชั้นขอโทษ**แทนะ แก่เข้าใจผิดแล้วว่าเป็นวันจันทร์ (8)

จากตัวอย่างที่ (8) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงการขอโทษที่แก้ความเข้าใจผิด โดยปรากฏคำกริยา “ขอโทษ” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.1.9 การแสดงว่าไม่ตั้งใจที่จะแก้ความเข้าใจผิด

-**หนูไม่ได้ตั้งใจ**จะแจ้งอาจารย์นะคะคือว่าวันที่อาจารย์นัด (เอ่ยชื่ออาจารย์อีกท่านหนึ่ง) คือวันอังคารค่ะ (9)

จากตัวอย่างที่ (9) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงว่าไม่ตั้งใจที่จะแก้ความเข้าใจผิดโดยปรากฏคำกริยา “ไม่ได้ตั้งใจ” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.2 กลวิธีทางภาษาแบบตรง ในบทความวิจัยนี้ หมายถึง กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดใช้เพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจเจตนาที่จะแก้ความเข้าใจผิดโดยตรงไปตรงมา และ/หรือทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องตีความ จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรงในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดจำแนกออกเป็น 3 กลวิธีย่อยดังนี้

1.2.1 การบอกว่าเข้าใจผิด หรือไม่ถูกต้อง

-**มึงเข้าใจผิดแล้ว** วันที่มึงนัด (เอ่ยชื่อเพื่อน) คือศุกร์หน้า (10)

จากตัวอย่างที่ (10) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการบอกว่าเข้าใจผิดหรือไม่ถูกต้องโดยปรากฏคำกริยา “เข้าใจผิด” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.2.2 การบอกข้อมูลที่ถูกต้อง

-**เจ้านายนัด (เอ่ยชื่อเพื่อนเจ้านาย) วันพุธ**ค่ะ ไม่ใช่วันจันทร์ (11)

จากตัวอย่างที่ (11) กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการบอกข้อมูลที่ถูกต้องโดยปรากฏถ้อยคำว่าวันที่ผู้ฟังนัดบุคคลที่นัดคือวันพุธ ไม่ใช่วันจันทร์ (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

1.2.3 การแสดงการตำหนิที่ผู้ฟังเข้าใจผิด หรือไม่ถูกต้อง

-**เธอนั่นซี้ลิม**จริง ๆ เธอนัดที่เค้าวันอังคารยะ (12)

จากตัวอย่างที่ (12) จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงการตำหนิที่ผู้ฟังเข้าใจผิดหรือไม่ถูกต้องโดยปรากฏคำกริยา “ซี้ลิม” (ในถ้อยคำที่พิมพ์ตัวหนา) ในวignกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังที่มีสถานภาพสูงกว่าตน กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 81.83) มากกว่าการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 18.17) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ขณะที่เมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังที่มีสถานภาพเท่ากับตน กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 41.57) ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับกลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 54.83) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยเรื่องสถานภาพของกลุ่มสนทนา มีผลต่อความถี่ของการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในภาษาไทย กล่าวคือ ค่า p ของกลวิธีทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.03 ($P=0.03$) ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($P<0.05$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panpothong (1999), จีรรัตน์ เพชรรัตน์โมรา (2544), ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547), ปราณี โหมคศิริ (2548), เพชรภรณ์ เอ็มอักษร (2549), สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2549) และ สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2561) ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยเรื่องสถานภาพของกลุ่มสนทนา และพบว่าปัจจัยเรื่องสถานภาพของกลุ่มสนทนา มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการปฏิสัมพันธ์ในภาษาไทย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องความสนิทสนมของกลุ่มสนทนา แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความถี่ (ร้อยละ) ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังที่ไม่สนิทสนม และสนิทสนมกับผู้พูด

กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง	ผู้ฟังที่มีสถานภาพเท่ากับผู้พูดและไม่สนิทสนมกับผู้พูด (ร้อยละ)	ผู้ฟังที่มีสถานภาพเท่ากับผู้พูดและสนิทสนมกับผู้พูด (ร้อยละ)
1. กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม	75.84	40.86
2. กลวิธีทางภาษาแบบตรง	21.46	59.14
รวม	100.00	100.00

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังที่มีสถานภาพเท่ากันและไม่สนิทสนมกับตน กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 75.84) มากกว่าการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 21.46) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังที่มีสถานภาพเท่ากัน และสนิทสนมกับตน กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 40.86) ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับกลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 59.14) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยเรื่องความสนิทสนมของกลุ่มสนทนา มีผลต่อความถี่ของการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในภาษาไทย กล่าวคือ ค่า p ของกลวิธีทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.04 ($P=0.04$) ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($P<0.05$) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยเรื่องความสนิทสนมของกลุ่มสนทนา และพบว่า ปัจจัยเรื่องความสนิทสนมของกลุ่มสนทนา มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในการปฏิสัมพันธ์ (Palakornkul, 1972; Panpothong, 1999; วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, 2537; รุ่งอรุณใจชื่อ, 2549; สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์, 2561)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความถี่ (ร้อยละ) ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่กลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม

สถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สาม	สถานการณ์ที่มีบุคคลที่สาม (ร้อยละ)	สถานการณ์ที่ไม่มีบุคคลที่สาม (ร้อยละ)
กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง		
1. กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม	79.85	51.84
2. กลวิธีทางภาษาแบบตรง	20.15	48.16
รวม	100.00	100.00

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังในสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีบุคคลที่สาม กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 79.85) มากกว่าการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 20.15) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ขณะที่เมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังในสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่ไม่มีบุคคลที่สาม กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 51.84) ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับกลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 48.16) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

ผลการวิเคราะห์ พบว่าปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สามมีผลต่อความถี่ของการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในภาษาไทย กล่าวคือ ค่า p ของกลวิธีทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.039 ($P=0.039$) ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($P<0.05$) สอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) และสิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2561) ที่ศึกษาการกล่าวแย้งและการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องสถานการณ์การสนทนาที่มี หรือไม่มีบุคคลที่สาม พบว่า ปัจจัยเรื่องสถานการณ์การสนทนาที่มี หรือไม่มีบุคคลที่สามมีผลต่อการกล่าวแย้งและการแก้ความเข้าใจผิดของผู้พูดภาษาไทย

5. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังกับปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความถี่ (ร้อยละ) ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่กลุ่มตัวอย่างผู้พูดภาษาไทยใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด

สถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด	สถานการณ์ที่มีผลต่อผู้พูด (ร้อยละ)	สถานการณ์ที่ไม่มีผลต่อผู้พูด (ร้อยละ)
กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง		
1. กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม	70.27	51.01
2. กลวิธีทางภาษาแบบตรง	29.73	48.99
รวม	100.00	100.00

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังในสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลต่อผู้พูด กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 70.27) มากกว่าการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 29.73) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง ขณะที่เมื่อกลุ่มตัวอย่างปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังในสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่ไม่มีผลต่อผู้พูด กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อม (ร้อยละ 51.01) ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับกลวิธีทางภาษาแบบตรง (ร้อยละ 48.99) ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟัง

ผลการวิเคราะห์ พบว่าปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูดมีผลต่อความถี่ของการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังในภาษาไทย กล่าวคือ ค่า p ของกลวิธีทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.04

($P=0.04$) ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($P<0.05$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541), จีร์รัตน์ เพชรรัตน์โมรา (2544), ปราณี โหมตศิริ (2548), เพชรรัตน์ เอมอักษร (2549), รุ่งอรุณใจเชื้อ (2549), สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2549), ทัดดาว รักมาก (2560), รัมภ์รดา กองช้าง (2560), สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2561) และ พรหมมินทร์ ประไพพงษ์ (2562) ที่ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ของผู้พูดภาษาไทยและพบว่าปัจจัยเรื่องสถานการณ์การสนทนาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงในการปฏิสัมพันธ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยที่พบว่าผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อมถึงอัตราส่วนร้อยละ 84.06 มากกว่ากลวิธีทางภาษาแบบตรงที่ปรากฏเพียงอัตราส่วนร้อยละ 15.94 ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดสอดคล้องกับคนในสังคมที่เห็นว่าการแก้ความเข้าใจผิดหรือการกล่าวแย้งเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง เช่น ในสังคมญี่ปุ่นเห็นว่าการกล่าวแย้งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่สามารถทำลายความกลมเกลียวของคนในสังคม อีกทั้ง เป็นการไม่เกียรติ หรือยอมรับคู่สนทนา ดังนั้น คนญี่ปุ่นจึงมักจะแสดงปฏิสัมพันธ์การกล่าวแย้งแบบอ้อมค้อมมากกว่าการกล่าวแบบตรงไปตรงมา (Wetzel, 1988) เช่นเดียวกับคนในหมู่เกาะโรตี (Rote Island) เป็นหมู่เกาะทางตะวันออกของประเทศอินโดนีเซียที่ชอบแสดงความเห็นแย้งแบบอ้อมๆ เพราะเห็นว่าการกล่าวแย้งคู่สนทนาจะมีผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์แบบลำดับชั้นซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่คนในสังคมให้ความสำคัญ (Fox, 1974) หรือในสังคมของชาวแคนาดาที่พูดภาษาฝรั่งเศส (Canadian French) มักไม่ชอบแสดงการกล่าวแย้ง เพราะเชื่อว่าการกล่าวแย้งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาเว้นแต่คู่สนทนาที่สนิทสนมกันมากเท่านั้น อีกทั้ง ในงานวิจัยของ Kuo (1992), Zhu (2014), Song (1994) และ Kim (2013) ที่ศึกษาการแสดงความคิดเห็นแย้งของคนจีนได้หวั่นใจแผ่นดินใหญ่ และเกาหลี ตามลำดับ พบว่าคนทั้ง 3 วัฒนธรรมมักเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรงมากกว่ากลวิธีตรง (ปวีณา วัชรสุวรรณ, 2547; ปราณี โหมตศิริ, 2548; สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์, 2558; รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2563)

ขณะที่ในบางสังคมเห็นว่าการแก้ความเข้าใจผิด หรือการกล่าวแย้งเป็นการแสดงความสามารถของผู้พูด เช่น ในสังคมชาวยิวของเมืองฟิลาเดเฟียที่มักจะแสดงการโต้แย้งกับคู่สนทนาอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน และไม่ถือว่าการกล่าวแย้งเป็นการแสดงความดื้อรั้นหยาบคาย หรือขบถทะเลาะวิวาทดังที่คนในบางวัฒนธรรมมอง เพราะชาวยิวถือว่าการกล่าวแย้งเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์ระหว่างคู่สนทนา (Shiffirin, 1984) สอดคล้องกับที่ Katriel (1986) ศึกษาการแสดงความคิดเห็นแย้งของคนอิสราเอล และพบว่าคนในวัฒนธรรมดังกล่าวชอบกล่าวแย้งแบบตรงไปตรงมามากกว่าการกล่าวแย้งแบบอ้อมค้อม เนื่องจากเห็นว่าการกล่าวแย้งแบบตรงไปตรงมาเป็น การแสดงความมีวิาทศิลป์และลีลาการใช้ภาษาของผู้พูดหรือในกรณีสังคมของชาวเวเนซุเอลาที่ Garcia (1989) และ Edstrom (2004) พบว่า เมื่อชาวเวเนซุเอลาไม่เห็นด้วยกับคู่สนทนา ชาวเวเนซุเอลามักจะเผชิญหน้าและแสดงการกล่าวแย้งอย่างตรงไปตรงมามากกว่าการแย้งโดยอ้อม เช่นเดียวกับชาวสเปนที่มีลักษณะนิสัยเด่นชัดในเรื่องของความตรงไปตรงมาและเปิดเผย ทำให้ชาวสเปนชอบและสนุกกับการโต้แย้งกับคนอื่นในทุกสถานการณ์ (Hassen & Visconti, 2009) นอกจากนี้ในวัฒนธรรมของคนกรีก คนเยอรมัน คนอังกฤษ และคนอเมริกันยังมีทัศนคติเกี่ยวกับการกล่าวแย้งว่าเป็นการกระทำในทางบวกที่ช่วยแสดงความรู้ความสามารถของผู้พูด ดังนั้น คนกรีกคนเยอรมัน คนอังกฤษ และคนอเมริกันจึงมักจะแสดงการกล่าวแย้งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นระหว่างกันมากกว่าทำให้คู่สนทนาอีกฝ่ายหนึ่งที่ถูกกล่าวแย้งรู้สึกอับอาย (Kakava, 2002; Kothoff, 1993; Atkinson & Drew, 1979; Myers, 1998; Greatbath, 1992; Krainer, 1988; Takashi and Beebe, 1993; Ress-Miller, 2000; Netz, 2013 อ้างถึงใน ปวีณา วัชรสุวรรณ, 2547; ปราณี โหมตศิริ, 2548; สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์, 2558; รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2563)

2. ผลการวิจัยนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดหลากหลายกว่าในงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ศึกษาวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดในภาษาไทย เช่น งานวิจัยของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) และ สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2561) กล่าวคือ ผลการวิจัยในครั้งนี้พบกลวิธีทางภาษาแบบอ้อมจำนวนทั้งสิ้น 9 กลวิธี ขณะที่งานวิจัยของปวีณาพบจำนวนทั้งสิ้น 7 กลวิธี และงานวิจัยของสิทธิธรรมพบจำนวนทั้งสิ้น 6 กลวิธี เช่นเดียวกับกลวิธีทางภาษาแบบตรงที่ผลการวิจัยในครั้งนี้พบจำนวนทั้งสิ้น 3 กลวิธี ขณะที่งานวิจัยของปวีณาและสิทธิธรรมพบจำนวนทั้งสิ้นอย่างละ 2 กลวิธี นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้

พูดภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีทางภาษาทั้งแบบอ้อมและตรงมากกว่ากลวิธีทางภาษาที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ใช้ในผลการวิจัยในงานวิจัยของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) และ สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2561) ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเนื่องมาจากงานวิจัยแต่ละชิ้นเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในระยะเวลาแตกต่างกัน และสถานการณ์ที่ทำให้เลือกตอบในแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีสถานการณ์หลากหลายกว่างานวิจัยก่อนหน้า

3. จากผลการวิจัยพบว่า การที่ผู้พูดภาษาไทยส่วนใหญ่เลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบอ้อมถึงอัตราส่วนร้อยละ 84.06 มากกว่าการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาแบบตรงที่ใช้ในอัตราส่วนร้อยละ 15.94 ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิดของผู้ฟังสอดคล้องกับ ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมเรื่องความเป็นสังคมอิงกลุ่ม (Collectivism) ดังที่ Hofstede (1987) เสนอว่าสังคมที่ดำรงอยู่ในแต่ละวัฒนธรรมอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สังคมแบบอิงกลุ่ม (Collectivism) หรือสังคมที่สมาชิกในสังคมต่างให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันเป็นพวกพ้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ 2) สังคมแบบอิงบุคคล (Individualism) หรือสังคมที่สมาชิกในสังคมมักให้ความสำคัญกับการอยู่อย่างปัจเจก และให้ความสำคัญการอยู่แบบตัวคนเดียวมากกว่าการรวมกลุ่มเป็นพวกพ้อง

การที่สังคมไทยเป็นสังคมแบบอิงกลุ่มสอดคล้องกับทัศนะของ Mulder (1996), Pongsapich (1998), Jandt (2010), ทิตยา สุวรรณชฎ และเฉลียว บุรีภักดี (2527), สุพัตรา สุภาพ (2529), เมตตา วิวัฒนานุกูล (2549), สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2558) และ รดารัตน์ ศรีพันธ์วรกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2563) ที่ชี้ว่าสังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมแบบอิงกลุ่ม กล่าวคือ คนที่อยู่ในสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้จะให้ความสำคัญกับกลุ่มและต้องการการยอมรับจากกลุ่ม เนื่องจากเห็นว่าการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัยกันเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การแสดงพฤติกรรมของคนในสังคมแบบอิงกลุ่มจึงมักจำค้ำถึงความรู้สึกของคนอื่นเป็นสิ่งสำคัญ

4. การที่ผู้พูดภาษาไทยคำนึงถึงปัจจัยเรื่องสถานการณ์และความสนิทสนมของคู่สนทนา รวมถึงสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีหรือไม่มีบุคคลที่สามและสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผลหรือไม่มีผลต่อผู้พูด ดังจะเห็นได้จากค่า p ของกลวิธีทางภาษาทั้งหมดต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($P < 0.05$) ลักษณะดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมเรื่องความเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง (High Context Culture) ทั้งนี้ Evans & Hall (1999) ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมบริบทสูง (High Context Culture) และวัฒนธรรมบริบทต่ำ (Low Context Culture) ว่าวัฒนธรรมบริบทต่ำเป็นวัฒนธรรมที่เชื่อว่าคำพูดเพียงอย่างเดียวสามารถตีความหมายการสื่อสารได้ทั้งหมด โดยไม่ต้องดูความหมายจากท่าทาง การแสดงออกและบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ร่วมด้วย การพูดจาของคนในวัฒนธรรมนี้มักจะพูดตรงไปตรงมาและไม่ค่อยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมเท่าใดนัก ขณะที่วัฒนธรรมบริบทสูงเป็นวัฒนธรรมที่เชื่อว่าคำพูดเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถตีความเจตนาของคู่สนทนาได้ และคนในวัฒนธรรมบริบทสูงมักคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมในการสนทนาทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคู่สนทนาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์แวดล้อม

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยครั้งนี้กับงานวิจัยที่ศึกษาการแก้ความเข้าใจผิดของคู่สนทนาในภาษาไทยของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) และสิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2561) พบว่า ปัจจัยเรื่องสถานการณ์การแก้ความเข้าใจผิดที่มีผล หรือไม่มีผลต่อผู้พูดมีความสัมพันธ์กับกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแก้ความเข้าใจผิด ขณะที่ไม่พบผลการวิจัยดังกล่าวในงานวิจัยของ ปวีณา วัชรสุวรรณ (2547) และ สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2561)

ทั้งนี้ นักวิชาการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา Evans & Hall (1999), Mulder (1996), Pongsapich (1998), สุพัตรา สุภาพ (2529), พัทธวิภา เอื้ออมรวณิช (2547), สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดน์ (2558) และ รดารัตน์ ศรีพันธ์วรกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2563) จัดให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมบริบทสูง กล่าวคือ ในการแก้ความเข้าใจผิด คนไทยไม่ได้คำนึงถึงเฉพาะจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายในการปฏิสัมพันธ์เท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงบริบทของการปฏิสัมพันธ์ด้วย และเชื่อว่าคำพูดเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถตีความหมายการสื่อสารได้ทั้งหมด ต้องดูความหมายจากท่าทาง การแสดงออกและบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ร่วมกัน

การอ้างอิง

- จิรรัตน์ เพชรรัตนโมรา. (2544). การศึกษาการแสดงการขอโทษของผู้พูดที่มีสถานภาพต่างกันในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชาญวิทย์ เขียวฤทธา. (2554). แนวคิดเรื่อง "บุญคุณ" กับวัจนกรรม 3 ชนิดในสังคมไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ทิตยา สุวรรณะชญ และเฉลียว บุรีภักดิ์. (2527). สังคมและวัฒนธรรมไทย: ข้อสังเกตในการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2563). เอกสารคำสอนรายวิชา 2201783 การวิเคราะห์ภาษาไทยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หัตดาว รักมาก. (2560). กลวิธีการตอบการแสดงความไม่พอใจของพนักงานต้อนรับสายการบินภาคพื้นดิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ทัศน์ีย์ เมฆถาวรวัฒนา. (2541). วัจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). สิทธิและความเกรงใจ: วัฒนธรรมความจน. กรุงเทพฯ: แพรว.
- ปราณี โหมคศิริรัฐ. (2548). การแก้ความเข้าใจผิดของผู้พูดคนไทยและอเมริกัน: การศึกษาแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ข้ามวัฒนธรรมและภาษาในระหว่าง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ฉบับไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ปวีณา วัชรสุวรรณ. (2547). กลวิธีการกล่าวแย้งในภาษาไทย: กรณีครูและนักเรียน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พักตร์วิภา เอื้ออมรณิช. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อความเจียมในท้องเรียนของนักศึกษาไทยในระดับอุดมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ฉบับไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- พัทยา สายหู. (2556). ค่านิยมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เพชรภรณ์ เอมอักษร. (2549). กลวิธีการบอกเลิกสัญญาในภาษาไทย: กรณีผู้พูดที่มีสถานภาพต่างกัน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พรหมินทร์ ประไพพงษ์. (2562). วัจนกรรมการขูในภาษาไทย: กรณีคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2549). การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รตารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล และณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2563). การศึกษาวัจนกรรมการแสดงความเห็นแย้งของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์อันตรภาษา: กรณีศึกษานักศึกษาชาวจีนจากมณฑล ยูนนานและกวางสี. วารสารวงษ์, 9(1), 107-118.
- รุ่งอรุณ ใจซื่อ. (2549). วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย: กรณีนิสิตนักศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รัมภ์รดา กองช้าง. (2560). กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย: กรณีคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วีไลวรรณ ชนิษฐานันท์. (2537). กลวิธีความสุภาพของผู้พูดภาษากรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2549). วัจนกรรมการดักเตือนในภาษาไทย : กรณีศึกษาครูกับศิษย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2558). การแสดงความเห็นแย้งในปริจเฉทการสนทนาในภาษาไทยและข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2561). การแก้ความเข้าใจผิดของผู้สนทนาในภาษาไทย : การศึกษาวิถีทางภาษากับข้อคำนึงที่เป็นเหตุจูงใจ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 8(1), 116-127.

- สุนทรีย์ โคมิน และสนิท สมัครการ. (2522). รายงานวิจัยเรื่อง ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย: เครื่องมือในการสำรวจจิต. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2529). สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนาและประเพณี. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2557). สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ: เจริญมั่นคงการพิมพ์.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2541). ภาษาศาสตร์สังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Austin, John L. 1962. *How to do Thing with Word*. New York: Longman.
- Edstom, A. (2004). Expression of disagreement by Venezuelans in conversation: reconsidering the influence of culture. *Journal of pragmatics*, 36, 1499-1518.
- Evans, J. & Hall, S. (1999). *Visual culture: the reader*. London: Thousand Oaks: SAGE Publications in association with the Open University.
- Fox, J, J. (1974). 'Our ancestors spoke in pairs': Rotinese views of language, dialect, and code. In *Bauman, R., Sherzer, J. (Eds.), Explorations in the Ethnography of Speaking*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Garcia, C. (1989). Disagreeing and requesting by Americans and Venezuelans. *Linguistics and Education*, 1, 299-322.
- Hurford, J. R., & Heasley, B. (1983). *Semantics a coursebook*. New York: Cambridge University.
- Hofstede, G. (1987). *Culture's consequences : international differences in work-related values*. Beverly Hills: CA Sage.
- Jandt, F. E. (2010). *An introduction to intercultural communication: Identities in a global community*. Thousand Oaks: CA Sage.
- Katriel, T. (1986). *Talking Straight: Dugri Speech in Israeli Sabra Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kim, M. (2013). Why self-deprecating? Achieving 'oneness' in conversation. *Journal of Pragmatics*, 69, 82-98.
- Kuo, S. (1991). *Conflict and its Management in Chaineese Verbal Interaction: Casual Conversations and Parliamentary Interpellations*. Washington, DC.: Georgetown University,
- Mulder, N. (1996). *Inside Thai societ: An interpretation of everyday life*. Amsterdam: Pepin.
- Palakornkul, A. (1972). *A Socio-linguistic study of pronominal strategy in spoken Bangkok Thai*. Ann Arbor, Mich: University Microfilms International.
- Panpothong, N. (1999). The functions of Metaphor from the Thai Speaker's point of view. *Journal of Thai Language and Literature*, 16(1), 259-268.
- Pongsapich, A (eds). (1998). *Traditional and changing Thai world view*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Schifrin, D. (1984). Jewish argument as sociability. *Language in Society*, 13, 311-355.
- Searle, John R. (1969). *Speech act*. London: Cambridge University Press.
- Song, K. (1994). *An Interactional Sociolinguistic Analysis of Argument Strategies in Korean Conversational Discourse: Negotiating Disagreement and Conflict* (Dissertation-Abstracts-International). Oxford University: New York.
- Wetzel, P, T. (1988). Are "powerless" communication strategies the Japanese norm?. *Language in Society*, 17, 555-564.
- Zhu, H. (2014). Duelling Languages, Duelling Values: Codeswitching in bilingual intergenerational conflict talk in diasporic families. *Journal of Pragmatics* 40(10), 1799-1816.

การศึกษาวิวัฒนาการการออกแบบตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชน

รถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ

A STUDY OF THE EVOLUTION OF PUBLIC TRANSPORT LOGO DESIGN.

LONDON UNDERGROUND, UNITED KINGDOM

คนที่หนึ่ง แสงหิรัญ^{1*}

Khonteeneung Saenghiruna^{1*}

¹ ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์, คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, กรุงเทพฯ

¹Department of Visual Communication Design, Albert Laurence School of Communication Arts
Assumption University, Bangkok

Received: October 29, 2021 Revised: December 8, 2021 Accepted: December 9, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการออกแบบ ช่วงเวลาของการพัฒนาและรูปแบบที่เปลี่ยนไปของตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทั้งนี้ ระบบขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดิน (London Underground) โดยเปิดให้บริการครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1863 นับจนถึงปัจจุบัน 158 ปี ปัจจุบันมีถึง 270 สถานี 11 สาย ซึ่งนอกจากระบบขนส่งที่เป็นต้นแบบให้นานาชาติแล้ว ผู้วิจัยให้ความสนใจและได้ศึกษาในความพิเศษของระบบขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอนในด้านอัตลักษณ์ ที่สร้างปรากฏการณ์ด้านเอกภาพจนกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ นั่นก็คือ ตราสัญลักษณ์ Underground ที่มีการพัฒนารูปแบบอย่างฉลาด และมีแนวคิดที่ลึกซึ้ง สามารถสรุปได้ว่าตราสัญลักษณ์ดังกล่าวได้ใช้หลักการการออกแบบที่มีองค์ประกอบน้อยที่สุด แต่เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงแนวคิดในการใช้สี มีความประณีตในการเลือกใช้ฟอนต์ตัวหนังสือ ที่ประสานได้ลงตัวและตราสัญลักษณ์ Underground นี้ ได้กลายเป็นตัวแทนของระบบขนส่งทั้งหมดของอังกฤษ ขยายพื้นที่ครอบคลุมบริการ สินค้า ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์มากมายของประเทศอังกฤษ จึงนับได้ว่าตราสัญลักษณ์ของระบบขนส่งมวลชนมีประสิทธิภาพและเป็นผลงานการออกแบบที่น่าสนใจและเป็นกรณีศึกษาที่ดียิ่งในการสะท้อนเรื่องราวยาวนานของระบบการขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน เพื่อนำมาใช้ในศึกษาและระบบการออกแบบกราฟิกและตราสัญลักษณ์อื่นต่อไป

คำสำคัญ: กราฟฟิก การออกแบบตราสัญลักษณ์ ประเทศอังกฤษ

*Corresponding author. Tel.: 091 919 4935

Email address: khonteeneungsng@au.edu / pikanesri@gmail.com

Abstract

This article aims to study the evolution of the design period of development and changes in the form of the public transport symbol of the London Underground in the United Kingdom. Since the first establishment from 1863 to present and 158 years of the service, there are now 270 stations and 11 lines. In addition to the transit system, which is a model for many countries, the researcher was interested in studying the peculiarities of the London Underground mass transit system from the perspective of the identity, which creates the phenomenon of unity having become an essential identity of London, England. In other words, it is an underground badge with a cleverly developed style and insightful concept. In conclusion, the logo employs the most negligible but most beneficial design principles, including the idea of subtle color schemes in the choice of harmonious fonts and underground emblems. It has come to represent the entire transport system in the UK. It has expanded its coverage to include services, products, and related products and has been used as a medium for much publicity in England. This is an icon of efficient public transport, an interesting design work, and an excellent case study reflecting the long history of the London Underground. This case study could be used of further study other graphic design systems and emblems.

Keyword: Graphic design, Emblem design, England

บทนำ

ประวัติศาสตร์ความเจริญของระบบขนส่งในกรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ ย้อนไปในปี 1863 มีรถไฟใต้ดินสายแรกของโลกได้กำเนิดขึ้น ซึ่งก็คือ the Metropolitan Railway โดยเปิดให้บริการระหว่างสถานี Paddington และ สถานี Farringdon โดยมีสถานีกลาง ทั้งสิ้น 6 สถานี ระบบขนส่งรถไฟใต้ดินของลอนดอนถูกเรียกว่า TUBE ให้บริการยาวนานต่อเนื่องและเพิ่มจำนวนสถานีกลางเป็น 270 สถานี แบ่งเป็น 11 สาย จากเมืองหลวงไปยังชานเมืองต่าง ๆ (MAYOR OF LONDON, n.d.)

ตราสัญลักษณ์ของรถไฟใต้ดินลอนดอน แห่งราชอาณาจักร เป็นสัญลักษณ์ที่โดดเด่นและสำคัญของอังกฤษ ทั้งนี้ กรอบสี่เหลี่ยมบรรจุรูปร่างวงกลม ได้เป็นการแสดงออกอย่างง่าย โดยที่กรอบสี่เหลี่ยมเป็นตัวแทนของการขนส่งในลักษณะของเส้นตรง ในอุโมงค์รูปร่างกลม แนวทางในการออกแบบนี้ไม่ได้มีอิทธิพลแค่ระบบขนส่งเชิงพาณิชย์ที่ได้รับการยกย่องไปทั่วโลก แต่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอังกฤษที่ชัดเจนจนถึงปัจจุบัน (HOHENADEL, 2013) และเป็นตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับและถูกเลียนแบบมากที่สุด (London Transport Museum, n.d.)

จากลักษณะพิเศษและความน่าสนใจต่อการออกแบบตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ ผู้เขียนจึงศึกษาและเรียบเรียงวิวัฒนาการของตราสัญลักษณ์ของรถไฟใต้ดินลอนดอน เพื่อให้เกิดแนวทางและประโยชน์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ด้านการออกแบบตราสัญลักษณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการออกแบบ ช่วงเวลาของการพัฒนาและรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปของตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ

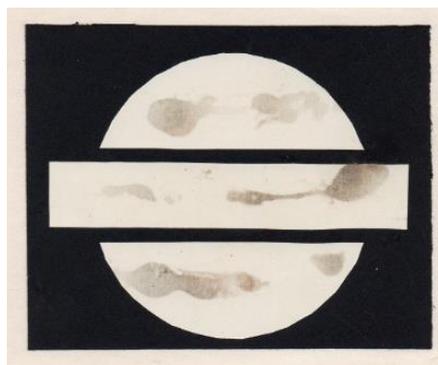
2. เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของตราสัญลักษณ์ที่ส่งผลต่อสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของระบบขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ

วิวัฒนาการออกแบบตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ

การเริ่มต้นของตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอนนั้น มีการออกแบบและใช้ตราสัญลักษณ์ที่มีเพียงแค่ตัวอักษร UNDERGROUND ตั้งแต่ช่วงต้นปี ค.ศ. 1900 จนพัฒนาและใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 1925 ซึ่งเป็นตราสัญลักษณ์ที่คุ้นตาเป็นอย่างดี แรกเริ่มที่ใช้ตราสัญลักษณ์ในปี ค.ศ. 1908 (BBC, 2018) ดังเช่นภาพที่ 1 จะเป็นตราสัญลักษณ์ที่ออกแบบโดยใช้รูปทรงสี่แดง และคาดด้วยแถบสีน้ำเงิน และคำว่า UNDERGROUND ที่ใช้ตัวอักษรไร้เชิง หรือ Sans-Serif และหากเป็นป้ายสถานีของแต่ละสถานีก็จะเปลี่ยนมาใช้แต่ชื่อสถานีเท่านั้น ภาพต้นแบบนั้นได้รับแรงบันดาลใจมาจากดาวเสาร์ ดังเช่นภาพที่ 2 ที่เปรียบวงแหวนดาวเสาร์เหมือนกับการเดินทางที่ไม่มีที่สิ้นสุดของการขนส่งมวลชนในระบบรถไฟใต้ดิน

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์ UNDERGROUND แรกเริ่ม (HOHENADEL, 2013)

ภาพที่ 2 ภาพต้นแบบก่อนที่จะเป็นตราสัญลักษณ์ UNDERGROUND (HOHENADEL, 2013)

ต่อมา นาย Edward Johnston หนึ่งในนักออกแบบ และนักออกแบบตัวอักษรซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการออกแบบตราสัญลักษณ์ใหม่โดยได้พัฒนา และปรับปรุงรูปแบบจากตราสัญลักษณ์เดิม ดังเช่นภาพที่ 3 ทั้งการออกแบบตัวอักษร New Johnston หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าตัวอักษร Underground และได้ใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 1917 โดยปรับให้มีลักษณะวงแหวนสีแดง และแถบสีน้ำเงินคาด ซึ่งมีรูปแบบการวางตัวอักษรคล้ายเคียงกับของเก่าคือ หากเป็นตราสัญลักษณ์แบบทางการก็จะใช้คำว่า UNDERGROUND แต่ถ้าใช้บอกชื่อสถานีก็จะปรับให้ใช้แต่ชื่อสถานีบนตราสัญลักษณ์

เท่านั้น และในปี ค.ศ. 1920 ก็ได้มีการปรับตราสัญลักษณ์ที่เป็นทางการของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินอีกครั้ง โดยปรับให้ตัวอักษร U และ D ให้ตัวใหญ่ขึ้น

ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1930 นาย Charles Holden ก็ได้ออกแบบสถานีรถไฟใต้ดินสำหรับสายเหนือ และสายตะวันตกของสาย Piccadilly โดยใช้ตราสัญลักษณ์ของ UNDERGROUND ติดตั้งกรอบกับวัสดุที่เป็นสัมฤทธิ์ เพื่อให้เข้ากับกรอบรูปสำหรับติดตั้งโปสเตอร์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่จะติดตั้งในสถานี

ในปี ค.ศ. 1933 ขนส่งมวลชนลอนดอน (London Transport) ก็ได้ปรับผังรูปแบบการทำงานในองค์กร ซึ่งเป็นที่มาของการเปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการขนส่งมวลชนลอนดอน (London Passenger Transport Board) หรือเรียกชื่อย่อว่า L.P.T.B. ดังเช่นภาพที่ 4 ซึ่งได้ขยายการทำงานไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรถโดยสารประจำทาง รถราง และรถไฟใต้ดิน จึงได้ปรับเพิ่มคำว่า L.P.T.B. ลงในตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ขององค์กรนี้

ในปี ค.ศ. 1935 นักออกแบบชาวเยอรมัน นาย Hans Schlegler ก็ได้ออกแบบป้ายรถโดยสารประจำทาง โดยใช้รูปแบบของตราสัญลักษณ์ของ UNDERGROUND โดยปรับใช้ด้วยการเปลี่ยนสีของแถบเพื่อบ่งบอกถึงสายต่าง ๆ ของรถไฟใต้ดิน เรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ. 1984 ก็ได้มีการปรับรูปแบบตราสัญลักษณ์ UNDERGROUND ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ในปัจจุบัน คือ เหลือเพียงแต่วงแหวนสีแดง และแถบสีน้ำเงินโดยนาย Henrison นาย Ludlow และนาย Schmidt และในปี ค.ศ. 1987 นาย Wolff Olins ก็ได้นำรูปแบบตราสัญลักษณ์ UNDERGROUND นั้นมาพัฒนารูปแบบต่อ เช่น การเปลี่ยนตราสัญลักษณ์ของป้ายรถโดยสาร ดังเช่นภาพที่ 5 ที่มีการปรับจากวงแหวนสีแดง และแถบสีดำ มาใช้เป็นสีแดงพื้นขาว และสีขาวพื้นแดงเฉพาะป้ายรถโดยสาร และในปี ค.ศ. 2000 ก็ได้มีการเปิดตัวรูปแบบการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่มีการพัฒนารูปแบบใหม่ ดังเช่นภาพที่ 6 โดยใช้แถบสีน้ำเงิน และวงแหวนสีต่าง ๆ เพื่อเป็นแทนสายต่าง ๆ ของสถานีขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน เพื่อให้มีการจดจำได้ง่าย และเป็นระบบมากขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของบริการต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 3 ภาพตราสัญลักษณ์ป้ายรถโดยสารที่ใช้ในปี ค.ศ. 1935 (HOHENADEL, 2013)

ช่วงเวลาของการพัฒนาและรูปแบบที่เปลี่ยนไปของตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ จากวิวัฒนาการข้างต้นสามารถแสดงเป็นตารางสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ช่วงเวลาของการพัฒนาและรูปแบบที่เปลี่ยนไปของตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ

ช่วงเวลา ค.ศ.	ปรากฏการณ์	ภาพประกอบ
1908	รูปแบบของตราสัญลักษณ์ ประกอบด้วย แผ่นวงกลมเคลือบสีแดงและแถบแนวนอนสีน้ำเงิน มีความโดดเด่น และช่วยให้ผู้โดยสารแยกความแตกต่างระหว่างป้ายบริการขนส่งและโฆษณาเชิงพาณิชย์ภายในพื้นที่ใกล้เคียงได้ นอกจากนี้ ตัวแทนจากบริษัทขนส่งยังได้ลงข้อตกลงร่วมกันในการใช้คำว่า “Underground” โดยปรับให้ตัวอักษร U และ D ตัวสุดท้ายให้ตัวใหญ่ขึ้น และได้ถูกปรับใช้ทั้งเครือข่ายระบบขนส่ง รวมถึงป้ายโปสเตอร์และสื่อที่เกี่ยวข้อง	 <p>ป้ายสถานี Westminster station ปี ค . ศ . 1911 (London Transport Museum, n.d.)</p> <p>ตัวอย่างกระบวนการออกแบบที่ได้รับการพัฒนา (1000LOGOS, 2001)</p>
1914	The Metropolitan Railway ได้เปิดตัวรถใต้ดินรุ่นใหม่ และได้ออกแบบป้ายชื่อสถานีด้วยพื้นขายกรอบสีน้ำเงิน บนพื้นสีเหลี่ยมรูปเพชรสีแดง เพื่อใช้กับสื่อประชาสัมพันธ์และตารางเวลา	 <p>ตารางเดินรถ เลขที่ 19 วันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1916 (London Transport Museum, n.d.)</p>
1915	ผู้จัดการฝ่ายประชาสัมพันธ์ของ underground โดย Frank Pick ได้มอบหมาย Edward Johnston ให้ประดิษฐ์อักษรเพื่อใช้ประกอบกับตราสัญลักษณ์และปรับพื้นสีเหลี่ยมรูปเพชรให้เป็นวงกลม แล้วจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า	 <p>A</p>

1919-1920 Edward Johnston ได้กำหนดแนวทางเพื่อใช้ตราสัญลักษณ์วงกลม ให้เป็นมาตรฐานในการประชาสัมพันธ์ ภายในและภายนอกสถานี

ภาพร่างตราสัญลักษณ์ ประมาณปี 1925 UNDERGROUND (Sinclair, M. 2014)

B

C

D

ลำดับการพัฒนาตราสัญลักษณ์ (1000LOGOS, 2001)

1920-1933 Edward Johnston ได้พัฒนาตราสัญลักษณ์เพื่อใช้ทั้งระบบขนส่งใต้ดินและบนดิน

1970 Design Research Unit (DRU) ตรวจสอบเอกลักษณ์องค์กรทั้งหมดของ London Transport รวมถึงการออกแบบ การใช้ตราสัญลักษณ์ และแบบตัวอักษร

1984 London Regional Transport (LRT) ได้ทำการแยก London Buses และ London Underground จึงได้ว่าจ้าง Henrion, Ludlow และ Schmidt เพื่อแนะนำและออกแบบตราสัญลักษณ์ โดยมีลักษณะคล้ายกับที่ Design Research Unit ได้เปิดตัวตราสัญลักษณ์ในปี 1972

1990 London Regional Transport (LRT) ได้ทำการรวมกิจกรรม London Transport Buses และ London Underground และใช้ตราสัญลักษณ์ร่วมกันอีกครั้ง

2007-ปัจจุบัน ระบบขนส่งต่าง ๆ ใช้รูปแบบโดยอ้างอิงตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยมีสีแตกต่างกัน แต่ละโหมดจะมีเอกลักษณ์ที่เป็นอิสระในการสื่อสารเพื่อให้สอดคล้องกับองค์กร

สถานีรถไฟใต้ดิน Colliers Wood โดย Hugh Robertson 1 สิงหาคม 2001 (London Transport Museum, n.d.)

London Underground Logo (London Transport Museum, n.d.)

สีและฟอนต์

ตราสัญลักษณ์ “Underground” ใช้อักษรฟอนต์ sans-serif เป็นรูปแบบที่เรียบง่าย สะอาด เรียบร้อย มีรูปแบบและรูปทรงชัดเจน เส้นหนา มั่นคง สีขาวบนพื้นน้ำเงินคาดบนวงแหวนสีแดง กระตุ้นให้เกิดการจดจำ ไร้ขอบเขตของกาลเวลา

การออกแบบตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ มีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน แสดงถึงเอกภาพ สะท้อนถึงพลังความเป็นอาชีพในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการสร้างความน่าเชื่อถือ เพิ่มมูลค่าของบริการให้กับองค์กร สีแดง น้ำเงิน และขาว เป็นชุดสีที่หรูหรา แข็งแกร่ง สะดุดตา ทนสมัยแม้ผ่านกาลเวลามานับ 100 ปี การใช้สีของวงแหวนดังเช่นภาพที่ 4 ดังต่อไปนี้ สีเหลืองเข้มแทนสถานี COACHES สีม่วงแทนบริการ DIAL - A - RIDE สีเทอร์ควอยซ์แทนสถานี D L R (Docklands Light Railway) สีส้มแทนสถานี OVERGROUND สีฟ้าแทนสถานี RIVER สีเทาแทนสถานี STREETS สีม่วงอ่อนแทนบริการ TAXI - PRIVATE HIRE สีเขียวมะกอกแทนสถานี TRAMLINK และสีแดงแทนสถานี UNDERGROUND

ภาพที่ 4 ภาพตราสัญลักษณ์ป้ายรถโดยสาร และสถานีขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอนที่ใช้ในปัจจุบัน

(London Transport Museum, n.d.)

ความเป็นมาและที่มาของสีในตราสัญลักษณ์ของบริการขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ จากข้อมูลข้างต้นสามารถแสดงเป็นตารางสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ความเป็นมาและที่มาของสีในตราสัญลักษณ์ของบริการขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ

ภาพประกอบ	สี	ความเป็นมาโดยสังเขป
	สีแดง	ในช่วงเริ่มต้นของการเปิดให้บริการรถบัสในช่วงต้นยุค ค.ศ. 1900 London General Omnibus Company (L.G.O.C.) ผู้เป็นเจ้าของสัมปทานรถบัสตั้งแต่ ปี 1907 ได้ใช้แผนการตลาดในการประชาสัมพันธ์รถบัสด้วยการทำสีรถบัสเป็นสีแดงทั้งคันเพื่อให้เกิดภาพจดจำ จนกระทั่งในปี 1933 London Transport ก็ได้รับสัมปทานนี้มา ซึ่งก็ยังคงสีแดงไว้เหมือนเดิม
	สีม่วงค่าน้ำเงิน	เป็นบริการรถบัสเล็กสำหรับผู้โดยสารถึงหน้าบ้าน ซึ่งบริการนี้ผู้ที่ใช้บริการนี้จะต้องทำการจองล่วงหน้าอย่างน้อยเป็นเวลา 1 วัน ซึ่งทางผู้ให้บริการจะมีตารางเวลา และที่นั่งจำนวนจำกัดเพื่อสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง ส่วนเรื่องการเลือกใช้สีนั้นไม่ปรากฏ
	สีเทอร์ควอยซ์ค่าน้ำเงิน	เป็นบริการรถไฟฟ้ารางเบา แบบไร้คนขับที่เปิดให้บริการตั้งแต่ปี ค.ศ. 1987 ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานของการเลือกใช้สีนี้ แต่ถ้าหากมองถึงความหมายของสีเทอร์ควอยซ์ ซึ่งมีความหมายว่าภูมิปัญญา และความทรูทรานนั้นก็อาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องก็เป็นได้ เนื่องจากการเริ่มให้ใช้บริการนี้มีเหตุผลจากการที่ทางขนส่งลอนดอนต้องการที่จะขยายเส้นทางเดินรถไฟ แต่ไม่สามารถที่จะเพิ่มสถานีใต้ดินอีกแล้ว จึงเป็นที่มาของการเปิดให้บริการแบบรถไฟลอยฟ้าด้วยระบบไร้คนขับนั่นเอง ด้วยแนวคิดนี้จึงสามารถบอกได้ถึงภูมิปัญญาของผู้ให้บริการได้เป็นอย่างดี
	สีส้มค่าน้ำเงิน	เป็นบริการรถไฟบนบกที่ให้บริการรอบนอกเมืองลอนดอนซึ่งการเลือกใช้สีส้มนั้น เพราะสถาปัตยกรรมรอบนอกเมืองลอนดอนตกแต่งด้วยอิฐปูนส้ม ดังนั้นเพื่อให้เข้ากับบรรยากาศรอบนอกทางผู้ออกแบบจึงได้เลือกใช้สีส้มในสัญลักษณ์ของบริการนี้
	สีฟ้าค่าน้ำเงิน	เป็นบริการเรือโดยสารที่ลอดผ่านแม่น้ำเทมส์ ซึ่งการเลือกใช้สีฟ้านั้นเพื่อต้องการจะสื่อถึงสีของแม่น้ำนั่นเอง
	สีเทาค่าน้ำเงิน	เป็นหน่วยงานที่ดูแลเรื่องความเรียบร้อยของถนนในลอนดอนจัดการค่าความหนาแน่นของประชากรในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการจัดการดูแลความเรียบร้อยของกล่องวงจรปิดในจุดต่าง ๆ ดังนั้น

การเลือกใช้สีที่เท่ากันสามารถหมายถึงสีที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นบนบกได้

สีเขียวมะกอก
คาน้ำเงิน

เริ่มจากการใช้สีของรถรางด้วยสีแดงมาจนถึงปี 2008 ที่ได้มีการตัดสินใจเปลี่ยนสีของรถรางสีแดงมาเป็นสีเขียวมะกอก เนื่องจากว่าต้องการทำให้เกิดการลดความสับสนของผู้ใช้บริการรถราง และรถบัสที่มีสีแดงเหมือนกัน ดังนั้นการเปลี่ยนสีของตราสัญลักษณ์จึงได้มีการเปลี่ยนสีเขียวมะกอกเช่นเดียวกันกับสีของรถรางเพื่อให้ผู้ใช้บริการนั้นไม่รู้สึกสับสน

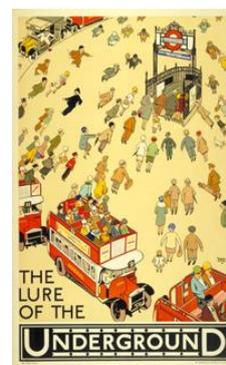
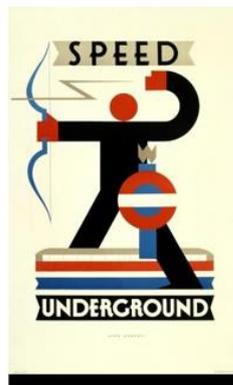

สีแดงคาน้ำเงิน

ตราสัญลักษณ์ Underground เป็นสีที่มาจาก การเริ่มต้นการเปิดให้บริการในตั้งแต่ในปี 1863 ซึ่งในแรกเริ่มนั้นจะใช้สีของตราสัญลักษณ์เพียงสีแดงอย่างเดียว เพราะเป็นการบริการรถไฟใต้ดินแค่สายของเส้น Central Line

การนำตราสัญลักษณ์ไปใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์

ในการนำตราสัญลักษณ์ UNDERGROUND ไปใช้กับสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของระบบขนส่งมวลชนใต้ดินลอนดอนนั้นก็มีความน่าสนใจไม่แพ้เช่นกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ามีการวางแผนที่ดี และเป็นระบบตั้งแต่เริ่มต้น จึงสามารถนำไปปรับใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย อีกทั้งยังสนับสนุนให้พนักงานได้ลองใช้จินตนาการในการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงการนำเสนอที่ต้องมีแต่ความเป็นทางการเท่าไรนัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งในวิธีที่จะช่วยทำให้เกิดการจดจำตราสัญลักษณ์ได้ง่ายยิ่งขึ้น

ภาพที่ 5 ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ขนส่งมวลชนใต้ดิน ลอนดอน ในรูปแบบต่าง ๆ (Sinclair, 2014)

สรุปและอภิปราย

ตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ ไม่ใช่เพียงแค่ตราสัญลักษณ์ประจำขบวนรถไฟใต้ดินเท่านั้น แต่เป็นตราสัญลักษณ์สำหรับบริการระบบขนส่งทั้งหมดในกรุงลอนดอน ตั้งแต่รถไฟ รถประจำทาง สถานีขนส่ง ป้ายรถเมล์ ไปจนถึงเครื่องหมาย ตรา เครื่องแบบสำหรับพนักงาน และสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของลอนดอน

การศึกษาการส่งผ่านสัญญาณและการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของเมือง โดย วีรพล เจียมวิสุทธิ (2560) ได้สรุปรูปแบบของกลุ่มอัตลักษณ์ที่ใช้สื่อสารสัญญาณออกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ 1) อัตลักษณ์ซึ่งมีที่มาจากเอกลักษณ์อ่านภูมิศาสตร์และธรรมชาติสภาพแวดล้อม 2) อัตลักษณ์ซึ่งมีที่มาจากเอกลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมที่สำคัญ หรือตำนานและคติความเชื่อ 3) อัตลักษณ์ซึ่งมีที่มาจากเอกลักษณ์อ่านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตผู้คนในท้องถิ่น 4) อัตลักษณ์ซึ่งมีที่มาจากเอกลักษณ์การผสมผสานรูปทรงเรขาคณิตกับสัญลักษณ์ และ 5) อัตลักษณ์ซึ่งมีที่มาจากเอกลักษณ์การผสมผสานรูปทรงเรขาคณิตกับสัญลักษณ์เชิงนามธรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับตราสัญลักษณ์ของขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะในประเด็นข้ออัตลักษณ์ซึ่งมีที่มาจากเอกลักษณ์การผสมผสานรูปทรงเรขาคณิตกับสัญลักษณ์ ทั้งนี้ สัญลักษณ์ (Semiotics) หรือ สัญญา ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความหมาย และเอาใจใส่ในเรื่องของวิธีการต่าง ๆ ที่ความหมายได้รับการผลิตขึ้นมาและถูกส่งต่อ หรือถ่ายทอด เพื่อเป็นการศึกษาว่า สิ่งแทนความ (Representation) ก่อให้เกิดความหมายได้อย่างไร และรวมถึงการทำให้เราเข้าใจความหมายของสิ่งใด ๆ หรือกระบวนการที่เราให้ความหมายต่อสิ่งใด ๆ โดยที่เราสามารถพิจารณาสัญลักษณ์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับภาษาภาพ (Visual Image) และการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication) ที่มีความเชื่อมโยงจากความเป็นตัวตนจนไปถึงการขยายความไปในมิติด้านวัฒนธรรมและสังคม ทฤษฎีทางสัญลักษณ์จึงเป็นเครื่องมือช่วยในการคลี่คลายและทำความเข้าใจกระบวนการสร้างความหมายที่เกิดขึ้นต่อแนวทางการประยุกต์และผลผลิตของการประยุกต์ คือ รูปแบบของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่สามารถทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง ๆ นี้กับสิ่ง ๆ นั้น ๆ อย่างเป็นเหตุและผล และสอดคล้องกับแนวคิดของ Goodwin (2009 อ้างถึงใน อับดุลรอณี สาแมง, 2560) ที่ได้อธิบายแนวคิดปัจจัยมนุษย์ 3 ด้าน ได้แก่ กายภาพ จิตวิทยา และสังคม/วัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญ ที่ทำให้ลักษณะของมนุษย์ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีวิธีการดำเนินชีวิต กฎเกณฑ์การปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบตัวในรูปแบบเฉพาะที่ต่างกันออกไป “ปัจจัยมนุษย์” (Human Factors) ที่ถูกจัดเรียงให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยปัจจัยมนุษย์เหล่านี้ได้ถูกนำมาสังเคราะห์และบูรณาการ เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการออกแบบ (conceptual design) ชุดกราฟิก (เรขศิลป์) ก่อนที่จะทำการแปลงรูปไปสู่รูปแบบกราฟิก (Graphics form) ที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของท้องถิ่น

ในการออกแบบตราสัญลักษณ์เพื่อการใช้งานสาธารณะ ควรจะมีรูปแบบการออกแบบที่เป็นสากล หรือ Universal Design ซึ่งมีรายละเอียดน้อย แต่สามารถจดจำได้ง่ายอีกทั้ง ควรจะเป็นการออกแบบเพื่อ การออกนำไปใช้งานในรูปแบบอื่น ๆ ได้ง่าย รวมถึงเพื่อการรองรับในการขยายตัวขององค์กรต่อไปในอนาคต ซึ่งเห็นได้จากตัวอย่างของตราสัญลักษณ์ขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอน ถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนหลายครั้ง แต่ก็ถือว่าการปรับเปลี่ยนจากของเดิมที่ไม่ได้แตกต่างมากจนไม่เหลือเค้าเดิม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการออกแบบตราสัญลักษณ์ที่ประสบความสำเร็จรวมถึงการบริหารจัดการระบบขนส่งมวลชนรถไฟใต้ดินลอนดอนที่ดีก็ว่าได้จึงทำได้ตราสัญลักษณ์ UNDERGROUND นั้นดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

วีรพล เจียมวิสุทธิ. (2560). สัญลักษณ์กับการสื่อสารอัตลักษณ์ในตราเครื่องหมายสัญลักษณ์การจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก.

Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 2077-2092.

อับดุลรอณี สาแมง. (2560). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการออกแบบโดยใช้มนุษย์เป็นศูนย์กลางเพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือระบบแผนที่ขนส่งสาธารณะในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

BBC. (2018). **A history of the London Underground**. Retrieved from

<https://www.bbc.co.uk/newsround/46482813>

MAYOR OF LONDON. (n.d.). **London Underground**. Retrieved from <https://tfl.gov.uk/corporate/about-tfl/culture-and-heritage/londons-transport-a-history/london-underground?intcmp=2777>

HOHENADEL, K. (2013). **A History of London's Iconic Transport Logo**. From <https://slate.com/human-interest/2013/09/london-underground-logo-a-brief-history-of-the-iconic-design.html>

London Transport Museum. (n.d.). **The evolution of the roundel**. From

<https://www.ltmuseum.co.uk/collections/stories/design/evolution-roundel>

Sinclair, M. (2014). **The Untold Stories Behind 29 Classics Logos**. London: Laurence King

1000LOGOS. (2001). **LONDON UNDERGROUND LOGO**. Retrieved from <https://1000logos.net/london-underground-logo/>

**ทัศนคติของชุมชนในอำเภอขนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
ของโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564**
**KHANOM COMMUNITY'S ATTITUDES TOWARDS CORPORATE SOCIAL
RESPONSIBILITY ACTIVITIES IMPLEMENTED BY KHANOM GAS SEPARATION
PLANT OF PTT PUBLIC COMPANY LIMITED IN 2021**

จิตติมา ชูพันธุ์^{1*}, นภดล ศรีภักดี², และ เข้มนที ศรีสุขล้อม³
Jittima Choopun^{1*}, Napadon Sornpakdee², and Kaemnatee Srisuklom³

^{1*, 2, 3} วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย นครศรีธรรมราช

^{1*, 2, 3} College of Industrial Technology and Management,

Rajamangala University of Technology Srivijaya (RUTS), Nakhon Si Thammarat

Received: Month Date, Year Revised: Month Date, Year Accepted: Month Date, Year

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของชุมชนในอำเภอขนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้มาโดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้ตารางสูตรของ Taro Yamane จากจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลท้องเนียน ตำบลควนทอง และตำบลขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมด 30,414 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้วิจัยคำนวณจากขนาดประชากร 50,000 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน และผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 415 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องทัศนคติของชุมชนในอำเภอขนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564 แบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าชุมชนในอำเภอขนอมมีทัศนคติต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนาความรู้และการศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านกีฬาและการท่องเที่ยว และด้านศาสนาและวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.21) โดยกิจกรรมด้านพัฒนาความรู้และการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} =4.29) รองลงไป คือ กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม (\bar{X} =4.27) กิจกรรมด้านกีฬาและการท่องเที่ยว (\bar{X} =4.26) และกิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม (\bar{X} =4.25) ตามลำดับ

คำสำคัญ: โรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ทัศนคติของชุมชน

*Corresponding author. Tel.: 089 469 8707

Email address: Jittima.c@rmutsv.ac.th

Abstract

This research aimed to study Khanom community's attitudes towards corporate social responsibility (CSR) activities implemented by Khanom gas separation plant of PTT public company limited in 2021. The samples were selected by using Taro Yamane Formula determining an appropriate sample size method. They were 397 samples from the total population of 30,414 who live in Thongnein, Kuanthong, and Khanom sub-district, Khanom district, Nakhon Si Thammarat province at 95% confidence level. The researcher collected data from 415 samples. A questionnaire was employed to collect data. The title of the questionnaire was Khanom community's attitudes towards corporate social responsibility activities implemented by Khanom gas separation plant of PTT public company limited in 2021. The collected data were analyzed by using percentage, frequency, mean, and standard deviation. The findings revealed that the community has the highest-level attitudes ($\bar{X}=4.21$) towards the operation of the CSR activities implemented by Khanom gas separation plant of PTT public company limited. The development of knowledge and education activities has the highest level ($\bar{X}=4.29$) and then it was followed by the development of social, community, and environment activities ($\bar{X}=4.27$), sports and tourism activities ($\bar{X}=4.26$), and the religion and culture activities ($\bar{X}=4.25$) respectively.

Keywords: Khanom gas separation plant of PTT public company limited, CSR, community' attitudes

บทนำ

ปัจจุบันองค์การธุรกิจให้ความสำคัญกับกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจ (Corporate Social Responsibility หรือ CSR) เนื่องจากเป็นวิธีการที่องค์การธุรกิจจะให้สิ่งตอบแทนคืนกลับสู่สังคม โดยความรับผิดชอบต่อสังคมจะทำให้ประชาชน หรือผู้บริโภคมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์การนั้น ๆ องค์การจะต้องตอบสนองต่อประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มุ่งให้การให้ประโยชน์กับคน ชุมชน และสังคม ตลอดจนคำนึงถึงบทบาทขององค์การที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม การที่ธุรกิจจะเติบโตไม่ใช่เพียงผลประโยชน์ หรือกำไรขององค์การเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงการคืนกำไรในสิ่งที่สังคมรู้สึกด้วย ดังนั้น การดำเนินธุรกิจต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ในการบริหารจัดการให้องค์การเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน, 2556)

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทที่ประกอบธุรกิจปิโตรเลียมครบวงจร ภายใต้กรอบผสมผสานนโยบายของรัฐบาลและบทบาทเชิงพาณิชย์อย่างสมดุล ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของรัฐบาลและประชาชนเป็นสำคัญ โรงแยกก๊าซธรรมชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ทำหน้าที่ด้านการผลิตก๊าซธรรมชาติเป็นหลัก ในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 6 แห่ง ได้แก่ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ระยอง จำนวน 5 หน่วย และโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม จำนวน 1 หน่วย ธุรกิจส่วนนี้หากเปรียบเทียบกับส่วนงานอื่น ๆ ถือว่ามีความใกล้ชิดกับชุมชนค่อนข้างมาก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้มีความตระหนักเสมอมาในการดำเนินธุรกิจ โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอย่างทั่วถึง ดังพันธกิจที่กำหนดไว้ว่า “ดำเนินธุรกิจด้านพลังงานและปิโตรเคมีอย่างครบวงจรในฐานะเป็นบริษัทพลังงานแห่งชาติ มีพันธกิจในการดูแลผู้มีส่วนได้เสียอย่างสมดุล” (อุทัย มหิทธิมหาวงศ์, 2545) แต่เนื่องด้วยสภาพของการดำเนินกิจการมีลักษณะที่คล้ายกันกับอุตสาหกรรม โครงการหลายประเภทที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการธุรกิจ ให้เกิดความมั่นคงทางพลังงานควบคู่ไปกับการดูแลสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม รวมถึงกำหนดแนวทางในการดำเนินงานบนแนวคิดบริษัทธรรมาภิบาล (Corporate Governance) และแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (สุกัญญา ศุภกิจอำนวย และศุภชัยวิวัฒน์ กรณธ์แสง, 2552) จนบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้รับรางวัล CSR-DIV Award โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และรางวัลอุตสาหกรรมสีเขียวระดับ 4 (Green Industry) จากโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นโครงการที่ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมให้มีการประกอบการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม แผนดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ใน ปี พ.ศ. 2563 นั้น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ยังคงยึดหลัก 3 เรื่องในการดูแล คือ คน (People) สิ่งแวดล้อม (Planet) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Partnership) (ประชาชาติธุรกิจ, 2564)

สำหรับโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีการทำกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและความผาสุกของชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีและ

ยังยืนกับชุมชน รวมทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา 2) ด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการกีฬาและการท่องเที่ยว และ 4) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดแผนงานการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังเคยมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโดยพนักงานของบริษัท แต่อย่างไรก็ตามด้วยปัจจัย อิทธิพลและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งอาจทำให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในความคิดเห็นต่อสิ่งที่เข้ามากระทบอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติของชุมชน จึงมีความจำเป็นที่ทางองค์กรจะต้องมีการสำรวจความคิดเห็นของชุมชน ให้ได้ทราบว่าทางโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ควรเน้นการสนับสนุน หรือจัดกิจกรรมในด้านใด (จิรายุ จันทองแก้ว, 2557) ควรมีการเปลี่ยนแปลง หรือคงไว้กิจกรรมใดบ้าง จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติของชุมชนในอำเภอขนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่ดำเนินการภายใต้โครงการต่าง ๆ ในชุมชน ผู้วิจัยคาดหวังที่จะนำผลการศึกษาที่ได้รับมาวางแผนปรับปรุงพัฒนารวมทั้งวางกลยุทธ์การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในอนาคตให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่ายต่อไป

จุดประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติของชุมชนในอำเภอขนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. **แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ** คำว่า “ทัศนคติ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude มาจากคำว่า Aptus ในภาษาละติน โดยพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้บัญญัติศัพท์ว่า ทัศนคติ หมายถึง ท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

นิวคอมบ์ เทอร์นิวและคอนเวิร์ส (Newcomb, Turnew & Converse, 1965) อธิบายว่าทัศนคติเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับ อาจมากหรือน้อยก็ได้ และทัศนคติจะแสดงออกได้ทางพฤติกรรมต่างกันไป คือ การแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย หรือชอบ ทัศนคติเช่นนี้ทำให้คนอยากจะทำ ปฏิบัติ อยากได้ และอยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทัศนคติเชิงบวก อีกลักษณะ คือ ทัศนคติเชิงลบคนจะแสดงออกในทำนองไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ หรือไม่เห็นด้วย ส่วนทัศนคติอีกแบบหนึ่ง คือ ความรู้สึกเฉยๆ ไม่ชอบ ไม่เกลียด เป็นทัศนคติกลางๆ

วิสุตร ยังพลพันธ์ (2544) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติของบุคคล ได้แก่

1) อิทธิพลจากวัฒนธรรม แต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดแบบแผน ใช้ในการดำเนินชีวิต ความเชื่อและความรู้สึกของคนในสังคม ด้วยเหตุนี้คนในสังคมเดียวกันจึงมักแสดงพฤติกรรมออกมาในแนวทางเดียวกัน

2) อิทธิพลจากครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลเป็นอย่างมาก ทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวมาแล้ว อาจจะไม่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย

3) อิทธิพลจากประสบการณ์ส่วนตัว ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจะมีส่วนสำคัญต่อการเกิดทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งในทางบวกและทางลบ โดยเฉพาะหากเป็นประสบการณ์ที่รุนแรง หรือได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจของบุคคลจะเป็นสิ่งที่ฝังแน่นในจิตใจที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้วย

4) อิทธิพลจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ กลุ่มเพื่อนสนิท เพื่อนทำงาน ครูและเพื่อน ๆ ในโรงเรียน จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทัศนคติเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น แรงกดดันภายนอกจะทำให้คนคล้อยตามกันว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติไปในทางใดทางหนึ่งเช่นกัน

5) อิทธิพลจากสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แม้กระทั่งอินเทอร์เน็ต เหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญต่อการชักจูงให้บุคคลเกิดทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปในทิศทางใดก็ได้ เนื่องจากสื่อมวลชนจะทำหน้าที่ป้อนข้อมูลข่าวสาร โฆษณา ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นต่อบุคคล สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่ตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุป ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความโน้มเอียงที่แสดงออกต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล สถาบัน สถานการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ ไปในทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ ความรู้สึกดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่างกันไปในงานวิจัยนี้ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็น หรือความรู้สึกของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในอำเภอขนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ

2.1 ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ (Corporate Social Responsibility หรือ CSR)

เป็นวิธีการที่องค์กรธุรกิจจะให้สิ่งตอบแทนคืนกลับสู่สังคม ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมจะทำให้ประชาชนหรือผู้บริโภคมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรนั้น ๆ องค์กรจะต้องตอบสนองต่อประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มุ่งให้การให้ประโยชน์กับคน ชุมชน และสังคม ตลอดจนต้องคำนึงถึงบทบาทขององค์กรที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม การที่ธุรกิจจะเติบโตได้ไม่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์หรือผลกำไรขององค์กรเพียงอย่างเดียว ธุรกิจต้องคำนึงถึงการคืนกำไรในสิ่งที่สังคมต้องการด้วย ดังนั้น การดำเนินธุรกิจต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ในการบริหารจัดการ (สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน, 2556)

ปัจจุบันความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจเป็นสิ่งที่องค์กรทั่วโลกให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการเป็นองค์กรที่ดี ประสบความสำเร็จและเติบโตอย่างยั่งยืนนั้น การทำกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่องค์กรนั้น ๆ จะต้องเรียนรู้เพื่อจะทำสิ่งที่ดี ๆ ตอบแทนให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย ทำให้องค์กรได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจ ส่งผลให้ธุรกิจและชุมชน สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลและพัฒนาเติบโตไปด้วยกันอย่างยั่งยืน (พัทตร์ศุภางค์ ศรีสวัสดิ์, 2554)

2.2 รูปแบบของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ตามแนวคิดทฤษฎีของคอตเลอร์และลี (Kotler & Lee, 2005) ได้จำแนกชนิดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็น 6 ชนิดกิจกรรม ได้แก่

1) การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (Cause Promotion) เป็นการจัดหาเงินทุน วัสดุ สิ่งของ หรือทรัพยากรอื่น ๆ ขององค์กร ขยายการรับรู้ ความห่วงใยต่อประเด็นปัญหาทางสังคม ตลอดจนสนับสนุนการระดมทุนการมีส่วนร่วม หรือการเฝ้าหาอาสาสมัคร การดำเนินการดังกล่าวองค์กรอาจริเริ่มและบริหารงานส่งเสริมด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ก็ได้

2) การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Cause-Related Marketing) เป็นการอุดหนุน หรือการบริจาครายได้ส่วนหนึ่งจากการขายผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเหลือ หรือร่วมแก้ไขประเด็นปัญหาทางสังคมจำเพาะหนึ่ง ๆ มักมีช่วงเวลาจำกัดแน่นอน หรือดำเนินการแบบจำเพาะผลิตภัณฑ์ หรือให้แก่การกุศลที่ระบุไว้เท่านั้น กิจกรรมการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อสังคมชนิดนี้ องค์กรธุรกิจมักร่วมมือกับองค์กรที่ไม่มีวัตถุประสงค์หากำไร สร้างสัมพันธ์ภาพในประโยชน์ร่วมกัน ด้วยวิธีการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ นำรายได้ไปสนับสนุนกิจกรรมการกุศลนั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการกุศลผ่านทาง การซื้อผลิตภัณฑ์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มเติม

3) การตลาดเพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหาสังคม (Corporate Social Marketing) เป็นการสนับสนุน การพัฒนา หรือการทำให้เกิดผลจากการรณรงค์ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านสุขภาพ ความแตกต่างสำคัญระหว่างการตลาด มุ่งแก้ไขปัญหาทางสังคมกับการส่งเสริมการรับรู้ ประเด็นปัญหาทางสังคม คือ การตลาด มุ่งแก้ไขปัญหาสังคมจะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior Change) เป็นหลัก ในขณะที่การส่งเสริมการรับรู้ ประเด็นปัญหาทางสังคมจะเน้นที่การสร้างตระหนักรู้ (Awareness) ตลอดจน การสนับสนุนทรัพยากรด้านทุนและอาสาสมัครให้รับรู้ถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว

4) การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) เป็นการช่วยเหลือไปประเด็นปัญหาทางสังคมโดยตรงในรูปแบบของการบริจาคเงิน หรือวัสดุสิ่งของ เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมความรับผิดชอบต่อสังคมที่พบเห็นในแทบองค์กรธุรกิจ

5) การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุน หรือการจูงใจให้เกิดการเสียสละเวลาและแรงงานให้แก่ชุมชน อาจดำเนินการโดยลำพัง หรือร่วมมือกับองค์กรอื่นก็ได้

6) การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practice) เป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างพินิจพิเคราะห์ทั้งในเชิงป้องกันและรวมแก้ไข ไม่ให้เกิดปัญหาทางสังคม รวมถึงยกระดับสุขภาพของชุมชน สิ่งแวดล้อม อาจมีการดำเนินการแบบลำพัง หรือมีพันธมิตรร่วมด้วย

3. กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนกวีธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

โรงเรียนกวีธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีการจัดกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสนับสนุนโครงการต่าง ๆ รวมถึงเป็นการส ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและความผาสุกของชุมชนร่วมสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืน กับชุมชน รวมทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการมอบทุนการศึกษานักเรียน 2) โครงการสัมมนาให้ความรู้ผู้นำชุมชน 3) โครงการโรงเรียนปลอดภัยใส่ใจ 5 ส. 4) ค่ายเยาวชน ขนอมรักษ์บ้านเกิด 5) โครงการแข่งขันทักษะด้านความรู้ PTT Genius 6) กิจกรรมธรรมะในสวน และ 7) โครงการธนาคารขยะ

3.2 ด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) โครงการช่วยเหลือภัยพิบัติ/โรคภัย 2) โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ 3) โครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ 4) โครงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ 5) โครงการทำความสะอาดชายหาด/ถนน Big Cleaning 6) โครงการจิตอาสาพัฒนาโรงเรียน/วัด 7) โครงการ Smart Farming และ 8) โครงการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

3.3 ด้านการกีฬาและการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนกิจกรรมแข่งขันฟุตบอล 2) การสนับสนุนกีฬาประจำอำเภอขอนแก่น 3) การสนับสนุนเทศกาลตกปลาทราย 4) การสนับสนุนงานชาวสวนและของดีเมืองขอนแก่น 5) การสนับสนุนกีฬาแข่งรถวิบาก/ขอมมอเตอร์ครอส 6) การสนับสนุนกิจกรรมนมัสการหลวงปู่ทวดที่เกาะนุ้ย 7) การสนับสนุนโครงการกินปู ตูนก ตกปลา และ 8) การสนับสนุนงานปูเสื่อกินข้าว เคาท์ดาวน์ เมืองขอนแก่น

3.4 ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนงานแห่ผ้าขึ้นธาตุเจดีย์ปะการัง ตำบลทองเนียน 2) การสนับสนุนการทอดกฐิน/ถวายเทียนพรรษา 3) การสนับสนุนงานลอยกระทง 4) การสนับสนุนกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ 5) การสนับสนุนงานประเพณีศาลเจ้าขุนเถ้าก่ง 6) การสนับสนุนงานประเพณีสงกรานต์และของดีเมืองอำเภอขอนแก่น 7) การสนับสนุนกิจกรรมมัสยิด และ 8) การมอบพวงหรีด

ภาพที่ 1 กิจกรรมด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา ภาพที่ 2 กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 3 กิจกรรมด้านการกีฬาและการท่องเที่ยว ภาพที่ 4 กิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ ประชาชนในอำเภอขอนแก่นทั้งหมด 30,414 คน แยกเป็นรายตำบล ดังนี้ ตำบลควนทอง จำนวน 10,976 คน ตำบลทองเนียน จำนวน 5,576 คน ตำบลขอนแก่น จำนวน 13,862 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลทองเนียน ตำบลควนทอง และตำบลขอนแก่นอำเภอขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา ได้มาด้วยการใช้วิธีคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากตารางสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) จากจำนวนประชากรในอำเภอขอนแก่นทั้งหมด 30,414 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้วิจัยคำนวณจากขนาดประชากร 50,000 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน และผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 415 คน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่องทัศนคติของชุมชนในอำเภอชนอมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประจำปี 2564 ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทัศนคติ การบริหารองค์กร แนวทางการจัดกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ค่าความเชื่อมั่น โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.89 และมีการนำไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง แบบสอบถามประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด กลุ่มและตำบลที่อาศัยอยู่ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยการรับรู้ ประกอบด้วยคำถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้ระบุถึงช่องทางการรับรู้ข่าวสารทั่วไป และช่องทางการรับรู้ข่าวสารการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านองค์กรในการดำเนินงานของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 1) นโยบายองค์กร 2) โครงสร้างองค์กร 3) การสื่อสารองค์กร และ 4) บุคลากร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ (ละเอียด ตีลำน้อย และ กันทมัลย์ จินดาประเสริฐ, 2562)

ส่วนที่ 4 ทัศนคติของชุมชนต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นอื่น ๆ การพิจารณาเพิ่มเติมกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open - ended) เป็นคำถามเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมหรือกิจกรรมที่ตัวเองต้องการ เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในโอกาสต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับเลือก ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

2) นำแบบสอบถามลงพื้นที่ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

3) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ มีการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามที่ยังไม่ชัดเจน และได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์

4) นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการแจกแจงข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์การตอบแบบสอบถาม ด้วยการนำข้อมูลมาประมวลผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด กลุ่ม และตำบลที่อยู่อาศัย และปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วยความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

การวิเคราะห์ระดับทัศนคติของชุมชนต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา ด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านกีฬาและการท่องเที่ยว และด้านศาสนาและวัฒนธรรม ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด กลุ่ม และตำบลที่อยู่อาศัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	153	36.9
หญิง	262	63.1
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	17	4.1
20 - 29 ปี	130	31.3
30 - 39 ปี	97	23.4
40 - 49 ปี	84	20.2
50 - 59 ปี	69	16.6
60 ปีขึ้นไป	18	4.3
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	28	6.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	51	12.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	90	21.7
อนุปริญญา/ปวส.	24	5.8
ปริญญาตรี	197	47.5
ปริญญาโท	23	5.5
ปริญญาเอก	2	0.5
กลุ่ม		
บุคคลที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี	17	4.09
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	59	14.22
ข้าราชการพลเรือน		
ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง	44	10.61
ประชาชนทั่วไป	295	71.08
ตำบลที่อาศัยอยู่		
ชนอม	135	33.5
ท้องเนียน	146	35.2
ควนทอง	134	31.3

จากตารางที่ 1 พบว่า มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 415 คน เป็นเพศชายจำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 36.9 และเพศหญิงจำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 63.1 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20 - 29 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 30 - 39 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 และ อายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 20.2

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 21.7 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3

กลุ่ม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประชาชนทั่วไปมีจำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 71.08 รองลงมา เป็นกลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการพลเรือน จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.22 กลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 10.61 และกลุ่มบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.09

ตำบลที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในตำบลท้องเนียน จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมาพักอาศัยอยู่ในตำบลชนอม จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 และตำบลควนทอง จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3

2. ข้อมูลปัจจัยการรับรู้ของแต่ละบุคคล

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของปัจจัยการรับรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับช่องทางการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ปัจจัยการรับรู้ของแต่ละบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ช่องทางการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ		
สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ	115	27.7
สื่อวิทยุ	38	9.2
สื่อโทรทัศน์	103	24.8
ป้ายประชาสัมพันธ์	137	33
ผู้นำชุมชน/บุคคลที่รู้จัก	191	46
Facebook	259	62.4
LINE application	132	31.8
Instagram	46	11.1
YouTube	61	14.7
Twitter	23	5.5
TikTok	35	8.4
อาจารย์แนะนำ	1	0.2
ช่องทางการรับรู้ข่าวสารของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)		
เว็บไซต์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)	76	18.3
เพจ Facebook โรงแยกก๊าซธรรมชาติxonoma	155	37.3
เพจ/กลุ่ม Facebook สาธารณะ	165	39.8
LINE application	63	15.2
YouTube	17	4.1
พนักงานของโรงแยกก๊าซธรรมชาติxonoma	64	15.4
เจ้าหน้าที่กรรมการปกครอง	121	29.2
สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ	53	12.8
สื่อวิทยุ	15	3.6
สื่อโทรทัศน์	32	7.7
ป้ายประชาสัมพันธ์	142	34.2
บุคคลที่รู้จัก	183	44.1

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ผ่านทาง Facebook จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 62.4 รองลงมาผ่านทางผู้นำชุมชน/บุคคลที่รู้จัก จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 46 และ ป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 ตามลำดับ

ในด้านช่องทางการรับรู้ข่าวสารการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงแยกก๊าซธรรมชาติxonoma บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงแยกก๊าซธรรมชาติxonoma บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จากบุคคลที่รู้จัก จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 รองลงมาผ่านเพจ กลุ่ม/Facebook สาธารณะ จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 และเพจ Facebook โรงแยกก๊าซธรรมชาติxonoma บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 ตามลำดับ

3. ทักษะคติของชุมชนต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติxonoma บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

การวิเคราะห์ทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติxonoma บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านกีฬาและการท่องเที่ยว และด้านศาสนาและวัฒนธรรม ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (ละเอียด ศิลาน้อย และ กันทิมาลัย จินดาประเสริฐ, 2562) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	ความหมาย
1.00 – 1.80	เห็นด้วยต่อการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด
1.81 – 2.60	เห็นด้วยต่อการดำเนินงานในระดับน้อย
2.61 – 3.40	เห็นด้วยต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	เห็นด้วยต่อการดำเนินงานในระดับมาก
4.21 – 5.00	เห็นด้วยต่อการดำเนินงานในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นรายด้าน

กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})				ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)				ระดับทัศนคติ
	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	
1. กิจกรรมด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา	4.25	4.22	4.41	4.29	0.931	0.968	0.916	0.942	มากที่สุด
2. กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม	4.17	4.23	4.40	4.27	0.905	0.957	0.896	0.924	มากที่สุด
3. กิจกรรมด้านกีฬาและการท่องเที่ยว	4.16	4.19	4.43	4.26	0.905	0.984	0.907	0.939	มากที่สุด
4. กิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม	4.14	4.21	4.39	4.25	0.931	0.966	0.923	0.946	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.18	4.23	4.41	4.27	0.918	0.962	0.905	0.938	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ทัศนคติของชุมชนต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.27) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน จำนวน 4 ด้าน พบว่าทัศนคติของชุมชนต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กิจกรรมด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา (\bar{X} =4.29) กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม (\bar{X} =4.27) กิจกรรมด้านกีฬาและการท่องเที่ยว (\bar{X} =4.26) และกิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม (\bar{X} =4.25)

เมื่อพิจารณารายตำบล ทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลควนทอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} =4.41) รองลงมา คือ ตำบลชนอม (\bar{X} =4.23) และตำบลท้องถิ่น (\bar{X} =4.18)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชธรรมชาตินิยม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา

ด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})				ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)				ระดับทัศนคติ
	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	
1. กิจกรรมการมอบทุนการศึกษานักเรียน	4.49	4.39	4.54	4.47	0.881	0.873	0.838	0.865	มากที่สุด
2. โครงการสัมมนาให้ความรู้ผู้นำชุมชน	4.21	4.07	4.32	4.20	0.956	1.083	1.008	1.018	มากที่สุด
3. โครงการโรงเรียนปลอดภัยใจ 5 ส.	4.26	4.24	4.40	4.30	0.955	0.924	0.918	0.933	มากที่สุด

ด้านการพัฒนาความรู้ และการศึกษา	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})				ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)				ระดับ ทัศนคติ
	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	
4. ค่ายเยาวชน อนุรักษ์บ้านเกิด	4.27	4.26	4.46	4.33	0.919	0.922	0.881	0.911	มากที่สุด
5. โครงการแข่งขันทักษะ ด้านความรู้ PTT Genius	4.21	4.21	4.44	4.28	0.917	0.955	0.897	0.927	มากที่สุด
6. กิจกรรมธรรมะในสวน	4.09	4.15	4.34	4.19	0.939	0.989	0.957	0.965	มาก
7. โครงการธนาคารขยะ	4.21	4.20	4.40	4.27	0.919	1.006	0.902	0.945	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.25	4.22	4.41	4.29	0.931	0.968	0.916	0.942	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า กิจกรรมการมอบทุนการศึกษานักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.47$) รองลงมา คือ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์บ้านเกิด ($\bar{X}=4.33$) และโครงการโรงเรียนปลอดภัยใส่ใจ 5 ส. ($\bar{X}=4.30$) ส่วนกิจกรรมที่มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ โครงการสัมมนาให้ความรู้ผู้นำชุมชน ($\bar{X}=4.20$) และกิจกรรมธรรมะในสวน ($\bar{X}=4.19$)

เมื่อพิจารณารายตำบล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท้องถิ่น ตำบลชนอม และตำบลควนทอง มีทัศนคติต่อกิจกรรมการมอบทุนการศึกษานักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})				ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)				ระดับ ทัศนคติ
	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	
1. โครงการช่วยเหลือภัย พิบัติ/โรคภัย	4.29	4.27	4.48	4.34	0.838	0.964	0.856	0.889	มากที่สุด
2. โครงการปลูกป่าเฉลิม พระเกียรติ	4.14	4.14	4.34	4.20	0.937	0.971	0.943	0.952	มาก
3. โครงการหน่วยแพทย์ เคลื่อนที่	4.13	4.21	4.44	4.26	0.919	0.970	0.889	0.934	มากที่สุด
4. โครงการปล่อยพันธุ์สัตว์ น้ำเฉลิมพระเกียรติ	4.19	4.21	4.34	4.25	0.897	0.965	0.901	0.921	มากที่สุด
5. โครงการทำความสะอาด ชายหาด/ถนน Big Cleaning	4.14	4.30	4.39	4.27	0.947	0.939	0.917	0.938	มากที่สุด
6. โครงการจิตอาสาพัฒนา โรงเรียน/วัด	4.18	4.31	4.45	4.31	0.915	0.926	0.881	0.912	มากที่สุด
7. โครงการ Smart Farming	4.16	4.24	4.38	4.26	0.900	0.964	0.899	0.923	มากที่สุด
8. โครงการส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน	4.17	4.19	4.43	4.26	0.897	0.966	0.896	0.925	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.17	4.23	4.40	4.27	0.905	0.957	0.896	0.924	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า โครงการช่วยเหลือภัยพิบัติ/โรคภัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.34$)

รองลงมา คือ โครงการจิตอาสาพัฒนาโรงเรียน/วัด ($\bar{X}=4.31$) และโครงการทำความสะอาดชายหาด/ถนน Big Cleaning ($\bar{X}=4.27$) และโครงการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ($\bar{X}=4.20$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายตำบล พบว่า ตำบลท้องเนียน มีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ โครงการช่วยเหลือภัยพิบัติ/โรคภัย ($\bar{X}=4.29$) และมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก จำนวน 7 กิจกรรม ตำบลขนอมมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของโครงการจิตอาสาพัฒนาโรงเรียน/วัด ($\bar{X}=4.31$) สูงสุด และตำบลควนทองมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 8 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของโครงการช่วยเหลือภัยพิบัติ/โรคภัย ($\bar{X}=4.48$) สูงสุด

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนกษัตริย์ราชวิทยาลัย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านกีฬาและการท่องเที่ยว

ด้านกีฬาและการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})				ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)				ระดับทัศนคติ
	ท้องเนียน	ขนอม	ควนทอง	รวม	ท้องเนียน	ขนอม	ควนทอง	รวม	
1. การสนับสนุนกิจกรรมแข่งขันฟุตบอล	4.21	4.27	4.44	4.30	0.849	0.924	0.872	0.884	มากที่สุด
2. การสนับสนุนกีฬาประจำอำเภอขนอม	4.24	4.34	4.51	4.36	0.873	0.865	0.838	0.865	มากที่สุด
3. การสนับสนุนเทศกาลตกปลาทราย	4.13	4.13	4.40	4.21	0.927	1.033	0.893	0.958	มากที่สุด
4. การสนับสนุนงานชาวสวนและของดีเมืองขนอม	4.19	4.18	4.47	4.28	0.949	1.021	0.890	0.962	มากที่สุด
5. การสนับสนุนกีฬาแข่งรถวิบาก/ขนอมมอเตอร์ครอส	4.11	4.15	4.40	4.22	0.969	0.950	0.951	0.964	มากที่สุด
6. การสนับสนุนกิจกรรมนมัสการหลวงพ่อทวดที่เกาะนุ้ย	4.18	4.24	4.42	4.27	0.861	0.964	0.904	0.912	มากที่สุด
7. การสนับสนุนโครงการกินปูตุนก ตกปลา	4.12	4.10	4.42	4.21	0.901	1.071	0.928	0.976	มากที่สุด
8. การสนับสนุนงานปูเสื่อกินข้าว เคาทัวร์ เมืองขนอม	4.12	4.15	4.37	4.21	0.916	1.026	0.986	0.980	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.16	4.19	4.43	4.26	0.905	0.984	0.907	0.939	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนกษัตริย์ราชวิทยาลัย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านกีฬาและการท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม พบว่า การสนับสนุนกีฬาประจำอำเภอขนอม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.36$) รองลงมา คือ การสนับสนุนกิจกรรมแข่งขันฟุตบอล ($\bar{X}=4.30$) และการสนับสนุนงานชาวสวนและของดีเมืองขนอม ($\bar{X}=4.28$)

เมื่อพิจารณารายตำบล พบว่า ตำบลท้องเนียน มีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของการสนับสนุนกีฬาประจำอำเภอขนอม ($\bar{X}=4.24$) สูงสุด ตำบลขนอมมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของการสนับสนุนกีฬาประจำอำเภอขนอม ($\bar{X}=4.34$) สูงสุด และตำบลควนทองมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 8 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของการสนับสนุนกีฬาประจำอำเภอขนอม ($\bar{X}=4.51$) สูงสุด

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนกษัตริย์ราชวิทยาลัย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ด้านศาสนาและวัฒนธรรม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})				ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)				ระดับทัศนคติ
	ท้องเนียน	ขนอม	ควนทอง	รวม	ท้องเนียน	ขนอม	ควนทอง	รวม	
1. การสนับสนุนงานแห่ผ้าขึ้นธาตุเจดีย์ปะการังตำบลท้องเนียน	4.02	4.24	4.40	4.22	1.142	0.910	0.935	1.015	มากที่สุด

ด้านศาสนาและวัฒนธรรม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})				ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)				ระดับทัศนคติ
	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม	
2. การสนับสนุนการทอดกฐิน/ถวายเทียนพรรษา	4.18	4.27	4.43	4.29	0.917	0.918	0.905	0.917	มากที่สุด
3. การสนับสนุนงานลอยกระทง	4.16	4.16	4.42	4.24	0.917	1.014	0.912	0.954	มากที่สุด
4. การสนับสนุนกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	4.21	4.32	4.45	4.32	0.896	0.920	0.914	0.913	มากที่สุด
5. การสนับสนุนงานประเพณีศาลเจ้าขุนแก้ว	4.14	4.20	4.34	4.22	0.910	0.937	0.965	0.938	มากที่สุด
6. การสนับสนุนงานประเพณีสงกรานต์และของดีเมืองอำเภอชนอม	4.14	4.22	4.40	4.25	0.887	0.975	0.934	0.935	มากที่สุด
7. การสนับสนุนกิจกรรมมัสยิด	4.14	4.13	4.30	4.19	0.876	1.003	0.942	0.941	มาก
8. การมอบพวงหรีด	4.14	4.13	4.43	4.23	0.887	1.050	0.887	0.950	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.14	4.21	4.39	4.25	0.931	0.966	0.923	0.946	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านศาสนาและวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม จำนวน 8 กิจกรรม พบว่า การสนับสนุนกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.32$) รองลงมา คือ การสนับสนุนการทอดกฐิน/ถวายเทียนพรรษา ($\bar{X}=4.29$) และ การสนับสนุนงานประเพณีสงกรานต์และของดีเมืองอำเภอชนอม ($\bar{X}=4.25$) และมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมมัสยิด ($\bar{X}=4.19$)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายตำบล พบว่า ตำบลท้องถิ่นมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 กิจกรรม ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ($\bar{X}=4.21$) และมีทัศนคติเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก จำนวน 7 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของการสนับสนุนการทอดกฐิน/ถวายเทียนพรรษา ($\bar{X}=4.18$) มากที่สุด ตำบลชนอมมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของการสนับสนุนกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ($\bar{X}=4.32$) มากที่สุด ตำบลควนทองมีทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 8 กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยของการสนับสนุนกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ($\bar{X}=4.45$) มากที่สุด

ตารางที่ 8 การเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงแยกก๊าซธรรมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จัดหรือเป็นผู้สนับสนุนแยกตามตำบล

กิจกรรม CSR		ท้องถิ่น	ชนอม	ควนทอง	รวม
1. กิจกรรมด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษาในอำเภอชนอม	เคยเข้าร่วม	81	81	97	259
	ไม่เคยเข้าร่วม	65	54	37	156
2. กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม	เคยเข้าร่วม	62	79	95	236
	ไม่เคยเข้าร่วม	84	56	39	179
3. กิจกรรมด้านกีฬาและการท่องเที่ยว	เคยเข้าร่วม	85	83	107	275
	ไม่เคยเข้าร่วม	61	52	27	140
4. กิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม	เคยเข้าร่วม	83	80	93	256
	ไม่เคยเข้าร่วม	63	55	41	159

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณารายตำบล พบว่ากิจกรรมที่ประชาชนทุกตำบลเคยเข้าร่วมมากที่สุด คือ กิจกรรมด้านกีฬาและการท่องเที่ยวกิจกรรม มีจำนวน 275 คน รองลงมา คือ กิจกรรมด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษาในอำเภอชนอม

มีจำนวน 259 คน กิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม มีจำนวน 256 คน และกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม มีการเข้าร่วมน้อยที่สุด คือ มีจำนวน 236 คน

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการรับรู้ของแต่ละบุคคลของชุมชนในอำเภอชนอม ส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารปัจจุบันต่าง ๆ ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.4 รองลงมา คือ ผ่านทางผู้นำชุมชน/บุคคลที่รู้จัก คิดเป็นร้อยละ 46 นอกจากนี้ การรับรู้ข่าวสารการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ผ่านทางช่องทางเพจ/กลุ่ม Facebook สาธารณะอื่น ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.8 รองลงมา คือ เพจ Facebook โรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม คิดเป็นร้อยละ 37.3

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) เพจต่าง ๆ เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมและสามารถใช้เป็นช่องทางในการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม การประชาสัมพันธ์ข้อมูล หรือกิจกรรม ต่าง ๆ ได้ รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้คนในชุมชนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้จัดขึ้นและควรมีการนำสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าวมาใช้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีบทบาทต่อสังคมที่กำลังเปลี่ยนวิธีการติดต่อสื่อสารไปจากรูปแบบเดิม อีกทั้ง ยังเป็นการสื่อสารช่องทางเลือกที่สำคัญ (Alternative Channel) ของผู้คนในปัจจุบัน ส่งผลให้สื่อกระแสหลักทั้งหมดสื่อพิมพ์ วารสาร นิตยสาร โทรทัศน์และวิทยุ ต่างหันมาให้ความสำคัญและนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์กันมากขึ้น ทำให้เกิดการรับรู้ได้ในทันทีหรือในแบบ Real time (ปานทิพย์ พยัพพานนท์, 2552; อติสรณ์ อันสงคราม, 2558)

นอกจากนี้ การรับรู้ข่าวสารการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้คนในปัจจุบันที่นิยมการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ยังสอดคล้องกับข้อมูลที่ศึกษา โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (2560) พบว่าการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยส่วนใหญ่จะเป็นไป เข้าสู่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีผู้ใช้งานคิดเป็นร้อยละ 97.3 จำนวน 2 สื่อ คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (YouTube) แอปพลิเคชันไลน์ ร้อยละ 94.5 เฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชน (Generation Y และ Z) ประมาณร้อยละ 98 นิยมใช้สื่อยูทูบ (YouTube)

2. ทิศนคติของชุมชนต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของโรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าชุมชนในอำเภอชนอมมีทัศนคติต่อกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านกีฬาและการท่องเที่ยว และด้านศาสนาและวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.21$) ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ได้จัดให้กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ประชาชนในชุมชนอำเภอชนอมรู้จักและคุ้นเคยกับการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมภายในองค์กรเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าองค์กรมีการให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมในทุก ๆ ด้านเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าวมีความสอดคล้องตามหลักการกำหนดรูปแบบตามแนวคิดทฤษฎีของ Kotler & Lee (2005) ได้จำแนกประเภทกิจกรรมไว้เป็น 6 ชนิดกิจกรรม กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้มีรูปแบบกิจกรรมการดำเนินงาน 4 ชนิดกิจกรรม ได้แก่ การส่งเสริมประเด็นทางสังคม การบริจาคโดยตรง อาสาสมัครช่วยเหลือชุมชน และข้อปฏิบัติทางธุรกิจเพื่อรับผิดชอบต่อประเด็นสังคม รูปแบบที่ได้ดำเนินการมากที่สุด คือ การบริจาคเพื่อการกุศล รองลงมา คือ การส่งเสริมประเด็นทางสังคม ด้านกลยุทธ์ ปตท. มีการทำความเข้าใจและสร้างค่านิยมเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มจากภายในองค์กร แล้วจึงขยายไปสู่ภายนอกองค์กร โดย ปตท. กำหนดกรอบและขอบเขตในประเด็นทางสังคมไว้อย่างชัดเจน ทำให้บริษัทสามารถกำหนดกลยุทธ์การทำงานและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้ตรงจุด (ณัฐชรินทร์ อภิวิญญูชลาชาติ, 2551)

นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐฉิณี ชูช่วย (2553) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องกลยุทธ์การบริหารโครงการกิจกรรมเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในการสร้างภาพลักษณ์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พบว่า การทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีความชัดเจน ต่อเนื่องและจริงจัง จึงส่งผลต่อภาพลักษณ์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยชุมชนมีการรับรู้ต่อภาพลักษณ์ของ ปตท.ในระดับดี จึงให้ความร่วมมือเป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกับ ปตท.

รูปแบบกิจกรรมการดำเนินงาน 4 ชนิดกิจกรรม ที่ทางโรงเรียนก้าชรรวมชาติชนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้ดำเนินการสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Cause-Related Marketing) การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (Cause Promotion) เป็นการจัดหาเงินทุน วัสดุสิ่งของ หรือทรัพยากรอื่นขององค์กร ขยายการรับรู้และความห่วงใยต่อประเด็นปัญหาทางสังคมนั้น ตลอดจนสนับสนุนการระดมทุน การมีส่วนร่วม หรือการเพิกถอนอาสาสมัคร

2. การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการบริจาคเพื่อการกุศลอาจเป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่าย จากการศึกษากิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการบริจาคเพื่อการกุศลของโรงเรียน ก้าวกระโดดข้าม ขอนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พบว่า มีกิจกรรมการมอบทุนการศึกษานักเรียนในอำเภอขนอม การจัดกิจกรรมที่เป็นการบริจาคเพื่อการกุศล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุทัย มหิทธิมหาวงศ์ (2545) พบว่า ชุมชนอำเภอขนอมมีความต้องการให้โรงเรียนก้าวกระโดดข้ามสนับสนุนการศึกษา เช่น ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุด วิทยากรให้ความรู้ มากที่สุด

นอกจากนี้ จากผลการศึกษายังพบว่ากิจกรรมการมอบทุนการศึกษานักเรียนในอำเภอขนอมเป็นกิจกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามในทุกระดับ มีทัศนคติที่ดีมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษาอื่น ๆ

ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประชาชนในอำเภอขนอมให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองโดยเฉพาะด้านการศึกษา บางครอบครัวอาจจะมีข้อจำกัดทางการเงินที่นำมาใช้ในการสนับสนุนให้บุตรหลานของตนเอง ในปัจจุบันการศึกษาในระบบโรงเรียนและสถาบันการศึกษา มีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นหลายประการ เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ เครื่องมือ และอุปกรณ์ ค่าบำรุงรักษาและกิจกรรม และอื่น ๆ ที่โรงเรียน หรือสถานศึกษาเรียกเก็บ (ปรารถนา บุญบารมี และปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2558) ถ้าหากประชาชนในชุมชนได้รับการช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบของทุนการศึกษา เป็นการช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจครอบครัวและยังเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพชุมชนกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางการศึกษาอีกด้วย

3. การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของโรงเรียนก้าวกระโดดข้าม ขอนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีหลายโครงการ อาทิเช่น โครงการช่วยเหลือภัยพิบัติ/โรคภัย โครงการจิตอาสาพัฒนาโรงเรียน/วัด โครงการทำความสะอาดชายหาด/ถนน Big Cleaning

4. การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices) การดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม โดยเฉพาะการตระหนักถึงการพัฒนาร่วมกัน ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ โครงการธนาคารขยะ เป็นโครงการที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมการช่วยแก้ปัญหา เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ลดงบประมาณเพื่อจัดการขยะมูลฝอยและเป็นการขยายผลสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการใช้พลังงานอย่างประหยัด

โครงการ Smart farming หรือเกษตรอัจฉริยะ เป็นการนำเกษตรสมัยใหม่ในยุคดิจิทัลด้วยการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ชุมชนได้ลดต้นทุนในกระบวนการผลิต ได้สินค้าที่มีมาตรฐานลดความเสี่ยงในภาคเกษตรที่เกิดจากการระบาดของศัตรูพืชและภัยธรรมชาติ และเป็นการจัดส่งผ่านความรู้โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้ชุมชนได้นำความรู้ไปต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ในอนาคต

โครงการดังกล่าวที่ทางโรงเรียนก้าวกระโดดข้าม ขอนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จัดขึ้นนั้น ช่วยในการลดรายจ่ายเป็นการส่งเสริมการสร้างรายได้ การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เป็นการลงทุนเพื่อชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจึงส่งผลให้ชุมชนในอำเภอขนอมมีทัศนคติที่ดีมากต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนก้าวกระโดดข้าม ขอนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

นอกจากนี้ โรงเรียนก้าวกระโดดข้าม ขอนอม บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีกลยุทธ์การดำเนินกิจกรรมด้วยการเสนอโครงการที่ให้ความสำคัญกับบริบทเฉพาะของท้องถิ่นอำเภอขนอม หรือจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังจะเห็นได้จากการมีโครงการด้านศาสนาและวัฒนธรรม อาทิ การสนับสนุนงานแห่ผ้าขึ้นธาตุเจดีย์ปะการังตำบลท้องเนียน ถือว่าในอำเภอขนอนั้น งานประเพณีแห่ผ้าขึ้นเจดีย์เขาธาตุ (เจดีย์ปะการัง) จัดขึ้นจากความเชื่อและสันนิษฐานว่าเจดีย์เขาธาตุ (เจดีย์ปะการัง) เป็นสถานที่ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร และยังรวมถึงการสนับสนุนการทอดกฐิน/ถวายเทียนพรรษา การสนับสนุนงานลอยกระทง การสนับสนุนงานประเพณีสงกรานต์และของดีเมืองอำเภอขนอม

กิจกรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวความคิดและวิถีชีวิตของชุมชนอำเภอขนอม ที่เห็นความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมในด้านศาสนาและวัฒนธรรม ชาวอำเภอขนอมมีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องการสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางใจและต้องการความเท่าเทียมกันของผู้คนที่นับถือศาสนาต่างกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข พบว่า ทุกกิจกรรมชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อชาวอำเภอขนอม จึงทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชน เกิดภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กรสามารถดำเนินกิจการและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ มาริสา ดีใจ (2558) ที่กล่าวว่าธุรกิจใดที่ให้การ

สนับสนุนด้านศิลปวัฒนธรรม ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออก ความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถส่งเสริมให้บุคคลอื่นได้รู้จัก เกิดความรู้สึกร่วมกันที่ก่อให้เกิดกับบริษัทได้ แนวคิดที่ให้ การสนับสนุนด้านวัฒนธรรมถือว่าเป็นการลงทุนด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับชุมชน ท้องถิ่น บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร

ด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษา การจัดโครงการแข่งขันทักษะด้านความรู้ PTT Genius ถือเป็นแคมเปญเผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการและความรู้เกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติให้กับเยาวชนในอำเภอหนองมิกิจกรรมค่ายเยาวชนหนองมิกิจกรรมบ้านเกิด เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังเยาวชนให้ช่วยกันรักษาทรัพยากรทางทะเล เป็นต้นทุนทางธรรมชาติของชุมชนอำเภอหนองมิกิจกรรมชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินกิจกรรม

ด้านกีฬาและการท่องเที่ยว เกี่ยวกับการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า ชุมชนมีทัศนคติในกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการสนับสนุนงานอาสาสมัคร งานเทศกาลตกปลาทราย งานนมัสการหลวงปู่ทวดที่เกาะนุ้ย การแข่งขันกีฬาต่าง ๆ ในอำเภอหนองมิกิจกรรมส่งเสริมกีฬาและการท่องเที่ยวในอำเภอหนองมิกิจกรรมสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนทุกกิจกรรมชุมชนมีระดับทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในอนาคต โรงแยกก๊าซธรรมชาติหนองบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ควรมีการเผยแพร่กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่กำลังดำเนินการหรือดำเนินการแล้วผ่านในช่องทางอื่น ๆ เช่น เว็บไซต์บริษัทเพื่อให้ประชาชนรับทราบ รวมทั้ง การจัดการสานเสวนา (Social Dialogue) เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือขององค์กร อาจจะทำโครงการในรูปแบบของการประชุมระดับตัวแทนของกลุ่ม หรือชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือการเปิดบ้าน

การจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน เช่น การเป็นเจ้าภาพจัดกีฬาอีสปอร์ต หรือกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาอาชีพกลุ่มแม่บ้าน การจัดหรือประสานงานให้มีการถ่ายทอดความรู้อาชีพท้องถิ่นต่าง ๆ การขยายตลาดสินค้าพื้นบ้านของชุมชนอำเภอหนองมิกิจกรรม (อุทัย มหิตติมหารักษ์, 2545) การให้ความรู้กับชุมชนในการปรับเปลี่ยนด้านต่าง ๆ สู่โลกหลังโควิด-19 เป็นต้น

การปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติหนองบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในด้านการพัฒนาความรู้และการศึกษาที่ชุมชนเห็นว่ามีความสำคัญที่สุดที่น้อยกว่ากิจกรรมอื่น ๆ คือ โครงการสัมมนาให้ความรู้ผู้นำชุมชน และกิจกรรมธรรมะในสวน จากผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมดังกล่าวมีค่าต่ำที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นสาเหตุให้วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตตามไปด้วย กิจกรรมของชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เช่น ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนมากจะใช้เวลาอยู่ที่ทำงาน หรืออยู่บนท้องถนน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบดำเนินชีวิตดังกล่าวนี้ทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะกระทำกิจกรรมทางศาสนาตามแบบวิถีแห่งพุทธ เช่น การตื่นนอนแต่เช้าเพื่อจัดเตรียมอาหารคาวหวานสำหรับใส่ตักบาตร หรือแม้แต่การไปบำเพ็ญบุญกุศลที่วัด การฟังเทศน์ฟังธรรมจากพระสงฆ์ปริมาณลดน้อยลง (สิริพิชญ์ เตชะไกรศรี, 2549) ในอนาคตอาจจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมเพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชน เช่น การเชิญพระวิทยากรผู้มีชื่อเสียง ได้รับความยอมรับในระดับประเทศมาร่วมในการถ่ายทอดธรรมะที่เข้าใจง่าย กลุ่มที่เป็นวัยรุ่นหรือเยาวชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

สรุปผลการวิจัย

ในการจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยงาน หรือองค์กรทางธุรกิจควรพิจารณากิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ สนับสนุนสิ่งจำเป็นที่เร่งด่วนในภาวะวิกฤติ มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ จะเป็นกิจกรรมที่ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรนั้น ๆ และเพื่อการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับธุรกิจ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโรงแยกก๊าซธรรมชาติหนองบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคุณคุณจิรายุ จันทองแก้ว พนักงานปฏิบัติงานมวลชนของโรงแยกก๊าซธรรมชาติหนองบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่ให้การช่วยเหลือในการติดต่อประสานงาน ขอขอบคุณผู้บริหารของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ได้ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการตอบแบบสอบถาม

การอ้างอิง

- จิรายุ จันทองแก้ว.(2557). **ทัศนคติของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน)** (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช.
- ณัฐชรินทร์ อภิวิญญูชลาชาติ. (2551). **การศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกลยุทธ์การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)** (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ณัฐินี ชูช่วย. (2553). **กลยุทธ์การบริหารโครงการกิจกรรมเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในการสร้างภาพลักษณ์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)** (รายงานโครงการเฉพาะบุคคล). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรารธนา บุญบำรุง และปิยพงษ์ สุเมตติกุล. (2558). **กลยุทธ์การพัฒนาคูสมบัติที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร เพื่อการระดมทุนการศึกษาจากหน่วยงานเอกชน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10 (3), 100 -112.**
- ประชาชาติธุรกิจ.(2564). **เปิดแผน CSR ปตท.ปี '63 โฟกัสปลูกป่า-ช่วยพื้นที่ภัยพิบัติ**. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-419861>.
- ปานทิพย์ พัยพานนท์. (2552). **กระบวนการสื่อสารภายในองค์กรเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)** (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- พัชร์ศุภากร ศรีสวัสดิ์. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) กับภาพลักษณ์ขององค์กรเครือซีเมนต์ไทย (SCG) ในมุมมองของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร** (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, นครปฐม.
- มาริสา ดีใจ. (2558). **การมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน) จังหวัดระยอง** (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ละอียด ศิลาน้อย และกันทิมาลัย จินดาประเสริฐ. (2562). **การใช้มาตรฐานค่าในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การโรงแรมและการท่องเที่ยว. วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8 (15), 112-126.**
- วิสูตร ยังพลจันทร์. (2544). **ความตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพนักงานปฏิบัติการคลังน้ำมัน บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน)** (ภาคนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. (2556). **ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อความยั่งยืนขององค์กร**. กรุงเทพฯ: สถาบันธุรกิจเพื่อสังคมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2560). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560**. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สิริพิชญ์ เตชะไกรศรี. (2549). **การเผยแพร่ธรรมะเชิงรุกตามวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมธรรมะในสวน ณ สวนหลวง ร.9** (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุกัญญา ศุภกิจอำนวย และดุลยปวีณ กรณธ์แสง. (2552). **PTT: THE S- CURVE STORY** กลยุทธ์ ตัด ต่อ โด่ ฝ่าวิกฤติสู่เวทีโลก. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.
- อดิสรณ์ อ้นสงคราม. (2558). **รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบจากการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อุทัย มหิทธิมหาวงศ์. (2545). **การศึกษาทัศนคติและความต้องการของชุมชนอำเภอหนองม่อมต่อการดำเนินการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของโรงแยกก๊าซธรรมชาติหนองม่อม**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- Kotler, P., & Lee, N. (2005). **Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause**. New York: John Wiley.

การพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE DEVELOPMENT OF 4 QUOTIENT BY USING THE QUESTIONING METHOD WITH LEARNING SKILLS AND INNOVATION ON FAMILY PLANNING IN HIGH SCHOOL STUDENTS

ลัทพล คำภีระปาวงศ์¹, และ วิชญนาถ เรืองนาค^{2*}

Lattapol Kampirapawong¹, and Vischayanat Ruangnak^{2*}

¹โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ

^{2*}โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, กรุงเทพฯ

¹Kasetsart University Laboratory School, Center for Educational Research and Developmen, Faculty of Education,

Kasetsart University, Bangkok

^{2*} Satriwitthaya 2 School, Bangkok

Received: October 6, 2021 Revised: December 4, 2021 Accepted: December 9, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่มีต่อความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 15 โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 35 คน ได้มาด้วยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาบริหารอารมณ์และครอบครัวศึกษา ที่พัฒนาขึ้นภายใต้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และ 2) แบบวัดความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.35-0.70 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยความฉลาด 4 ด้าน ประกอบด้วย ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดด้านการเผชิญกับความยากลำบาก (AQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีข้อค้นพบเพิ่มเติมอีกว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีประสิทธิผลอย่างยิ่งในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) โดยมีระดับความฉลาดเพิ่มขึ้นหนึ่งระดับ จากระดับพอใช้เป็นสูง และจากสูงเป็นสูงมาก ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ความฉลาด 4 ด้าน การวางแผนครอบครัว นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

*Corresponding author. Tel: 064 616 6351

Email address: lattapol.kam@ku.th

**บทความนี้ เป็นบทความต่อเนื่องจากงานประชุมวิชาการศิลปศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ 3 (proceeding)

Abstract

The purpose of this research was to study the effect of the questioning method with learning skills and innovation of 4 Quotient on family planning in high school students. The samples were thirty-five students in grad 12, room 15, Satriwitthaya 2 School, late semester, academic year 2021. They were derived by purposive sampling. The instruments were 1) the learning management plan on the development of emotional management and family studies which was developed under the questioning method with learning skills and innovation and index of item-objective congruence score of 0.67-1.00. 2) the 4 Quotient test on family planning of high school student with the discrimination ranges from 0.35 to 0.70 and the reliability coefficient of .81. The statistical analysis employed were 1) descriptive statistics consist of mean and standard deviation, 2) t-test for dependent samples. The result of research was found that after the questioning method with learning skills and innovation, high school students mean 4 Quotient and the factors of each are as follows. The Intelligent quotient, emotional quotient, adversity quotient and moral quotient, significantly increased at a 0.01 level. Furthermore, there were additional findings that the questioning method with learning skills and innovation extremely effective in developing emotional quotient and moral quotient with a higher level, from fair to high, from high to very high.

Keywords: Questioning Method, Learning Skills and Innovation, 4 Quotient, Family Planning, High School Students

บทนำ

ระบบการศึกษาไทยมีการส่งเสริมให้นักเรียนไทยมีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีการจัดการทดสอบความรู้ทางวิชาการในหลายรูปแบบ อาทิ การทดสอบความถนัดทั่วไป ความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ Gat Pat รวมถึงการทดสอบระดับชาติ O-Net เป็นต้น นอกจากนี้ระบบการศึกษาไทยและโรงเรียนยังมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการและพัฒนาทักษะความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา มีการทดสอบความรู้ทางวิชาการในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเข้าสู่อุดมศึกษา ทั้งนี้ จากแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น นอกจากนักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะดังกล่าวข้างต้นแล้ว นักเรียนควรจะมีการพัฒนาความฉลาดในด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถควบคุมอารมณ์ และสามารถเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนและการดำเนินชีวิต ให้สามารถประสบความสำเร็จด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต เป็นทรัพยากรบุคคลที่ดีต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ความสามารถของบุคคลในด้านความฉลาดมีหลายด้าน แต่ด้านที่ควรได้รับการพัฒนามากตามลำดับมี 4 ด้าน (4 Quotient) ประกอบด้วย ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดในการเผชิญกับความยากลำบาก (AQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) สำหรับความฉลาด 4 ด้านนี้ จะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้และจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติในการคิดและตัดสินใจ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันภาษาลพบุรี, 2561) นอกจากนี้ ยังช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ในทางกลับกันสำหรับบุคคลที่ขาดความฉลาดทั้ง 4 ด้าน ย่อมส่งผลต่อสมรรถนะในการเรียนรู้ความสามารถในการจดจำสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ตลอดจนไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ส่งผลให้ขาดคุณธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจ นำไปสู่การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมได้ (กมลพรรณ ชิวพันธ์ศรี, 2554) การพัฒนาความฉลาดทั้ง 4 ด้าน (4 Quotient) ข้างต้น มีวิธีการพัฒนาได้อย่างหลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้ การให้คำปรึกษากลุ่ม การฝึกอบรม และกิจกรรมกลุ่ม สำหรับวิธีที่ได้รับความนิยม เป็นที่การยอมรับ คือ การจัดการเรียนรู้

รายวิชาสุขศึกษา มีเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ใช้ทักษะความฉลาด 4 ด้าน (4 Quotient) และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวมีรายละเอียดขอบเขตสาระ ดังนี้ 1) แนวทางการพิจารณาเลือกคู่ครอง 2) การวางตัวต่อเพศตรงข้ามในฐานะคู่รัก 3) การอยู่ร่วมกันโดยไม่ได้สมรส 4) บทบาทหน้าที่ของคนในครอบครัว และ 5) การเลือกใช้ชีวิตการคุมกำเนิด จากขอบเขตเนื้อหาดังกล่าว สามารถพิจารณาได้ว่าในแต่ละหัวข้อมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ความฉลาด 4 ด้าน (4 Quotient) ในการคิดวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินการวางแผนครอบครัวในอนาคตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมและมีคุณภาพมากที่สุด ดังนั้น ผู้สอนจะต้องใช้แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะและมีการพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน (4 Quotient) ที่เห็นได้เด่นชัดและเกิดการพัฒนาควบคู่ไปกับการเกิดทักษะอื่น ๆ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

สำหรับรายวิชาสุขศึกษา หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การวางแผนครอบครัว ผู้สอนเน้นพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) ทักษะ 2R คือ การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และ 2) ทักษะ 4C คือ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การร่วมมือ (Collaboration) และ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) โดยผู้สอนได้ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน (4 Quotient) ให้มีรูปแบบสอดคล้อง น่าสนใจ และทันสมัย ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method) หรือ QM ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิด โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นเหตุเป็นผล มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์ ในการตอบคำถามเหล่านั้น ดังนั้น ผลจากการประเมินการจัดการเรียนรู้ จะทำให้เข้าใจถึงความสนใจที่แท้จริงของนักเรียน ผู้สอนสามารถวินิจฉัยจุดอ่อน จุดแข็งของนักเรียนได้ อีกทั้ง ยังช่วยสร้างลักษณะนิสัยการขบคิดให้กับผู้เรียน ตลอดจนนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียนตลอดชีวิต และเป็นการพัฒนาความฉลาดทั้ง 4 ด้าน (4 Quotient) ไปพร้อม ๆ กัน (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2545) ทั้งนี้ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นรูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้สอนเป็นเหมือนโค้ชที่คอยให้คำปรึกษา และนักเรียนเป็นผู้คิดและเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองจากการลงมือทำ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะการรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตร (วิจารณ์ พานิช, 2555)

จากการเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้สอนหลายท่านที่สอนในรายวิชาของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ส่วนใหญ่มีความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาต่อการเรียนในหลักวิชาการอยู่ในระดับสูง แต่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังขาดการบริหารจัดการอารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อใช้ยึดเหนี่ยวชีวิต และเมื่อประสบกับปัญหาทางการเรียนและการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้เท่าที่ควร จึงส่งผลให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีการแก้ไขปัญหาที่ไม่ถูกวิธี เป็นผลให้ขาดสติ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง นำไปสู่การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม

จากข้อมูลข้างต้น คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนได้เล็งเห็นความสำคัญในพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยทำการศึกษาในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นนักเรียนชั้นปีสุดท้ายให้ประสบความสำเร็จในการใช้ทักษะความฉลาด 4 ด้าน ในการส่งเสริมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการเรียน รวมถึงการนำทักษะความฉลาด 4 ด้าน ไปปรับใช้ในชีวิตการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและมีความสุข

จุดประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่มีต่อความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญจากการทบทวนเอกสารในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดความฉลาด 4 ด้าน (4 Quotient)

1.1 ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (Intelligent Quotient: IQ) หมายถึง ตัวเลขทางสถิติที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องและการเปรียบเทียบของความสามารถที่จะได้รับความรู้หรือทักษะทางการศึกษา กล่าวคือ ตัวเลขที่บอกความฉลาดในการเรียนรู้ ของผู้รู้บางกลุ่ม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเชาว์ไหว ไหวพริบ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้านตรรกะ ตัวเลข ความจำ ความสามารถทางภาษา ความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ เป็นความฉลาดที่วัดด้วยแบบทดสอบ IQ เริ่มมีขึ้นในศตวรรษที่ 19 โดยนักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ ชื่อ เซอร์ฟรานซิส กาลตัน แนวคิดเรื่อง IQ มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงข้อจำกัดกันมากโดย Walter Lippmann ได้โต้แย้งว่า เพื่อให้ได้คะแนน IQ สูง ๆ อาจทำได้จากการเตรียมตัว ชักซ้อมและทำข้อสอบนั้น ๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยไม่จำเป็นต้องมีความฉลาด ดังนั้น จึงไม่เป็นธรรมที่จะตีค่าความฉลาดของเด็กจากการทดสอบที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้นในปี ค.ศ.1960-1970 การทดสอบไอคิวจึงไม่ได้รับความนิยม การพัฒนา IQ ประกอบไปด้วย 50% จากกรรมพันธุ์ และ 50% จากสิ่งแวดล้อม เช่น การเลี้ยงดู ความรักความอบอุ่น อาหาร การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การเล่น ออกกำลังกาย ทำกิจกรรมกลุ่ม การทำงาน การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้มองเห็นคุณค่าตนเอง สัมผัสกับสังคม ชีวิตประจำวัน การเล่นดนตรี อารมณ์ดี ไม่เครียด ฝึกความคิดเชิงบวก มีความคิดอย่างสร้างสรรค์ จากการทำที่ได้รับคำชมเชยเสมอ ได้รับการยอมรับจากการกระทำต่าง ๆ ที่ดี เป็นต้น (คู่มือวิทยากรโรงเรียนพ่อแม่สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข, 2547; จักรกฤษณ์ สิริริน, 2561; สถาบันภาษาลพบุรี, 2561)

1.2 ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) หมายถึง การตระหนักรู้จักตนเอง ว่าตนเองเป็นใคร มาจากไหน ต้องการอะไรในชีวิต มีความสามารถในการจัดการควบคุมอารมณ์ตนเองและผู้อื่น มีวินัย บังคับใจตนเองได้ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักผิดชอบชั่วดี ดังนั้นเพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มี EQ สูง จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- 1) Self-awareness คือ การรู้จักตนเอง รู้จักความรู้สึกของตนเองอย่างแท้จริง จะทำให้เราเข้าใจพฤติกรรมของเราเอง และเข้าใจว่าผู้อื่นยอมรับเราแค่ไหน และรู้ตัวเมื่อมีอารมณ์ในทางลบ หรือมีการปรับเปลี่ยนอารมณ์
- 2) Personal accountability คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง การจัดการหรือบริหารอารมณ์ รวมทั้งการป้องกันแรงกระตุ้นกะทันหัน และ impulses คือ วัสดุเกี่ยวกับสิ่งที่มีผลกระทบกระเทือนอารมณ์ สามารถที่จะควบคุมความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้ สามารถควบคุมความฉุนเฉียวที่เกิดขึ้นกับตนเองได้
- 3) Positively self-motivated Powerful impetus: Honesty and integrity คือ มีการขับเคลื่อนตนเองไปในทางที่ดี เพื่อกำจัดผลกระทบกระเทือนทางอารมณ์เราต้องมีคุณธรรมทางด้านดี ได้แก่ ความซื่อสัตย์และความดี ความโหยหา ความรัก ความเอื้ออาทร ความเคารพ ความพร้อมเพียง การให้อภัย อารมณ์ขัน และศรัทธา จะสามารถทำให้เรารับ และยอมรับแรงกดดันต่าง ๆ ในชีวิตได้ เช่นเมื่อมีการแข่งขันและเราแพ้ ก็สามารถยอมรับได้โดยไม่รู้สึกว่าเป็นผู้ล้มเหลว

4) Empathy and sensitivity คือ ความเห็นอกเห็นใจและไวต่อความรู้ เพื่อการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นเราต้องมีตรงนี้ และต้องมีความเข้าใจความรู้สึก ความต้องการและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น หากเราขาดตรงนี้ไป เราจะทำงานร่วมกับคนอื่นลำบาก เพราะจะช่วยให้เราสามารถประนีประนอมกับผู้ร่วมงาน และแก้ไขข้อขัดแย้งและสร้างความกลมเกลียวในหมู่ผู้ร่วมงาน

5) Capacity to develop and sustain relationships ความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธ์กับผู้อื่นในการสร้างความไว้วางใจ จะเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ในครอบครัว กลุ่มคน และสังคมเข้าด้วยกัน การสร้างความเชื่อใจจะลึกซึ้งกว่าการเข้ากันได้ จะช่วยเปลี่ยนความหงุดหงิดรำคาญใจเป็นแรงบันดาลใจ (วรทรง ศรีศิริรุ่ง และดาริกา กุลแก้ว, 2561; สถาบันภาษาลพบุรี, 2561)

1.3 ความฉลาดในการเผชิญกับความยากลำบาก (Adversity Quotient: AQ) หมายถึง ความฉลาดในการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส กล่าวคือ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคและแก้ปัญหา หรือ เชาวแห่งความอดทน เป็นความสามารถในการควบคุม มีสติ เชื่อว่าปัญหาเกิดจากสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่โทษตัวเอง ถ้าหากเกิดจากตนเองจะยอมรับและพร้อมแก้ไข ไม่ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ อดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา เป็นความสามารถในการเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส คนที่ประสบความสำเร็จ คือ คนที่ไม่พ่ายแพ้ต่ออุปสรรค แต่กลับทำประโยชน์ที่เกิดจากอุปสรรคนั้น ๆ และมองความล้มเหลวเป็นบันไดสู่ความสำเร็จ

การพัฒนา AQ เป็นการฝึกทักษะการแก้ปัญหาแบบมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม การฝึกทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งจากการเรียนและการจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมรอบตัวให้สัมพันธ์ใกล้เคียงกับชีวิตจริง รู้จักการช่วยเหลือตนเอง ฝึกการทำงานตามช่วงวัย ให้อัจฉริยะกับอุปสรรค และฝึกหาประสบการณ์ตามที่ตั้งใจ ช่วงหยุดปิดเทอม ดังนั้น เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มี AQ สูง จะต้องมององค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. CONTROL การรู้จักควบคุมเหตุการณ์/สถานการณ์ได้ 2. OWNERSHIP การยอมรับปัญหา/ความเป็นเจ้าของปัญหา 3. REACH ฝึกคิดว่าปัญหาทุกประเภทมีทางแก้ไข ไม่ใช่จบสิ้นแล้วทุกอย่าง และ 4. ENDURANCE มีความทนทาน อดทน ต่อปัญหาต่าง ๆ มองโลกในแง่ดีไม่ว่าวาม (Paul & Stoltz, 2000; คู่มือวิทยากรโรงเรียนพ่อแม่สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข, 2547; กมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี, 2553)

1.4 ความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (Moral Quotient: MQ) หมายถึง ความฉลาดทางคุณธรรม จริยธรรม หรือ ระดับสติปัญญาทางด้านศีลธรรมที่รู้ถูกรู้ผิด และการอยู่ในสังคมด้วยความนับถือตนเองและผู้อื่น ตลอดจนเคารพต่อความรับผิดชอบของคนที่ต่อมนุษยชาติ อีกทั้ง ยังประกอบด้วยคุณสมบัติที่ดีทั้งหลาย เช่น ความซื่อสัตย์ ความถูกต้อง และความจริงใจทำให้เกิดความรักและศรัทธาโดยคนรอบข้าง MQ นั้นไม่สามารถฝึกฝนหรือขัดเกลาได้ในเวลาสั้น ๆ วิธีฝึกฝนความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การสร้าง หรือกำหนดตัวอย่างดี ๆ ให้เห็น ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตั้งแต่เล็ก ๆ ก่อนวัยอนุบาล อาจจะเป็นในรูปแบบิทาน การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน การจัดการเรียนรู้ที่เน้น หลักธรรม บุคคลตัวอย่างที่ดี การช่วยเหลือบุคคลที่ด้อยโอกาส ช่วยสอนหนังสือ หรือช่วยดูแลรุ่นน้อง ช่วยงานคุณครู รวมถึงการช่วยสอนเพื่อนที่เรียนอ่อนกว่า เป็นต้น ทั้งนี้คนที่มี MQ สูงควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) สามารถควบคุมตนเองได้เพื่อไม่ให้ทำในสิ่งผิด เช่น การรับสินบน หรือคอร์รัปชัน
- 2) มีความดีที่เป็นรากฐานของการกระทำของคนดี
- 3) คำพูดของเขา คือ เกียรติ (Coles, 1997; กมลพรรณ ชิวพันธุ์ศรี, 2553; สถาบันภาษาลพบุรี, 2561)

2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ถูกพัฒนาขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยภาคส่วนที่เกิดจากวงการนอกการศึกษา ประกอบด้วย บริษัทเอกชนชั้นนำขนาดใหญ่ เช่น บริษัทแอปเปิ้ล บริษัทไมโครซอฟท์ บริษัทวอลต์ดิสนีย์ องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และสำนักงานด้านการศึกษารัฐ รวมตัวและก่อตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรความร่วมมือ เพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) หน่วยงานเหล่านี้ได้พัฒนาวิสัยทัศน์และกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ขึ้น เป้าหมายหลักหนึ่งของการพัฒนาให้มีบุคลากรที่มีทักษะคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นคุณลักษณะที่ทำให้สามารถอยู่ในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีความสุขและช่วยขับเคลื่อนประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้า และสามารถสรุปทักษะสำคัญอย่างย่อ ๆ ที่เด็กและเยาวชนควรมีได้ว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R และ 4C มีองค์ประกอบ ดังนี้

- 3 R ได้แก่ การอ่าน (Reading), การเขียน (Writing) และคณิตศาสตร์ (Arithmetic)

- 4 C ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking), การสื่อสาร (Communication) การร่วมมือ (Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ (วิจารณ์ พานิช, 2555; จันทวรรณ ปิยะวัฒน์, 2556; กลิ่น สระทองเนียม, 2556) สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้คณะผู้วิจัยเน้นพัฒนาทักษะ 2R คือ การอ่าน (Reading) และการเขียน (Writing) เท่านั้น

3. แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิวิจารณ์ สังเคราะห์ หรือ การประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามมีขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ขึ้นวางแผนการใช้คำถาม ผู้สอนควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใด มีรูปแบบ หรือกระบวนการใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของบทเรียน

2) ขึ้นเตรียมคำถาม ผู้สอนควรเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้างคำถามอย่างมีหลักเกณฑ์

3) ขึ้นการใช้คำถาม ผู้สอนสามารถใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และอาจจะสร้างคำถามใหม่ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและสถานการณ์นั้น ๆ

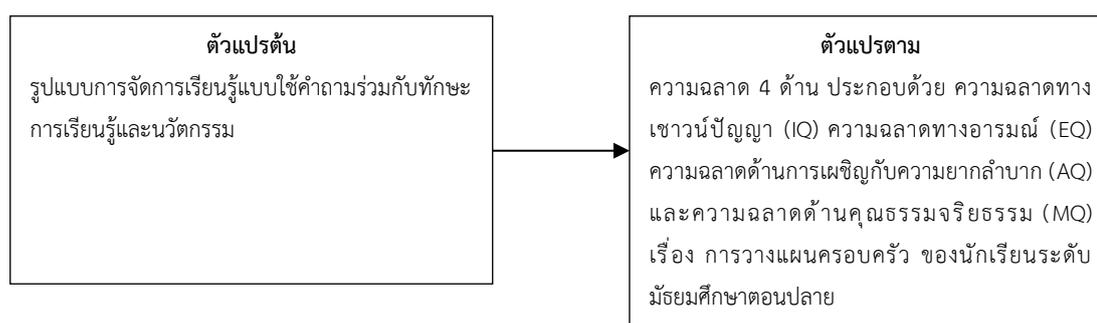
4) ขึ้นสรุปและประเมินผล แบ่งเป็นการสรุปบทเรียนผู้สอนอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนก็ได้ และการประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2545; สุภัทสร อินทร์อุไร, 2561)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Ladd & Anderson (1970), กัญญา สิทธิศุภเศรษฐ์ (2548); พิมพ์ ไตรยานุภาพ (2552); อติดิษฐ์ ชุตระกุลวงศ์ และอลิศรา ชูชาติ (2557); วรัญญา แสงวิเชียร, ทัศชัย สิทธิรักษ์ และจิต นวนแก้ว (2561); กัลญารัตน์ เทพบุตร, สิริยุพิน ศุภรัตน์ชัชคณา, และปริญญา ทองสอน (2562) และได้ข้อค้นพบว่าการใช้คำถามร่วมกับทักษะการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการขั้นผสมผสาน การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ร่วมกับการใช้คำถามตามระดับการคิดด้านพุทธิพิสัย 6 ระดับของบลูม ประกอบด้วยความรู้ความจำ ความเข้าใจการนำไปใช้

การวิเคราะห์ การประเมินค่า และความคิดสร้างสรรค์ (ทีศนา แชมมณี, 2553) และตั้งชื่อการจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้ว่า วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการตั้งคำถามโดยจะส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ คิดทบทวน คติวิจารณ์ญาณ และหากใช้เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อกำกับตนเอง วางแผน ตรวจสอบ และประเมิน ผลการกระทำของตัวเอง ก็จะส่งผลต่อความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม จริยธรรม เป็นกระบวนการของการกำกับตนเอง หรือการควบคุมความรู้ความคิดของตัวเอง นักเรียนได้ใช้กระบวนการอภิปัญญา (Metacognition) ส่งผลต่อความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (The One Group Pretest-Posttest Design) (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2549)

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 15 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จำนวน 35 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชุด ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาบริหารอารมณ์และครอบครัวศึกษา ที่พัฒนาขึ้นภายใต้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และ 2) แบบวัดความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.35-0.70 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ระยะก่อนทดลอง คณะผู้วิจัยให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทำแบบวัดความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ระยะการทดลอง คณะผู้วิจัยทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาบริหารอารมณ์และครอบครัวศึกษา จำนวน 8 สัปดาห์ ในแต่ละสัปดาห์ใช้เวลา 55 นาที มีหัวข้อเรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) ก่อร่างสร้าง ความฉลาด 4 ด้าน 2) ใช้ความฉลาด 4 ด้านในการดำเนินชีวิตพิชิตทุกปัญหา 3) ใช้ความฉลาด 4 ด้าน เลือกคู่รักให้ลงล็อก

4) ปัญหา “คุณพ่อคุณแม่วัยทีน” จะหมดไปถ้าคุณใช้ความฉลาด 4 ด้าน 5) ทะเบียนสมรสนั้นสำคัญไฉน 6) ห่วงไกลการเป็นคุณพ่อคุณแม่วัยใสด้วยการนับวันปลอดภัย 7) ถ้าไม่ยอมเป็นคุณพ่อแม่วัยใส...ทำไงดี และ 8) สวมเป็นปลอดภัย...มันใจไม่ป่อง

3. ระยะหลังทดลอง คณะผู้วิจัยให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทำแบบวัดความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภายหลังจากจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาบริหารอารมณ์และครอบครัวศึกษา เป็นครั้งสุดท้าย

4. คณะผู้วิจัยนำแบบวัดความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระยะก่อนและหลังการทดลองมาทำการวิเคราะห์หาค่าข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1) สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระยะก่อนและหลังทดลอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระยะก่อนและหลังทดลองใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

ความฉลาด 4 ด้าน	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ)	3.24	0.61	สูง	3.40	0.51	สูง
ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)	2.51	0.64	พอใช้	2.74	0.62	สูง
ความฉลาดในการเผชิญหน้ากับความยากลำบาก (AQ)	3.19	0.63	สูง	3.43	0.54	สูง
ความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ)	3.28	0.64	สูง	3.62	0.53	สูงมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) อยู่ในระดับสูง (\bar{X} =3.24 SD=0.61) และหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) อยู่ในระดับสูง (\bar{X} =3.40 SD=0.51) ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) อยู่ในระดับพอใช้ (\bar{X} =2.51 SD=0.64) และหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) อยู่ในระดับสูง (\bar{X} =2.74 SD=0.62) ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดในการเผชิญหน้ากับความยากลำบาก (AQ) อยู่ในระดับสูง (\bar{X} =3.19 SD=0.63) และหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดในการเผชิญหน้ากับความยากลำบาก (AQ) อยู่ในระดับสูง (\bar{X} =3.43 SD=0.54) ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดด้านคุณธรรมจริยธรรม (MQ)

อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.28$ $SD=0.64$) และหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยความฉลาดด้านคุณธรรมจริยธรรม (MQ) อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=3.62$ $SD=0.53$)

2. การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่มีต่อความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่มีต่อความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความฉลาด 4 ด้าน	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		MD	t	p
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD			
ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ)	3.24	0.61	3.40	0.51	0.16	3.19**	0.00
ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)	2.51	0.64	2.74	0.62	0.23	5.02**	0.00
ความฉลาดในการเผชิญหน้ากับ ความยากลำบาก (AQ)	3.19	0.63	3.43	0.54	0.24	3.39**	0.00
ความฉลาดด้านคุณธรรมจริยธรรม (MQ)	3.28	0.64	3.62	0.53	0.34	4.97**	0.00

** $p<0.01$

จากตารางที่ 2 พบว่า ภายหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยความฉลาด 4 ด้าน ประกอบด้วย ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดด้านการเผชิญกับความยากลำบาก (AQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่มีต่อความฉลาด 4 ด้าน เรื่อง การวางแผนครอบครัว ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าเฉลี่ยความฉลาด 4 ด้าน ประกอบด้วย ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดด้านการเผชิญกับความยากลำบาก (AQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับ กัญญา สิทธิสุขเศรษฐ์ (2548); พิมพร ไตรยานุภาพ (2552); อติติย์ ชูตระกูลวงศ์ และอลิศรา ชูชาติ (2557); วรัญญา แสงวิเชียร, หัสชัย สิทธิรักษ์, และจิต นวนแก้ว (2561); กัลญารัตน์ เทพบุตร, สิริยุพิน ศุภรัตน์ชัชคณา, และปริญญา ทองสอน (2562) พบว่า การใช้คำถามร่วมกับทักษะการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการขั้นผสมผสาน การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้ เกิดจากการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดในการเผชิญกับความยากลำบาก (AQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้คำถามกระตุ้นความคิดร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียน คือ 2R (หาพบแล้ว 2R) ได้แก่ การอ่าน (Reading) และการเขียน (Writing) และ 4C ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การ

ร่วมมือ (Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2555) ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจแก่นที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะการใช้คำถามที่ดี ถูกต้องตามหลักวิชาการทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนมีพัฒนาการทางความคิด นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์มากกว่าการฟังจากคำบอกเล่าของครูเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ที่กล่าวว่า การตั้งคำถามเป็นกลวิธีสำคัญที่ช่วยพัฒนาการคิดของนักเรียนเพราะการตั้งคำถามจะช่วยกระตุ้นความคิดของนักเรียนช่วยพัฒนาการคิดและอ้างอิงเหตุผลในการตอบคำถาม การจัดการเรียนรู้ควรมีการใช้คำถามในทุก ๆ ชั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาด 4 ด้าน จึงเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งทางสุศึกษาที่สามารถทำได้ตลอดเวลาในกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวางแผนครอบครัว ทั้ง 8 สัปดาห์ ได้แก่ สัปดาห์ที่ 1 ก่อร่างสร้างฉลาด 4 ด้าน สัปดาห์ที่ 2 ใช้ฉลาด 4 ด้าน ในการดำเนินชีวิตพิชิตทุกปัญหา สัปดาห์ที่ 3 ใช้ฉลาด 4 ด้าน เลือกรักให้ลืกล็อค สัปดาห์ที่ 4 ปัญหา “คุณพ่อคุณแม่วัยทีน” จะหมดไปถ้าคุณใช้ฉลาด 4 ด้าน สัปดาห์ที่ 5 ทะเบียนสมรสนั้นสำคัญไฉน สัปดาห์ที่ 6 ห่างไกลการเป็นคุณพ่อคุณแม่วัยใสด้วยการนับวันปลอดภัย สัปดาห์ที่ 7 ถ้าไม่อยากเป็นคุณพ่อคุณแม่วัยใส...ทำไงดี และสัปดาห์ที่ 8 สวมเป็นปลอดภัย...มั่นใจไม่ปอง ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียนอย่างเป็นลำดับขั้นให้เกิดการพัฒนาฉลาด 4 ด้าน และนักเรียนได้ระลึก และจดจำถึงประสบการณ์ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาที่ใช้ในชีวิต แนวคิดในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากการใช้คำถามมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนด โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นลำดับขั้น เพื่อนำไปสู่ประเด็นที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คิดตาม เข้าใจแนวทาง ตามลำดับขั้นตอนของการคิด และสรุปเป็นความคิดรวบยอดคำถามที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวางแผนครอบครัว มีลักษณะเป็นการถามมุ่งให้นักเรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ การประเมินค่า และคิดสร้างสรรค์เพื่อตอบคำถามเหล่านั้น ช่วยในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจ ความสนใจที่แท้จริงของนักเรียน และวินิจฉัยจุดแข็งจุดอ่อนของนักเรียนได้

นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างลักษณะนิสัยการขบคิดให้กับผู้เรียน ตลอดจนนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิตและเป็นการพัฒนาฉลาด 4 ด้าน ไปพร้อม ๆ กันตลอด 8 สัปดาห์ โดยนักเรียนสามารถใช้ความรู้พื้นฐาน หรือความรู้เดิมที่มีมาใช้ในการตอบคำถามได้ สามารถนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ในคาบนั้น ๆ จากการคิดหาคำตอบจากวิธีแก้ปัญหาและประสบการณ์ที่ใช้ในชีวิตจริง การถามให้คิดวิเคราะห์จะทำให้นักเรียนได้ใช้การคิดและวิเคราะห์จากเงื่อนไขสถานการณ์ที่กำหนดเพื่อหาคำตอบ ในบางครั้งคำตอบอาจหาไม่ได้โดยตรงจากข้อมูลและสถานการณ์ที่กำหนดให้ ในขั้นตอนนี้เองที่นักเรียนจะได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2R 4C ไปในตัว ดังนั้น นักเรียนจึงต้องอาศัยการเชื่อมโยงหลักการกับเรื่องราวของเหตุการณ์ นำไปสู่การคิดพัฒนาฉลาด 4 ด้าน และนักเรียนยังต้องพิจารณาความเหมาะสมของคำตอบด้วยว่าสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า รวมถึงคิดสร้างสรรค์อย่างสมเหตุสมผล คณะผู้วิจัยจึงใช้การถามให้นักเรียนได้คิดและอธิบายเหตุผลประกอบคำตอบ หรือการตัดสินใจของตนเอง สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553) กล่าวว่า คำถามที่ดีควรให้ผู้เรียนได้คิดได้บรรยายอธิบายเหตุผลว่าทำไมเพราะเหตุใด หรือได้ประเมินค่าสิ่งที่เรียนรู้ ผู้ถามต้องพยายามหลีกเลี่ยงคำถามที่ต้องการคำตอบเดียวว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” การถามเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดจะให้นักเรียนประมวลความรู้จากกิจกรรมที่ผ่านมาว่าได้ใช้วิธีการหาคำตอบอย่างไร และหากจะนำไปใช้แก้ปัญหาข้ออื่น ๆ ต่อไปในอนาคตจะมีแนวทางในการหาคำตอบอย่างไร และการใช้คำถาม แต่ละลักษณะในการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม อาจไม่ได้มีลำดับขั้นที่ตายตัวว่าต้องใช้คำถามลักษณะใดก่อนหลัง แต่ชุดคำถามที่ใช้มีความสอดคล้องและต่อเนื่องกันเพื่อให้นักเรียนได้คิดตามคำถามของผู้สอนไปทีละขั้น นำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจในเนื้อหาและมีมโนทัศน์ทางการวางแผนครอบครัวที่ถูกต้อง ในบางครั้งการถามเพื่อความเข้าใจก็สามารถทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาในคาบเรียนนั้น ๆ ได้ตั้งแต่ในตอนต้นคาบของการจัดการเรียนรู้ ด้วยการถามเพื่อคิดวิเคราะห์ให้และการถามให้คิดเชิงเหตุผลควบคู่กันเพื่อให้นักเรียนเข้าใจในรายละเอียดของความคิดรวบยอดนั้น ๆ มากขึ้น ดังคำกล่าว

ของ Ladd & Anderson (1970) กิตติชัย สุธาสิโนบล (2558) ที่กล่าวว่าลำดับชั้น หรือความต่อเนื่องของคำถามเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงตั้งนั้นการใช้คำถามที่ดีจึงควรมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกัน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ภายหลังการจัดการเรียนรู้แบบแบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยความฉลาด 4Q ประกอบด้วย ความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา (IQ) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ความฉลาดด้านการเผชิญกับความยากลำบาก (AQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีข้อค้นพบเพิ่มเติมอีกว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีประสิทธิผลอย่างยิ่งในพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความฉลาดด้านคุณธรรม จริยธรรม (MQ) มีระดับความฉลาดเพิ่มขึ้นหนึ่งระดับ จากระดับพอใช้เป็นสูง และจากสูงเป็นสูงมาก ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 1 คาบเรียนต่อสัปดาห์ โดยมีกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อื่นๆหลายกิจกรรม และในบางกิจกรรมอาจใช้เวลามาก ผู้สอนจึงควรมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาปัญหาและตั้งคำถามจากปัญหามาล่วงหน้า เพื่อให้นักเรียนมีเวลาในการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนถัดไปมากยิ่งขึ้น

2. ด้วยสถานการณ์การระบาดของโควิด19 ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องวางแผนและจัดเตรียมกิจกรรมสำรองเพื่อนักเรียนได้สามารถร่วมกิจกรรมในรูปแบบออนไลน์ได้ โดยอาจจะเป็นการเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ หรือมีการใช้แอปพลิเคชันมาช่วยในการจัดกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ร่วมกับการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะความฉลาด 4 ด้าน เช่น การจัดการเรียนรู้รูปแบบผสมผสาน การจัดการเรียนรู้แบบความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษา ติดตาม และการประเมินความคงทนของทักษะความฉลาด 4 ด้าน หลังการทดลองเสร็จสิ้นแล้ว ด้วยการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองของนักเรียนในการร่วมสังเกตและให้ข้อมูล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้สนับสนุน ครู อาจารย์ในสาขาวิชาชีพครูศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือให้การทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปศึกษาต่อ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพที่มีความสนใจใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามร่วมกับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของนักเรียนผู้เป็นอนาคตของชาติต่อไป

การอ้างอิง

- กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี . (2553). IQ EQ AQ MQ SQ กับสังคมเศรษฐกิจปัจจุบัน. สืบค้นจาก <https://www.impressionconsult.com/web/index.php/articles/211-iq-eq-aq-mq-sq.html>.
- กัญญา สิทธิสุขเศรษฐ์. (2548). ผลการใช้กิจกรรมการตั้งคำถามที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กัลญารัตน์ เทพบุตร, สิริยุพิน ศุภรัตน์ชัชคณา, และปริญญา ทองสอน. (2562) การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบย้อนกลับร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 13(1), 41-148.
- กิตติชัย สุชาลีโนบล. (2558). เทคนิคการใช้คำถาม ในสารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- กลิ่น สระทองเนียม. (2556). บ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยปฐกฐานเด็กไทยสู่นาคต. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/education/050718/>.
- คู่มือวิทยากรโรงเรียนพ่อแม่สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2547). การส่งเสริมความฉลาด. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/preamat/kar-sng-serim-khwam-chlad-sahrab-dek-pthmway?fbclid=IwAR2WYTbO5yoXyQi68RjueOZWVFK7pumSoT82qDE2CLHCs2mZS7-VB1uY23g>.
- จักรกฤษณ์ สิริริน. (2561). IQ ใช้วัดระดับเขาวนปัญญามานานกว่าร้อยปี นี้ยุค 4.0 ต้องวัดกันที่ 'DQ' แล้ว. สืบค้นจาก <https://www.salika.co/2018/09/17/40-era-iq-dq/>.
- จันทวรรณ ปิยะวัฒน์. (2556). สกัดความรู้จากโครงการ “สรอ. ขอความรู้” ทักษะครูไทยในศตวรรษที่ 21. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/535188>.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด. นนทบุรี: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2549). วิธีวิจัยการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทีศนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2545). พฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- พิมพ์พร ไตรยานุภาพ. (2552). การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้เทคนิคคำถามเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่งนกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- สถาบันภาษาลพบุรี. (2561). IQ, EQ, MQ, AQ และ สารพัด Q. สืบค้นจาก <https://goodmodo.com/iq-eq-mq-aq-abd-other-q/>.
- วรรณญา แสงวิเชียร, ทัศชัย สิทธิรักษ์, และจิต นวนแก้ว (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 18(1), 55-64.
- วรรณรงค์ ศรีศิริรุ่ง และ ดาริกา กุลแก้ว. (2561). องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น. วารสารช่อพะยอม, 29(1), 431-440.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). **คู่มือวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภัทสรุ อินทริอุไร. (2561). **การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม**. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/647118>.
- อติติย์ ชูตระกูลวงศ์ และอลิศรา ชูชาติ. (2557). ศึกษาผลของการเรียนการสอนแบบสืบสอบโดยใช้คำถามตามการจำแนกประเภทวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของบลูมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฟิสิกส์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นผสมผสาน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**, 9(1), 384-398
- Coles, R.. (1997). **The Moral Intelligence of Children**. London: Bloombury.
- Ladd, G. T., & Anderson, H. O. (1970). Determining the level of inquiry in teachers' questions. **Journal of Research in Science Teaching**, 7(4), 395-400.
- Paul G., & Stoltz. (2000). **Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities**. Printed in The United States.

ลูกช่างของเล่นของชาวตะวันตก: ประสบการณ์การเล่นและจินตนาการ SPINNING TOP-A WESTERN TOY: IMAGINATION AND PLAYING EXPERIENCE

ลิตธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ^{1*}, นันทิยา ณ นองคาย²
Sittisak Rattanaprapawan^{1*}, Nantiya Na Nongkai²

^{1*}, ² สาขาวิชาการออกแบบอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, นครราชสีมา

^{1*}, ² Industrial design, Ragamangala University of Technology Isan, Nakhonratchasima

Received: November 9, 2021 Revised: December 9, 2021 Accepted: December 13, 2021

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ลูกช่างของเล่นของชาวตะวันตก: ประสบการณ์การเล่นและจินตนาการ มีเป้าหมายเพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลการเล่นและจินตนาการของชาวตะวันตก และวิเคราะห์แนวคิดของลูกช่างกับการเรียนรู้ มีกระบวนการทำงาน 2 ระยะ คือ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ V&A Museum of Childhood, Pollock's Toy Museum, House on the Hill Toy Museum ณ กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ และการประเมินระดับประสบการณ์และจินตนาการ ผู้วิจัยวางแผนและกำหนดขอบเขตการวิจัย โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน หรือจนกว่าจะได้ข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว เพื่อบันทึกข้อมูลในเชิงลึกและกลุ่มตัวอย่าง มีประสบการณ์เคยเล่นลูกช่าง จำนวน 100 คน ด้วยเทคนิคการสุ่มอย่างง่าย จากบัญชีสมาชิกจากเฟสบุ๊คส่วนบุคคลและไลน์ จากตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเน่ ยอมรับค่าความคลาดเคลื่อน ± 10 และ เครื่องมือที่ใช้มี 2 กลุ่ม คือ 1) เก็บข้อมูลประสบการณ์และจินตนาการในการเล่นลูกช่าง ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์และ เครื่องประปรกประกอบด้วย นักวิจัย และ แบบบันทึกประสบการณ์ การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) 2) แบบประเมินระดับประสบการณ์และจินตนาการ (แบบประเมินออนไลน์) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยเทคนิคเชิงประจักษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน แล้ววิเคราะห์ระดับประสบการณ์และจินตนาการในการเล่นและจินตนาการ และ สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้เล่นลูกช่าง มีค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ด้านจินตนาการจากการเล่นลูกช่างภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.66, SD=0.28) และมีค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ด้านจินตนาการจากการเล่นลูกช่างภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.66, SD=0.28)

คำสำคัญ: ลูกช่าง ชาวตะวันตก ประสบการณ์การเล่น จินตนาการ

*Corresponding author. Tel.: 063 559 3515

Email address: golf_2fast@hotmail.com

Abstract

The article “Imagination and Playing Experience of Spinning Top: A Western Toy” aims to examine and collect playing and imagination information of westerners and analyze the concept of spinning top and learning. There were two phases; 1) data collection from the documents, papers, and research works, and 2) data collection from the V&A Museum of Childhood, Pollock’s Toy Museum, House on the Hill Toy Museum in London, UK, and assessment of imagination and experience level. The researchers planned and defined the scope by collecting information from 20 people or until the data meet the saturation point for in-depth data recording, and 100 people with experience in spinning top playing selected by simple sampling from personal Facebook and LINE accounts. Taro Yamane’s formula accepts the error of ± 10 and there were two tool groups: 1) collection of experience and imagination of spinning top playing through an interview and tools such as the researcher and triangular experience recording form 2) Online experience and imagination form. The quality of the research tools is measured empirically by three experts, and the playing experience and imagination levels were analyzed employing statistics such as mean, percentage, frequency, and standard deviation. The study found that spinning top players had the highest average imagination perception of spinning top playing at ($\bar{X}=4.66$, $SD=0.28$).

Keywords: Spinning top, Westerners, playing experience, imagination.

บทนำ

การเล่น ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Play” เป็นพฤติกรรม หรือกระบวนการริเริ่ม ควบคุม และจัดโครงสร้างด้วยผู้เล่น หรือเด็ก ๆ เอง สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ด้วยการเล่นไม่ใช่พฤติกรรมที่เกิดจากการบังคับ แต่จะเกิดจากแรงผลัก หรือแรงกระตุ้นอย่างเป็นเป็นธรรมชาติและอิสระ สร้างความสุข ผ่อนคลาย เพลิดเพลิน กระตือรือร้น สร้างเครือข่าย นำไปสู่การเรียนรู้จินตนาการพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวัยเด็ก มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กต่อเนื่องจนเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และตลอดชีวิต (การเล่น, ม.ป.ป.) การเล่นของเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการของ executive function (EF) และความสำเร็จของชีวิตในอนาคต โดย executive function (EF) คือ ความสามารถระดับสูงของสมองที่ใช้ในการควบคุมความคิด อารมณ์ และการกระทำเพื่อไปถึงเป้าหมาย (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, ม.ป.ป.) ทั้งนี้ การเล่นมีหลายอย่างไม่จำเป็นต้องเป็นเครื่องเล่นสนามหรือเล่นกลางแจ้งอย่างเดียว การเล่นโดยการเล่นตามมุมต่าง ๆ ก็สามารถพัฒนาให้เด็กมีทักษะในการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกัน เช่นมุมบ้าน มุมบทบาทสมมติ มุมวิทยาศาสตร์ โดยตามโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ จะจัดมุม ไว้สำหรับเด็ก ๆ ได้เล่นและเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก อีกทั้ง การเล่นยังมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จุดประกายแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกโดยรอบ เป็นการส่งเสริมการคิดและจินตนาการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ และพัฒนาไปสู่การคิดรวบยอด ทั้งนี้การเล่นที่เป็นกระบวนการดังกล่าวจะทำให้เด็กได้พัฒนาการสื่อสารและบูรณาการทั้งด้านการสื่อความคิดและความรู้สึกอีกด้วย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2560)

ลูกข้างเป็นของเล่นประวัติศาสตร์ จากวัสดุที่เรียบง่ายในพื้นที่ วิธีการเล่นเลียนแบบสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการหมุนของลูกไม้ที่ตกจากต้นสู่พื้นดิน การหมุนของลม ทั้งนี้ ลูกข้างยังเป็นเพื่อนคู่กายของเด็กหลายวัย รวมถึงผู้ใหญ่เป็นของเล่นที่ให้ความสนุกสนาน ทำหาย ชิงไหวชิงพริบ ในการเล่น นอกจากความเพลิดเพลินแล้ว ลูกข้างยังให้ประสบการณ์และจินตนาการที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับรูปแบบ วัสดุ และวิธีการ รวมทั้งเป้าหมายของการเล่น จึงนับเป็นของเล่นที่มี

ความสำคัญและควรแก่การศึกษาความเห็นมา เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ให้กับแนวคิดในการออกแบบ พัฒนาของเล่นอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลการเล่นและจินตนาการของชาวตะวันตก
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของลูกช่างกับการเรียนรู้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการเล่น

การเล่นคือกิจกรรมที่เกิดจากภายใน (intrinsic) เกิดขึ้นเอง (spontaneous) มีส่วนร่วม (engage) และมีความสุข (joyful) ซึ่งสองคำแรกมีความหมายว่าเราบังคับให้เด็กเล่นก็ไม่ได้ถ้าเจ้าตัวไม่อยากจะเล่น เพราะการเล่นที่แท้ต้องเกิดขึ้นจากภายในจิตใจของตัวเองและผุดบังเกิดขึ้นได้เอง แต่ว่าการเล่นก็เป็นพื้นฐานของการเชื่อฟังกฎและการทำกติกาด้วย กล่าวคือ เด็ก ๆ จะเรียนรู้ได้ว่าหากจะมีส่วนร่วมในความสุขที่กำลังจะบังเกิดขึ้น จำเป็นที่ตัวเองต้องยินยอมพร้อมใจทำตามกฎและเชื่อฟังกติกาของการเล่นนั้น การเล่นจึงเป็นเครื่องมือฝึกทักษะเข้าสู่สังคมที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก ๆ Vygotsky (1896-1934 อ้างใน ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, ม.ป.ป) นักจิตวิทยาชาวโซเวียต ได้ให้ทัศนะว่าการเล่นเป็นเหมือนนั่งร้านแห่งพัฒนาการ (scaffolding of development) เด็กได้พัฒนาทักษะนานาชนิดจากง่ายไปหายาก ทั้งเรื่องกล้ามเนื้อและสังคม โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่าเด็กพัฒนาได้ด้วยตัวคนเดียวก็จริง แต่เมื่อถึงขีดหนึ่งจะถึงอุปสรรค และเมื่อถึงตอนนั้นเขาต้องการความช่วยเหลือจากคนอื่น ความช่วยเหลือนี้จะมากับการเล่นได้อย่างกลมกลืนมากที่สุด ซึ่งเรียกช่วงเวลาที่เด็กคนหนึ่งเดินทางมาถึงจุดที่ต้องได้รับความช่วยเหลือว่า Zone of Proximal Development (ZPD) แต่ความช่วยเหลือนั้นมีได้มาในรูปแบบของการเรียนหนังสือหรือคำสั่ง แต่แนบเนียนเนียนกว่ามากด้วยการเล่น

2. การเล่นของเด็กตะวันตก

ประเทศอังกฤษมีการทำวิจัยว่า ผู้ปกครองซื้อของเล่นเป็นจำนวนเงินถึง 1.67 พันล้านปอนด์ต่อปี เฉลี่ยปีละ 139 ปอนด์ต่อเด็ก 1 คน ในจำนวนนี้เป็นของเล่นที่ซื้อมาแล้วเด็กไม่ได้เล่น ติเป็นเงินถึง 5 พันล้านปอนด์ Ismail (ม.ป.ป. อ้างใน Toy & Kidmania, 2555) นักวิจัยจากประเทศอังกฤษ สังเกตพฤติกรรมจากลูกของตนเองว่า เมื่อได้ของเล่นหลายชิ้นจะเล่นปุ๊บปั๊บแล้วเลิก หันไปหาอย่างอื่นเล่นแทน เช่น รองเท้าแตะใส่เดินในบ้าน ซึ่งเป็นหนึ่งในของใช้ที่มีอยู่ทั่วไปในบ้าน

3. การเล่นและจินตนาการ

สำหรับบทความนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจแนวคิดการเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Play) การเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเด็กสามารถจำหรือสร้างใช้สิ่งของต่าง ๆ ที่ไม่มีอยู่ในที่นั้นได้ เช่น การสร้างว่ามีขนมเพื่อที่จะป้อนให้ตุ๊กตา สร้างทำเป็นเอาผ้ามาพับเป็นเด็กทารก เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นจนกว่าเด็กจะมีอายุ 2 ขวบขึ้นไป และเด็กจะพัฒนาได้เต็มที่จนกว่าจะอายุได้ราว ๆ 3 – 4 ขวบ ลักษณะการเล่นที่เป็นส่วนหนึ่งของ การเล่นที่ใช้สัญลักษณ์ ที่ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาถึงขั้นสูงสุดแล้วเรียกว่า การแสดงละครสมมุติ การเล่นแบบนี้จะเริ่มจากคำว่า "เรามาสร้างทำเป็น....ดีกว่า "

การแสดงออกนี้เป็นการแสดงออกอย่างอิสระถึงการรับรู้ทางสังคมของตัวเด็ก โดยการแสดงบทบาทของผู้อื่นและแสดงความรู้สึกต่อสังคมของตัวเองเด็กจะลอกเลียนบุคคลหรือสิ่งที่เขาสร้างแสดงออก โดยการใช้คำพูด สิ่งของที่เป็นจริงหรือใช้วัสดุทดแทน สมิแลนสกี (Smilansky, 1968 อ้างใน การเล่นเพื่อพัฒนา, ม.ป.ป.) กล่าวว่า การที่จะพิจารณาว่าการเล่นใดเป็นการแสดงละครสมมุติขึ้นให้ดูที่องค์ประกอบสองอย่างคือ

3.1 องค์ประกอบที่เป็นจริง เด็กจะพยายามแสดงออกหรือทำให้เหมือนคนอื่น ๆ ให้ดูเหมือนกับโลกของผู้ใหญ่ เช่น เด็กผู้หญิงจะชอบเอารองเท้าส้นสูงของแม่มาใส่เดินแล้วทำท่าทางให้เหมือนกับแม่

3.2 องค์ประกอบที่ไม่เป็นจริง เป็นการแสดงให้เห็นเหมือนสมจริงสมจัง เด็กพยายามที่จะสร้างจินตนาการแล้วสร้างทำให้ดูเหมือนจริง เช่น เด็กเล่นเป็นซูเปอร์แมนและทำท่าเหาะได้การเล่นละครสมมุติได้รับความสนใจอย่างมากจากเด็กปฐมวัย เพราะการเล่นชนิดนี้ต้องอาศัยจินตนาการ สัญลักษณ์และภาษา ซึ่งการเล่นชนิดนี้จะช่วยพัฒนาด้านอารมณ์สังคมและสติปัญญาของเด็ก สมิแลนสกี (Smilansky, 1968 อ้างใน การเล่นเพื่อพัฒนา, ม.ป.ป.) ยังได้แสดงให้เห็นอีกว่าการเล่นแบบละครสมมุติสามารถที่จะเพิ่มระดับสติปัญญาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเด็กได้ นอกจากนี้การเล่นละครสมมุติยังช่วยให้เด็กรู้จักคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาตลอดจนเกิดมโนคติในความรู้ใหม่ ๆ และทักษะต่าง ๆ ที่ตนเองได้ฝึกอีกด้วย

4. ทฤษฎีการเล่นร่วมสมัย (Contemporary Theory of play) 3 ทฤษฎี (การเล่นเพื่อพัฒนา, ม.ป.ป.) คือ

4.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ฟรอยด์ (Freud) และอีริกสัน (Erikson) เป็นผู้นำกลุ่ม ซึ่งทฤษฎีนี้มุ่งที่พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ ทฤษฎีมองการเล่นในแง่ของพฤติกรรมของความรู้สึก

4.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา พีอาเจต์ (Piaget) เป็นผู้นำ ทฤษฎีนี้เน้นที่กระบวนการและเนื้อหาของการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เหตุนี้ทฤษฎีนี้จึงมองการเล่นในแง่ของพฤติกรรมทางสติปัญญา และ

4.3 ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Theory)

ลูกช่างของเล่นชาวตะวันตก

การศึกษารูปแบบของเล่นพื้นบ้านแถบยุโรป สิ่งจัดแสดง “ลูกช่าง” จาก V&A Museum of Childhood, Pollock's Toy Museum และ House on the Hill Toy Museum ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยของเล่นมีความสำคัญต่อมนุษยชาติ ตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ นับแต่สมัยอียิปต์ พบว่า เด็ก ๆ ได้มีของเล่นกันแล้วของเล่นนั้นจะต้องมีความสำคัญและมีความหมายอย่างมากต่อชีวิตของเจ้านายผู้ตัวเล็ก ๆ ของเล่นยุคแรกของอียิปต์ที่พบหลักฐานก็คือ ลูกช่าง ทำด้วยไม้ หิน หรือโลหะผสมประดับประดาอย่างสวยงาม ลูกช่างบางลูกของอียิปต์ที่ได้พบมีอายุอยู่ในราว 1250 ปีก่อนคริสตกาล ลูกช่างอียิปต์ใช้ปั้น หรือหมุนด้วยมือ ชาวอียิปต์ถือได้ว่ามีความผูกพันกับของเล่นชนิดนี้มาก และสืบทอดต่อกันมาหลายศตวรรษ มนุษย์รู้จักการเล่นลูกช่างโดยสันนิษฐานว่า น่าจะเริ่มจากการนำเอาเมล็ดของผลไม้มาหมุนเล่น โดยเชื่อกันว่า ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ถังได้ปรับปรุงของเล่นชนิดนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้พัฒนาลูกช่างที่ใช้เชือกพันแล้วขึงให้หลุดออกไปหมุนดังในปัจจุบัน (พิชัย สันตภิรมย์, 2557)

จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของเล่นพื้นบ้านในประเทศอังกฤษ ปรากฏของเล่นลูกช่างเป็นของเล่นที่พบหลักฐานจากภาพเขียนของเด็กกำลังเล่นลูกช่างที่โรงเรียน Westminster (ดังภาพที่ 1) ของ Richard Morton Payne ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1800 ที่ประเทศอังกฤษ ลูกช่างเป็นของเล่นสำหรับเด็กที่หมุนบนแกนของตัวเองเมื่อออกแรงหมุนตรงแกนกลางจะทำให้ลูกช่างทรงตัวตามแนวโค้งได้แล้วหมุนตามแกนตรงจุดศูนย์กลาง ลูกช่างถือเป็นของเล่นที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งในประวัติศาสตร์โลก มีใช้ในการละเล่นเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน ลูกช่างหมุนได้มีรูปทรงที่ต่างกันและมีความน่าสนใจเพราะลูกช่างที่พบในพิพิธภัณฑ์มีหลายรูปแบบแต่ที่มีความน่าสนใจ คือ ลูกช่างขนาดเล็ก 6 ลูก (ดังภาพที่ 1 ภาพลูกช่างกลิ้งจากไม้) พบหลักฐานการเล่นในยุโรปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1825 – 75 เป็นลูกช่างที่มีขนาดเล็กสามารถพกพาได้ สิ่งที่สำคัญในการเล่นลูกช่างคือพื้นที่ต้องเรียบแห้งมีความสะอาด ลักษณะรูปแบบของลูกช่างเหล่านี้เป็นงานแกะสลักหรือกลิ้งจากไม้ซึ่งจะมีน้ำหนักภายในของลูกช่างที่ช่วยในเรื่องแรงโน้มถ่วง วิธีการเล่นใช้เชือกพันที่ลูกช่างโดยพันจากปลายเดือยขึ้นมาจนถึงตัวลูกช่าง ปลายเชือกอีกด้านหนึ่งผูกด้วยไม้ หรือร้อยด้วยฝาน้ำดี

ภาพที่ 1 เด็กผู้ชายกับการเล่นลูกข่าง และลูกข่างหมุนได้ขนาดเล็ก 6 ลูก
ที่มา : Museum of Childhood A Book of Childhood Things

ภาพที่ 2 ภาพพิมพ์ของยุโรปคริสต์ศตวรรษที่ 16
ที่มา: 'ของเล่นกับความทรงจำ' (ปราณี วงษ์เทศ, 2528)

ในบทความนี้จะกล่าวถึงของเล่นที่มีลักษณะการหมุนของเล่นลักษณะนี้มีชื่อเสียงมาหลายศตวรรษโดยของเล่นเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายของการเล่น คือ การทำให้ของเล่นหมุนเร็วที่สุดแล้วก็หมุนได้นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ Gould (1975) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวของลูกข่าง เป็นการสังเกตและทำลายแบบโดยมนุษย์ในยุคหิน ในขณะที่ดูฝักของต้นไม้ เช่น ต้นแมปเปิ้ลและไม้จำพวกต้นมะเดื่อเฉพาะผลที่มี 2 ฝัก ร่วงเป็นเกลียวตกลงสู่พื้นหล่นลงแบบเป็นธรรมชาติ ในการเคลื่อนไหวแบบเป็นเกลียวนี้มนุษย์มีความเข้าใจสามารถนำหินและเลือกรูปปร่างของหินที่มีลักษณะคล้ายหยดน้ำมาหมุนเป็นเกลียวบนพื้นผิวที่เรียบ วิธีการเหล่านี้เป็นทางเลือกหนึ่งของมนุษย์ในยุคหินสามารถเล่นลูกข่างที่ถูกรังจากหินโดยใช้วิธีการพันเชือกหรือการหมุนหินด้วยมือลักษณะดังกล่าวจะทำให้เกิดภาพลวงตาที่ถูกรังขึ้นจากการหมุนทำให้เข้าใจว่าตาไม่สามารถจับความเคลื่อนไหวที่เร็วได้ ต่อมามีการวิวัฒนาการรูปแบบสามารถทำให้การหมุนของลูกข่างเป็นสิ่งมหัศจรรย์ จากทฤษฎีดังกล่าวเปรียบเทียบได้ว่าในยุคแรกๆมนุษย์เข้าใจถึงหลักการการหมุนสามารถนำกระบวนการเหล่านี้มาทำให้เกิดไฟ ด้วยการใช้น้ำมันหรือถูลงบนหินจนเกิดแรงเสียดทานทำให้เกิดประกายไฟออกมา Gould ได้ทำการศึกษาเลียนแบบรูปทรงของของเล่นโดยสังเกตจากกลุ่มเด็ก ๆ พบว่า ลูกข่างและลูกดิ่ง กลายเป็นของเล่นชิ้นยอดของเด็ก ๆ ซึ่งปรากฏในหลายวัฒนธรรมในแถบ

ประเทศจีนและเป็นที่นิยมเล่นมากในประเทศญี่ปุ่น และในภาพวาดของ Bruegel's “เป็นภาพเกมส์การเล่นของเด็ก ๆ” (ประยูร สงวนไทร, 2552)

ภาพที่ 3 เป็นภาพเกมส์การเล่นของเด็ก ๆ กำลังเล่น ลูกข่าง ลูกดิ่ง ห่วงและแส้

ภาพที่ 4 ภาพแกะสลักหินเด็กผู้ชาย 2 คนเล่นแส้ ในศตวรรษที่ 11-18 พิพิธภัณฑ์อารยธรรมอนาโตเรีย อังการา ประเทศตุรกี (Deborah, 2006)

Gould (1975) ได้แบ่งชนิดของลูกข่างออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ (1) การปั่น หรือบิดเป็นเกลียว (2) การดิ่งสาย (3) การตรึง (4) แส้และลูกข่าง (5) ลูกข่างที่มีเสียงหึ่ง ๆ (6) ลูกดิ่ง ลูกข่างช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1825 – 1875 ลูกข่างจะมีการพัฒนา คือ การหมุนของล้อบนเพลลาแทน เป็นกลไกเดียวกันที่ใช้ในเข็มทิศการใช้น้ำทางเรือและเครื่องบินในการข้ามมหาสมุทรและการเล่นสกี (ดังภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ลูกข่างช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1825 – 1875 1999 (V&A Museum of Childhood)
ภาพถ่ายโดย สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ (2559)

ต่อมาจากการศึกษาข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์จะเห็นได้ว่าลูกข่างมีรูปแบบการวิวัฒนาการไปตามยุคและศตวรรษต่าง ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงยุคอุตสาหกรรมจะเห็นได้ว่าลูกข่างมีการพัฒนาขึ้นในเรื่องของรูปร่างรูปทรงรวมไปถึงวัสดุที่ใช้จะมีความทันสมัยมากขึ้นของเล่นเหล่านี้ด้านในจะกลวงและมีบริเวณด้านข้างเวลาหมุนจะเกิดเสียงคล้ายการผิวปาก (ดังภาพที่ 6) การหมุนของลูกข่างโดยปกติจะเกิดจากการใช้มือปั่นจากด้านบน การบังคับลูกข่าง คือ การหมุนให้ด้านบนตั้งขึ้นโดยใช้แรงเหวี่ยงของลูกข่าง เมื่อแรงเหวี่ยงลดลงก็จะทำให้ของเล่นมีแรงผลักลดลงจนทำให้กลับไปสู่จุดเริ่มต้น ลูกข่างสังกะสีสายเด็กซีม่า และรถไฟการดึงที่จับสีน้ำเงินขึ้นและลงยั้งตั้งขึ้นลงนานเท่าไรก็จะทำให้การหมุนของลูกข่างหมุนได้เร็วทำให้การหมุนสามารถรับอากาศจนทำให้เกิดเสียงหึ่ง ๆ (ดังภาพที่ 7) (ประยูร สงวนไทร, 2552)

ภาพที่ 6 ของเล่นสังกะสีมีเสียงหึ่ง ๆ จากวัสดุด้านข้างช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1825 – 1850 (V&A Museum of Childhood)
ภาพถ่ายโดย สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ (2559)

ภาพที่ 7 ของเล่นสังกะสีมีเสียงหึ่ง ๆ บริเวณที่จับสีน้ำเงินยั้งตั้งขึ้นลงนานเท่าไรก็จะทำให้การหมุนของลูกข่างหมุนได้เร็ว ช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 – 1999 ผลิตในประเทศอังกฤษ (V&A Museum of Childhood)
ภาพถ่ายโดย สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ

การดึงสายจากด้านบนช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1880 สายที่หุ้มรอบๆ แกนกลางถึงจุดที่แคบสุดตรงปลายของลูกข่างโยนจากด้านบนต้องโยนในขณะที่ถือพร้อมกับปลายสายจะทำให้เกิดการหมุนของลูกข่าง (ดังภาพที่ 8) การหมุนจากด้านบนช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1830-1900 ของเล่นที่หมุนส่วนใหญ่จะทำจากไม้ชิงชัน (Rosewood) ใช้เชือกพันขึ้นแล้วดึงมือตรง ๆ จากทางด้านบนก็จะทำให้ลูกข่างหมุนออกจากที่จับ (ดังภาพที่ 9) การหมุนจากด้านบนหรือใช้มือปั่น ช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1825-ปัจจุบัน การหมุนจากด้านบนยังคงเป็นที่นิยมมากในยุคนี้เพราะลูกข่างมีหลายรูปแบบและหลายขนาดมีความสามารถหมุนได้แตกต่างกันราคาไม่แพงอีกทั้งเด็กส่วนใหญ่กล้าที่จะเล่น (ดังภาพที่ 10)

ภาพที่ 8 ลูกข่างที่ใช้การดึงสาย ช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1880 (V&A Museum of Childhood)

ภาพถ่ายโดย สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ (2559)

ภาพที่ 9 ลูกข่างที่ใช้การตริงช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1830-1900 ผลิตในประเทศอังกฤษ (V&A Museum of Childhood)

ภาพถ่ายโดย สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ

ภาพที่ 10 การปั่นหรือบิดเป็นเกลียว ช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1825-ปัจจุบัน (V&A Museum of Childhood)

ภาพถ่ายโดย สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ (2559)

หากจะกล่าวถึงของเล่นที่กล่าวมาข้างต้นไม่มีใครสามารถรู้ว่าเมื่อไรและสถานที่ไหน ที่ของเล่นสามารถหมุนจากด้านบนด้วยวิธีการดึงสายจะถูกค้นพบ จะว่าไปแล้วลูกข่างได้ถูกค้นพบในหลายประเทศทั่วโลกตั้งแต่สมัยโบราณ ลูกข่างไม่ใช่แค่ของเล่นสำหรับเด็ก ๆ จากเรื่องราวในอดีตลูกข่างเป็นกีฬาของผู้ใหญ่หรือเครื่องมือทางจิตวิญญาณ ลูกข่างชนิดแรกๆทำจากวัสดุธรรมชาติเช่น ดินเหนียวและไม้ ลูกข่างมีขนาดใหญ่มีน้ำหนักถึง 7 กิโลกรัม ส่วนที่เหลือก็เป็นชิ้นเล็ก ๆ ที่ทำจากเปลือกถั่วหรือผลไม้ที่มีหนาม ลูกข่างสามารถหมุนได้นานขึ้นอยู่กับนิ้วของผู้เล่นและการพันเชือกแล้วก็โยน (ประยูร สงวนไพร, 2552)

อีกเรื่องที่ทำให้ลูกข่างหมุนได้นาน คือ น้ำหนักของตัวลูกข่างรวมทั้งปลายของแกนจุดหมุนจะต้องอยู่ที่กึ่งกลางและแหลมพอประมาณแล้วก็การออกแรงและน้ำหนักในการเล่น

ลูกข่างที่ใช้มือปั่น หรือการออกแรงหมุนจากด้านบนช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงนี้ผู้ผลิตของเล่นน้อยลงมากหลายคนจะลงมือทำของเล่นด้วยตัวเองของเล่นในช่วงนี้ทำจากวัสดุต่าง ๆ อาทิ จากต้นเกาลัด ไม้หรือไม้ขีดรวมไปถึงกระดาษและทองเหลืองอีกด้วย (ดังภาพที่ 11) ลูกข่างทองเหลืองมีแกนเป็นท่อกลมตรงกลางด้านหนึ่งเป็นปลายแหลมถัดมาจากรูปข่างขึ้นมาประมาณ 1.5 เซนติเมตร ก็มีแป้นทองเหลืองเป็นวงกลมด้านบนแป้นวงกลมสามารถนำกระดาษสีที่เจาะรูตรงกลางมาคล้องลงตรงกลางแกนของลูกข่าง เมื่อใช้มือปั่น หรือหมุนกระดาษที่เป็นสีก็จะหมุนตามลูกข่าง เมื่อมองจะทำให้เกิดภาพสีสลับไปมาคล้ายภาพเคลื่อนไหวพบที่พิพิธภัณฑ์ (The House on the Hill Toy Museum) เทคนิคนี้เหมือนเทคนิคของ Homer (ดังภาพที่ 11) (Sarah, 2012; Deborah, 2006)

ภาพที่ 11 ลูกข่างทองเหลืองด้านบนร้อยด้วยกระดาษวงกลมด้านในใช้สีเหลืองสลับสีน้ำเงิน ด้านนอกจะเป็นสีเขียวละสีส้ม
ถ่ายภาพโดย สิทธิศักดิ์ รัตนประภาวรรณ (2559)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีกระบวนการทำงาน 2 ระยะ คือ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ V&A Museum of Childhood, Pollock's Toy Museum, House on the Hill Toy Museum ณ กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ และการประเมินระดับประสบการณ์และจินตนาการ ผู้วิจัยวางแผนและกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

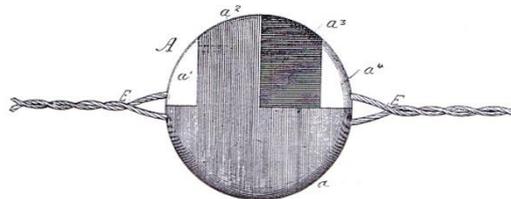
1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพศชาย หญิง อายุ 18 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์เคยเล่นลูกข่าง จำนวน 20 คน หรือจนกว่าจะได้ข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว ด้วยเทคนิคการเลือกแบบเจาะจง จากบัญชีสมาชิกจากเฟสบุ๊คส่วนบุคคลและไลน์
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพศชาย หญิง อายุ 18 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์เคยเล่นลูกข่าง จำนวน 100 คน ด้วยเทคนิคการสุ่มอย่างง่าย จากบัญชีสมาชิกจากเฟสบุ๊คส่วนบุคคลและไลน์ จากตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเนะ ยอมรับค่าความคลาดเคลื่อน ± 10
 2. เครื่องมือ คือ
 - 1) เก็บข้อมูลประสบการณ์และจินตนาการการเล่นลูกข่าง ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์และ เครื่องมือประกอบด้วย นักวิจัย และ แบบบันทึกประสบการณ์ การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)
 - 2) แบบประเมินระดับประสบการณ์และจินตนาการ (แบบประเมินออนไลน์) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยเทคนิคเชิงประจักษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน
 3. วิเคราะห์ระดับประสบการณ์และจินตนาการของการเล่นและจินตนาการ และ สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

“ลูกข่าง” แพร่หลายในศตวรรษที่ 20 ในอดีตกลุ่มที่จะเล่นของเล่นจะต้องมีทักษะที่ดีในการเล่นสามารถทำให้ลูกข่างทรงตัวได้จากประวัติที่ถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์กว่าพันปี คาดว่าผู้ผลิต หรือคนสร้างลูกข่างที่นำเอา ก้อนหิน เมล็ดพืชมาหมุน หรือทำขึ้นด้วยมือรวมไปถึงการออกแบบมาจนถึงการผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ดังกล่าว ลูกข่างที่ทำจากไม้ด้วยรูปแบบที่ธรรมดาไม่ว่าจะขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่มีสีสันตกแต่งสวยงาม ในการเล่นลูกข่างจะต้องเคลื่อนไหวโดยการบิดข้อมือหรือนิ้วมือ สิ่งเหล่านี้ยังคงสร้างชั่วโมงแห่งความประทับใจให้แก่ผู้เล่นจนมาถึงปัจจุบัน

จากการศึกษารูปแบบของเล่นพื้นบ้านแถบยุโรปกรณีศึกษาลูกข่างในพิพิธภัณฑ์ของเล่น V&A Museum of Childhood, Pollock's Toy Museum, House on the Hill Toy Museum ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พบว่า ลูกข่างถูกค้นพบตั้งแต่สมัยยุคหินจนมาถึงยุคสมัยของมนุษยชาติที่มีอารยธรรม เช่น อียิปต์ กรีก โรมัน หรือตุรกี โดยพบหลักฐานอย่างเด่นชัด จึงทำให้สามารถเข้าใจได้ว่าการหมุนของลูกข่างทำให้เกิดภาพลวงตา (Optical illusion) ที่ถูกสร้างขึ้นจากการหมุนทำให้เข้าใจว่าตาไม่สามารถจับความเคลื่อนไหวที่เร็วได้จนทำให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ว่าของเล่นชนิดนี้ คือ ลูกข่าง ลูกข่างจัดว่าเป็นสิ่งกำเนิดทางอารยธรรมเป็นของเล่นในประวัติศาสตร์โลก อีกทั้ง เทคนิคและวิธีการของลูกข่างขณะหมุนเมื่อใส่สี หรือรูปภาพลงไปตามบนของตัวลูกข่าง เมื่อสังเกตจากการมองด้วยตาเปล่าจะทำให้เกิดภาพลวงตา ซึ่งภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นลักษณะของภาพเคลื่อนไหวภาพต่อเนื่อง

วิธีการดังกล่าวยังเป็นแหล่งกำเนิดของการทำภาพต่อเนื่อง หรือภาพเคลื่อนไหวหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Animation เลยก็ว่าได้จากทฤษฎีดังกล่าว Homer Plimpton ได้นำหลักการวิธีคิดจากการหมุนของลูกข่างมาสร้างเป็นลูกดิ่งหมุน (ดังภาพที่ 13) ต่อมา Homer ทดลองโดยใช้สีทาสลับกันจนทำให้เกิดภาพเคลื่อนไหวตามทีกล่าวไปข้างต้น (ดังภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 Homer Plimpton's diagram for a ball that spins by pulling the threads at either side (Deborah, 2006)

ภาพที่ 13 ลูกดิ่งหมุน

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถระบุของเล่นลูกข่าง ว่ามีการพัฒนาและแนวคิดของการเล่นในประเด็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การพัฒนาและแนวคิดของการเล่นลูกข่าง

การพัฒนาและแนวคิดของการเล่นลูกข่าง	คำอธิบาย
จุดเริ่มต้นของลูกข่าง	ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และแหล่งอารยธรรมทั่วโลก
วัสดุ	ลูกไม้ ไม้ธรรมชาติ ดินโลหะ
การเล่น	หมุนด้วยมือ รอก เชือก
จินตนาการ	เสียง การเคลื่อนไหว ภาพลวงตา (Optical illusion)
ความเชื่อมโยงต่อการพัฒนา	การเรียนรู้ เป็นการเล่นที่อยู่ในชั้นประสาทสัมผัส การเล่นของเด็กจะ แสดงโดยการใช้ อวัยวะสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ โดยรอบ เป็นไปตาม ทฤษฎีสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Theory) เป็นทฤษฎีที่เห็นความสำคัญของ การเล่นต่อ สังคมและวัฒนธรรม และมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก การเล่นทางสังคม เป็น การเล่นที่ต่อเนื่องจากชั้นการเล่นทางสัญลักษณ์ โดยเด็กพัฒนาเข้าสู่การเล่นตาม จินตนาการเพียงลำพัง มาสู่การเล่นกับคนอื่น ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคม และใช้ ภาษาในการสื่อสารมากขึ้น เป็นการเล่นแบบมีโครงสร้าง เป็นการเล่นที่อยู่ในชั้น พัฒนาการทางสติปัญญา ชั้นการคิดก่อนมีเหตุผล เด็กจะมีการเล่นโดยมีการออกแบบ และวางแผนการเล่นกับสื่อวัสดุต่าง ๆ โดยการสร้างสรรค์ตามความคิดที่ออกแบบไว้ ซึ่ง เป็นพื้นฐานของการเล่นอย่างมีกฎเกณฑ์กติกาของช่วงวัย ต่อมาที่เด็กมีชั้นพัฒนาการ ทางสติปัญญาที่สูงขึ้นอยู่ในชั้นการคิดแบบรูปธรรม การเล่นแบบมีกฎเกณฑ์ เป็นการเล่น ที่เด็กเริ่มรับรู้ เข้าใจยอมรับกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ได้ เนื่องจากสติปัญญาได้พัฒนาในชั้น ที่สูงขึ้น อยู่ในชั้นการคิดแบบรูปธรรม สามารถเข้าใจถึงการปฏิบัติตามกฎเพื่อให้ บรรลุผลของเกมการเล่นนั้น ๆ

ผลการระดับประสบการณ์และจินตนาการ (แบบประเมินออนไลน์) มีผลดังตารางที่ 2 และ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับประสบการณ์จากการเล่นลูกข่าง

ประเด็นพิจารณาด้านประสบการณ์	\bar{X}	SD	ระดับประสบการณ์
จินตนาการ/ความคิดสร้างสรรค์	4.70	0.48	ระดับประสบการณ์ระดับมากที่สุด
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.40	0.51	ระดับประสบการณ์ระดับมาก
ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน	4.90	0.31	ระดับประสบการณ์ระดับมากที่สุด
ความรู้ที่เกิดจากการเล่น	3.80	0.42	ระดับประสบการณ์ระดับมาก
กติกาการเล่น	3.90	0.31	ระดับประสบการณ์ระดับมาก
ความท้าทาย/เกม	4.80	0.42	ระดับประสบการณ์ระดับมากที่สุด
ทักษะร่างกาย/ความแข็งแรง/การเคลื่อนไหว	3.50	0.70	ระดับประสบการณ์ระดับมาก
รวม	4.28	0.25	ระดับประสบการณ์ระดับมาก

จากตาราง สรุปได้ว่า ผู้เล่นลูกข่าง มีค่าเฉลี่ยระดับประสบการณ์ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.25$) มีรายละเอียดเรียงตามลำดับรายด้านดังนี้ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ($\bar{X}=4.90$, $SD=0.31$), ความท้าทาย/เกม ($\bar{X}=4.80$, $SD=0.42$), จินตนาการ/ความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.70$, $SD=0.48$), ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X}=4.40$, $SD=0.51$), กติกาการเล่น ($\bar{X}=3.90$, $SD=0.31$), ความรู้ที่เกิดจากการเล่น ($\bar{X}=3.80$, $SD=0.42$), ทักษะร่างกาย/ความแข็งแรง/การเคลื่อนไหว ($\bar{X}=3.50$, $SD=0.70$)

ตารางที่ 3 ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการจากการเล่นลูกข่าง

ประเด็นพิจารณาด้านจินตนาการ	\bar{X}	SD	ระดับประสบการณ์
การแสดงออกถึงสัญลักษณ์	4.80	0.42	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
ความเป็นอิสระจากการเคลื่อนที่	4.90	0.31	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
การสื่อสารด้วยเสียง	4.00	0.66	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
ความเร็ว/ความท้าทาย	5.00	0.00	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
ความเป็นเพื่อน/สัตว์เลี้ยง	4.50	0.52	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
สิ่งตัวแทนพาหนะ	4.70	0.48	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
วัสดุ/รูปทรง แสดงถึงสถานะ หรือฐานะของผู้เล่น	4.80	0.42	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
ความสวยงาม/ศิลปะ	4.60	0.51	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด
รวม	4.66	0.28	ระดับการรับรู้ด้านจินตนาการระดับมากที่สุด

จากตาราง สรุปได้ว่า ผู้เล่นลูกข่าง มีค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ด้านจินตนาการจากการเล่นลูกข่างภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$, $SD=0.28$) มีรายละเอียดเรียงตามลำดับรายด้านดังนี้ ความเร็ว/ความท้าทาย ($\bar{X}=5.00$, $SD=0.400$), ความเป็นอิสระจากการเคลื่อนที่ ($\bar{X}=4.90$, $SD=0.31$), การแสดงออกถึงสัญลักษณ์ ($\bar{X}=4.80$, $SD=0.42$), วัสดุ/รูปทรง แสดงถึงสถานะ หรือฐานะของผู้เล่น ($\bar{X}=4.80$, $SD=0.42$), สิ่งตัวแทนพาหนะ ($\bar{X}=4.70$, $SD=0.48$), ความสวยงาม/ศิลปะ ($\bar{X}=4.60$, $SD=0.51$), ความเป็นเพื่อน/สัตว์เลี้ยง ($\bar{X}=4.50$, $SD=0.52$), การสื่อสารด้วยเสียง ($\bar{X}=4.40$, $SD=0.66$)

การอภิปรายผล

บทความเรื่อง ลูกข่างของเล่นของชาวตะวันตก: ประสบการณ์การเล่นและจินตนาการ มีเป้าหมายเพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลการเล่นและจินตนาการของชาวตะวันตก และวิเคราะห์แนวคิดของลูกข่างกับการเรียนรู้ โดยพบว่า การเล่นลูกข่างให้ประสบการณ์ในประเด็นความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความท้าทาย/เกม จินตนาการ/ความคิดสร้างสรรค์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กติกาการเล่น ความรู้ที่เกิดจากการเล่น ทักษะร่างกาย/ความแข็งแรง/การเคลื่อนไหว นอกจากนี้ ยังพบว่าการเล่นลูกข่างยังมีผลต่อการรับรู้ด้านจินตนาการ ในประเด็นดังนี้ ความเร็ว/ความท้าทาย ความเป็นอิสระจากการเคลื่อนที่ การแสดงออกถึงสัญลักษณ์ วัสดุ/รูปทรง แสดงถึงสถานะ หรือฐานะของผู้เล่น สิ่งตัวแทนพาหนะ ความสวยงาม/ศิลปะ ความเป็นเพื่อน/สัตว์เลี้ยง การสื่อสารด้วยเสียง สอดคล้องกับการศึกษาของ จิตินันท์ เตชะคุป (ม.ป.ป. อ้างใน Toy & Kidmania, 2555) ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเล่นของเด็กทั้งในและต่างประเทศ กล่าวว่า ที่สหรัฐอเมริกามีคนพ่อท่านหนึ่งสร้างห้องสำหรับเล่นให้ลูก ภายในห้องมีของเล่นเยอะมากแต่แทนที่ลูกจะให้ความสำคัญกับสิ่งที่พ่อหามาให้ ลูกกลับไม่ยอมเล่นเลยเพราะความมีมากเกินไป ต่างกับอีกครอบครัวหนึ่งที่ผู้ปกครองหาเวลามาเล่นกับลูกแทนการใช้ของเล่น คือ เป็นการเล่นในลักษณะทางกาย คุณพ่อจะเล่นมวยปล้ำกับลูก ส่วนคุณแม่จะสอนในลักษณะการสอนเรื่องสี หนา รูปทรง จากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เด็กมีพัฒนาการที่ดี เพราะได้คิดตามผู้ใหญ่ การให้เล่นของเล่นที่ไม่มีสภาพเหมือนของจริง เช่น เอกก่องกระดาษมาจินตนาการว่าเป็นรถ จะพัฒนาความคิดซับซ้อนให้กับเด็กซึ่งดีกว่าการเล่นของเล่นที่เหมือนจริง เนื่องจากเด็กต้องใช้จินตนาการว่าก่องกระดาษเป็นรถนั่นเอง

นอกจากนี้ มิลแคร์ เลิร์นเนอร์ (ม.ป.ป. อ้างใน Toy & Kidmania, 2555) ชาวอเมริกัน นักวิจัยด้านพัฒนาการเด็กวัย 1-3 ปี พบว่าเด็กที่มีของเล่นมากเกินไป จะลดความสนใจที่จะเล่นของเล่นของตนเอง เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มีของเล่นน้อยชิ้นกว่า ซึ่งตรงกับผลงานการวิจัยของ แคร์ลีซิลเวีย (ม.ป.ป. อ้างใน Toy & Kidmania, 2555) นักวิจัยคณะจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ในเรื่องความสัมพันธ์เชิงซ้อน เกี่ยวเนื่องระหว่างการก้าวหน้าของเด็ก ชนิดของเล่นที่ให้กับเด็ก และ

เวลาที่พ่อแม่เล่นกับลูก พบว่า ของเล่นที่มากขึ้นแทนที่จะช่วยกระตุ้นพัฒนาการเด็ก กลับทำให้เด็กลดความสนใจของเล่นลง และใช้เวลาอยู่กับของเล่นไม่นานนัก จนไม่สามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของของเล่นชิ้นนั้นได้

สรุปผลการวิจัย

บทความเรื่อง ลูกช่างของเล่นของชาวตะวันตก: ประสบการณ์การเล่นและจินตนาการ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า แนวคิด และมุมมองของของเล่นจากหลากหลายประเทศ แม้จะมีความแตกต่างกันในด้านวัสดุ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม แต่ก็มีการบวนการที่ใกล้เคียงกัน ในผลลัพธ์ที่เป็นภาพรวมเดียวกัน

การเล่นและของเล่น มีความสำคัญต่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ของเล่นไม่ใช่เพียงอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นเพื่อความเพลิดเพลินเท่านั้น แต่การเล่นเป็นการบวนการสำคัญในการสร้างประสบการณ์ จินตนาการ คุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นมนุษย์ ของเล่นจึงเป็นเพื่อนแท้ คู่แข่ง และเป็นครอบครัว การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเล่นของเล่นให้ความประณีตในการจัดการระบบความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจ และสร้างความประทับใจที่แนบแน่นจากวัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ การเล่นอาจไม่จำเป็นต้องมีเครื่องมือที่เป็นของเล่น และของเล่นไม่จำเป็นจะต้องเป็นสิ่งของ การเล่นและของเล่นทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ธรรมดา เรียบง่ายที่สุด แต่ทรงพลังที่สุด

การอ้างอิง

การเล่น. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก [https://dopah.anamai.moph.go.th/web-](https://dopah.anamai.moph.go.th/web-upload/8x6b2a6a0c1f8e85a9c274e6419fdd6071/tinymce/KPI2564/KPI107/2564011712.pdf)

[upload/8x6b2a6a0c1f8e85a9c274e6419fdd6071/tinymce/KPI2564/KPI107/2564011712.pdf](https://dopah.anamai.moph.go.th/web-upload/8x6b2a6a0c1f8e85a9c274e6419fdd6071/tinymce/KPI2564/KPI107/2564011712.pdf)

การเล่นเพื่อพัฒนา. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/aun56141010118/kar-len-pheux-phathna>
พิชัย สันตภิรมย์.บทความ. (2557). **กำเนิดของเล่น Historical of Toys**. สืบค้นจาก

<http://www.ducatoys.com/article/tag/>

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (ม.ป.ป.). **พลังของการเล่น**. สืบค้นจาก shorturl.at/afuP9

ประยูร สงวนไทร. (2552). **ของเล่นกับความทรงจำ Toy and Memories** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ปราณี วงษ์เทศ (แปลและเรียบเรียง). 2528. **ของเล่นของโลก**. (แปลจาก *The World of Toys*, by Robert Culff) กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์เจ้าพระยา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2560). **การเล่นเป็นวิธีการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่เป็นธรรมชาติ**.

สืบค้นจาก <https://www.kidactiveplay.com/content.php?types=learn&cid=272>

Deborah. J. (2006). **The History of Toys From Spinning Tops to Robots**. United Kingdom: Sutton Publishing Limited

Gould. D.W. (1975). **THE TOP: THE UNIVERSAL TOY, ENDURING PASTIME**. New York: Bailey Brothers & Swinfen.

Sarah. W. (2012). **Museum of Childhood A Book of Childhood Things**. South Kensington London: V&A Publishing

Toy & Kidmania. (2555). **ของเล่น สำคัญอย่างไรกับพัฒนาการของเด็ก ๆ (ตอนที่ 2)**. สืบค้นจาก shorturl.at/rtFMV

ภาคผนวก

ข้อมูลทั่วไปของวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

รูปแบบและเกณฑ์ต้นฉบับวารสาร: วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

1. ผู้ส่งบทความต้องสมัครสมาชิกในระบบ
2. ผู้ส่งบทความ สามารถส่งได้ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. เรื่องที่ส่ง ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน หรืออยู่ในระหว่าง รอพิจารณาจากวารสารอื่น
4. ต้นฉบับ ต้องมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ พิมพ์หน้าเดียว ขนาด A4 พิมพ์ด้วย MS-Word รูปแบบอักษร ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK ขนาด 14 pts พิมพ์แบบเสมอนหน้า-หลัง (Justified) ตั้งค่านำกระดาษดังนี้ ซ้าย เท่ากับ 2.5 เซนติเมตร บน ขวา และล่าง เท่ากับ 2.5 เซนติเมตร ตามแบบฟอร์ม
5. ประเภทของผลงาน มี 2 ประเภท

- บทความวิจัย (Research Article)
- บทความวิชาการ (Academic Article)

5.1 บทความวิจัย (Research Article) ความยาว 10-15 หน้า มีหัวข้อตามลำดับดังนี้

- ชื่อเรื่อง (Title): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้แต่ง (Author) และหน่วยงาน (Institution): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
- บทคัดย่อ (Abstract): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 200-250 คำ
- คำสำคัญ (Keywords): ไม่เกิน 7 คำ เรียงลำดับตามความสำคัญ โดยวางไว้ท้ายบทคัดย่อ รวมถึง Abstract และ Keywords ภาษาอังกฤษ ต้องสอดคล้องกับภาษาไทย
- บทนำ (Introduction): นำเสนอความสำคัญ ที่มาของปัญหาวิจัย และสาระสำคัญจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives): ต้องมีความกระชับ และชัดเจนสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย
- การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review): อธิบายให้ตรงประเด็นในเนื้อหาของบทความรวมทั้งมีการอ้างอิงในเนื้ออย่างถูกต้อง
- ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology): อธิบายรายละเอียดวิธีการศึกษาให้กระชับ และเป็นขั้นตอน รวมทั้งกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- ผลการวิจัย (Results): ข้อค้นพบ อาจมีตาราง แผนภูมิ หรือภาพประกอบ ควรมีคำอธิบายที่ชัดเจน และพิมพ์แยกจากเนื้อหาของบทความ
- อภิปรายผล (Discussion): อธิบายเหตุผลที่ได้จากการศึกษา แสดงความเชื่อมโยงกับสมมุติฐาน (ถ้ามี)
- สรุป (Conclusion): สรุปผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ข้อเสนอแนะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการนำไปใช้ในอนาคต
- กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี)
- เอกสารอ้างอิง (References): ตามหลักเกณฑ์ APA Style

5.1 บทความวิชาการ (Academic Article): ความยาวไม่เกิน 5-10 หน้า นำเสนอประเด็นทางวิชาการที่ค้นคว้าได้จากเอกสารวิชาการทั่วไป สามารถสอดแทรกความเห็นของผู้เขียนได้บนพื้นฐานของการอ้างอิงทางวิชาการประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้แต่ง (Author) และหน่วยงาน (Institution): ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- บทนำ (Introduction): นำเสนอสาระความสำคัญ ที่เกี่ยวข้อง
- การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review): อธิบายให้ตรงประเด็นในเนื้อหาของบทความรวมทั้งมีการอ้างอิงในเนื้อหาอย่างถูกต้อง
- เอกสารอ้างอิง (References): ตามหลักเกณฑ์ APA Style

6. การส่งต้นฉบับ ส่งผ่านระบบทาง Website เท่านั้น

7. การตรวจแก้ไข และยอมรับการตีพิมพ์

7.1 การติดต่อผู้แต่งเพื่อการตรวจแก้ไข หรือตอบรับ/ปฏิเสธการตีพิมพ์ จะกระทำผ่านทางอีเมล (email)

7.2 บทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน

7.3 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

8. เนื้อหาบทความวิจัย หรือบทความวิชาการเป็นความรับผิดชอบของผู้แต่ง

9. ลิขสิทธิ์บทความวิจัย หรือบทความวิชาการเป็นของวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องและรายการอ้างอิง

ใช้วิธีการอ้างอิงตามรูปแบบ APA แต่ละรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาจะต้องมีรายการอ้างอิงที่สมบูรณ์ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิง ท้ายบทความ

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง: ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี ระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า โดยตำแหน่งของการอ้างอิงสามารถแสดงไว้ข้างหน้า หรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น

ตัวอย่างภาษาไทย

(กอแก้ว วงศ์พันธุ์, 2558)	ในกรณีอยู่หลังข้อความที่ต้องการอ้าง หรือ
กอแก้ว วงศ์พันธุ์ (2558)	ในกรณีอยู่หน้าข้อความที่ต้องการอ้าง

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ

(Gilman, 2013)	ในกรณีอยู่หลังข้อความที่ต้องการอ้าง หรือ
Gilman, (2013)	ในกรณีอยู่หน้าข้อความที่ต้องการอ้าง

รายการอ้างอิง

ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยไว้ก่อน ใช้รูปแบบการลงรายการตามระบบ APA ดังตัวอย่าง

หนังสือ

สมเดช โรจน์คุรีเสถียร. (2559). **เทคนิคการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านภาษีอากร**. กรุงเทพฯ: ธรรมนิติเพรส.
Gilman, Isaac. (2013). **Library Scholarly Communication Programs: Legal and Ethical considerations**. Oxford: Chandos.

บทความวารสาร

กนิฐา แสงกระจ่าง. (2559). มาตรฐานไอทีกับการดำเนินงานในห้องสมุดดิจิทัล. **การอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา**, 6(11), 32-48.
Rodgers, S. (2016). Minimally Processed Functional Food: Technological and Operational Pathways. **Journal of Food Science**, 81, R2309-R2319.

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ

อังสนา ธงไชย. (2556). สถานการณ์การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในยุค OA. ใน สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. **สารสนเทศเพื่อการวิจัยในยุค Open Access**. การประชุมวิชาการ STKS ประจำปี 2556. ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัล กรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์

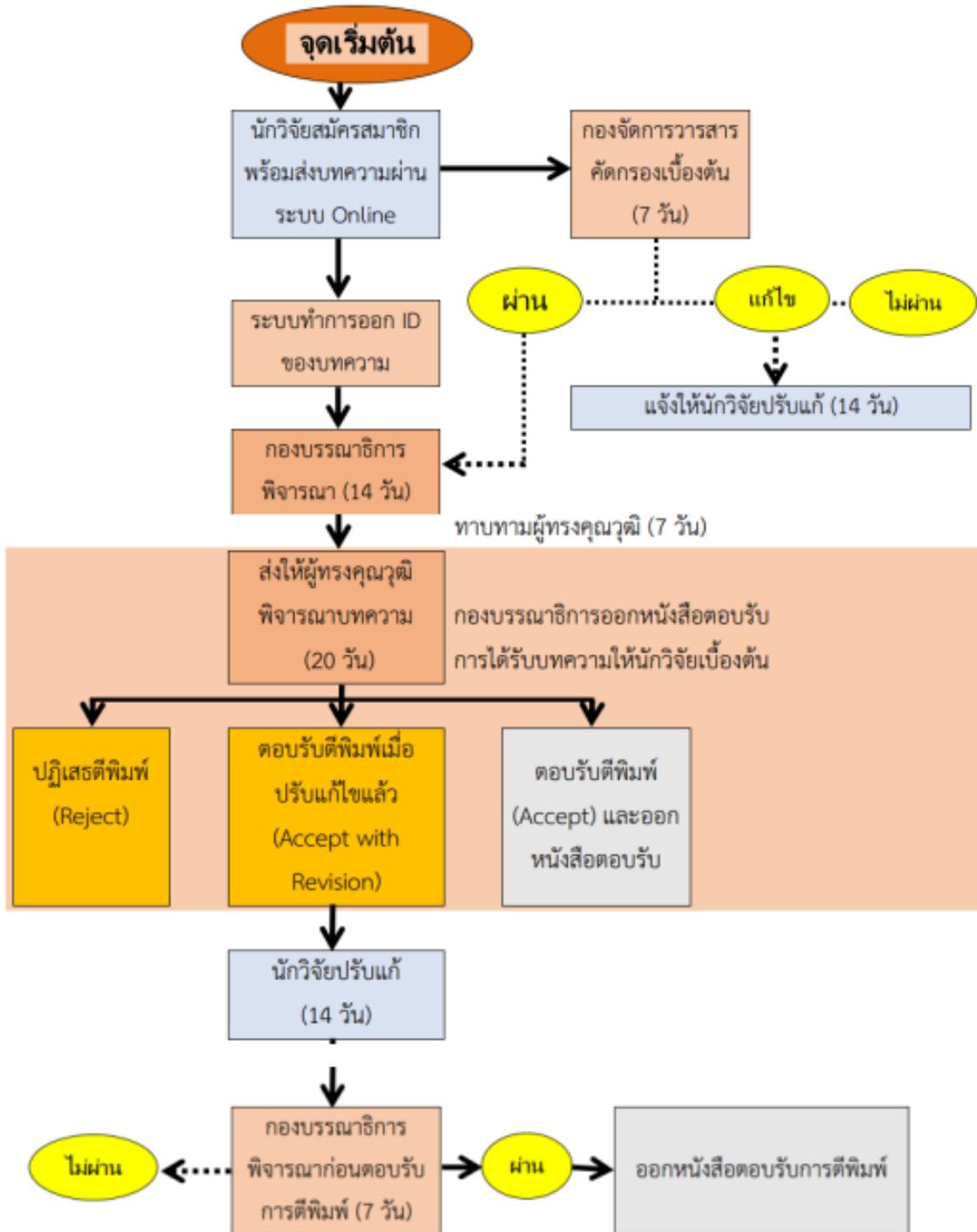
จักรพันธ์ วงศ์ฤกษ์ดี. (2553). **การพัฒนากระบวนการสืบค้นข้อมูลอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ด้วยศัพท์สัมพันธ์** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สื่อออนไลน์

สรุปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. (2560). สืบค้นจาก <https://www.slidesher.net/ssuser23b32c/12-2560-2564-70611200>.

Open science. (2017). Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Open_Science

ขั้นตอนการจัดทำวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

จริยธรรมในการตีพิมพ์

หน้าที่ของผู้เขียน

1. นักวิจัยจะต้องรับรองว่าเอกสารไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อนหน้านี้ หรือตีพิมพ์ซ้ำซ้อน หรือส่งไปยังวารสารอื่นพร้อมกัน
2. นักวิจัยจะไม่กระทำการคัดลอก ลอกเลียนผลงานนั้น หรือรูปภาพ หรือข้อความ หรือรายละเอียดใด ๆ ของผู้อื่น ที่ทำให้เข้าใจผิดว่าผลงานนั้น หรือรูปภาพ หรือข้อความ หรือรายละเอียดใด ๆ เป็นของนักวิจัยเอง โดยไม่มีการอ้างอิง
3. นักวิจัยจะต้องเคร่งครัดในการใช้รูปแบบการเขียนบทความที่ทางวารสารกำหนด รวมทั้งรูปแบบการอ้างอิง
4. นักวิจัยจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา รูปภาพ ตาราง และรายละเอียดใด ๆ รวมทั้งในการอ้างอิงทั้งหมดภายในบทความ โดยจะไม่มีกรอ้างอิงใด ๆ สำหรับการอ้างอิงที่ยังไม่ได้อ่าน และควรอ้างอิงจำนวนที่เหมาะสม
5. หากผลงานทางวิชาการของนักวิจัยเกี่ยวข้องการวิจัยในคน กลุ่มเปราะบาง นักวิจัยจะต้องแนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์มาพร้อมต้นฉบับ
6. นักวิจัยต้องเปิดเผยแหล่งทุนการทำวิจัย
7. นักวิจัยต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ ก่อนการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการจะพิจารณา ประเมินคุณภาพบทความ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) โดยใช้ซอฟต์แวร์ตรวจจับที่น่าเชื่อถือ บทความที่ตรวจพบว่ามีการลอกเลียนแบบ บทความจะถูกพิจารณาหยุดการประเมินทันที และจะประสานไปยังนักวิจัยเพื่อให้ชี้แจง แล้วนำรายละเอียดสู่การหารือในการประชุมกองบรรณาธิการ เพื่อพิจารณา “ชลอ” หรือ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” ในการพิจารณาดำเนินการขั้นถัดไป
3. บรรณาธิการจะพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์เฉพาะบทความที่ดำเนินการตามระเบียบวิธีการที่ถูกต้อง ไม่ผิดจริยธรรม ศีลธรรมของสังคม โดยปราศจากอคติต่อบทความและนักวิจัย
4. บรรณาธิการจะคำนึงถึงความถูกต้อง ระเบียบวิธี และปฏิบัติตามกระบวนการในขั้นตอนของการพิจารณาบทความของวารสารอย่างเคร่งครัด เพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพของวารสาร

หน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องรักษาความลับของบทความที่ส่งมา จะหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลบางส่วน หรือทั้งหมดของบทความดังกล่าวให้กับหน่วยงาน หรือผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างกระบวนการตรวจสอบบทความ
2. ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องพิจารณาคุณภาพบทความอย่างเคร่งครัดและรอบคอบ ด้วยหลักการทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัวต่อเนื้อหาในบทความนั้น
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความที่เหมาะสมกับสาขาความเชี่ยวชาญ เข้าใจในเนื้อหาของงานวิชาการนั้นอย่างแท้จริง
4. ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องไม่อ้างสิทธิ์ในเอกสารที่ส่งบางส่วน หรือทั้งหมดเป็นของตนเอง รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์ใดจากบทความที่ตนเป็นผู้ประเมิน
5. กรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจพบการลอกเลียนแบบผู้ตรวจสอบจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที
6. ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องพิจารณาบทความภายในระยะเวลาที่เหมาะสม หรือตามที่วารสารกำหนด

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏ และแสดงในเนื้อหาบทความต่าง ๆ ในวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

ถือเป็นความเห็น และความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียน

